

Rapport 2017:13

Länsstyrelsen
Stockholm

Kartläggning för genomförande av Smart Industri i det regionala tillväxtarbetet

Rapport 2017:13

Länstyrelsen
Stockholm

Kartläggning för genomförande av Smart Industri i det regionala tillväxtarbetet

Rapportens har sammanställts av Jonas Öhlin och Samuel Palmquist vid Damvad Analytics. Damvad Analytics är ett konsultföretag som kombinerar stora mängder ekonomiska data med stark insikt inom arbetsmarknad, utbildning, forskning och innovation samt tillväxtfrågor. Damvad är verksamma i samtliga nordiska länder där de tillhandahåller tjänster till i första hand offentliga organisationer såsom myndigheter, departement, regioner och kommuner.

Damvad verkar i utrymmet mellan individpräglade offentliga forskningsinstitut och standardiserade konsultföretag. Damvad har cirka 25 medarbetare i Köpenhamn och Stockholm.

För mer information kontakta
enheten för näringslivsutveckling
Tfn: 010-223 10 00

Foto omslag: Mostphotos

Utgivningsår: 2017
ISBN: 978-91-7281-740-1

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Innehåll

Sammanfattning	7
Stockholmsregionens industrisektor	7
Sammanfattande rekommendationer	9
1 Inledning	12
1.1 Bakgrund	12
1.2 Nyindustrialiseringsstrategin Smart Industri	13
1.3 Syfte och frågeställningar	14
1.4 Metod	14
1.4.1 Desk research	14
1.4.2 Statistisk analys	14
1.4.3 Intervjuer	18
1.5 Disposition	19
2 Stockholmsregionens industrisektor	20
2.1 Stockholmsregionens industrisektor	20
2.1.1 Industrisektorn utgör en liten andel av näringslivet i Stockholms län...	20
2.1.2 ...men industrisektorn är stor jämfört med andra län	22
2.1.3 Södertälje mest industriintensiva kommunen	25
2.2 Näringsnischer	25
2.2.1 Antal arbetsställen	26
2.2.2 Antal anställda	30
2.2.3 Produktionsvärde	34
2.2.4 Förädlingsvärde	38
2.2.5 Intäkter	43
2.3 Utvecklingstendenser i Stockholmsregionens industrisektor	46
2.3.1 Industrisektorn har minskat både i Stockholm och på nationell nivå	46
2.3.2 Prognostiserad utveckling för industrisektorn på kort sikt	50
2.3.3 Prognostiserad efterfrågan på olika yrkesgrupper på kort sikt	52
2.3.4 Prognostiserad utveckling för industrisektorn på lång sikt	54
2.3.5 Prognostiserad efterfrågan på olika yrkesgrupper på lång sikt	56
3 Aktörer inom Stockholmsregionens industrisektor	57
3.1 Kommuner	57
3.1.1 Södertälje	58
3.1.2 Järfälla	59
3.1.3 Upplands-Bro	59
3.1.4 Upplands Väsby	60
3.1.5 Nynäshamn	61

3.2	Företag	62
	3.2.1 Scania	63
	3.2.2 Astra Zeneca	64
	3.2.3 Ericsson	65
	3.2.4 Holmen Hallstavik (Hallsta Pappersbruk)	66
	3.2.5 Andra framstående företag	67
3.3	Science Parks	67
	3.3.1 Södertälje Science Park	68
	3.3.2 Kista Science City	69
	3.3.3 Karolinska Institutet Science Park	70
3.4	Statliga forskningsinstitut	71
3.5	Industrisektorn i närbelägna län	73
	3.5.1 Uppsala län	73
	3.5.2 Västmanlands län	74
	3.5.3 Södermanlands län	75
4	Länsstyrelsens roll	76
4.1	Övergripande rekommendationer	76
4.2	Industri 4.0	77
4.3	Kunskapslyft industri	78
4.4	Hållbar produktion	79
4.5	Testbädd Sverige	80
5	Rekommendationer	81
5.1	Länsstyrelsens roll	81
5.2	Stockholmsregionens styrkor	81
5.3	Konkreta rekommendationer	81
6	Referenser	84
7	Appendix	85
7.1	Intervjuguide	95

Sammanfattning

Sverige har historiskt sett en lång tradition av industrinäring. Industrisektorn är en tillväxtmotor i svensk ekonomi som skapar arbetstillfällen och har stor betydelse för Sveriges utveckling och för den gemensamma välfärden.

Dock har industrisektorns förutsättningar på både nationell och global nivå förändrats på senare tid. Förändringarna ställer stora krav på industrins omställningsförmåga. Den snabba utvecklingen innebär att det inte längre går att se industrisektorn som en statisk sektor utan snarare en sektor som utvecklas och förändras mycket snabbt.

Mot bakgrund av de globala utvecklingstendenserna i industrisektorn och de utmaningar svensk industri står inför har regeringen initierat en nyindustrialiseringsstrategi, *"Smart industri"*.

Inom ramen för denna studie genomförs en övergripande kartläggning och nulägesanalys av näringslivsstrukturen och förutsättningarna för Stockholms läns industriföretag och industrinära tjänsteföretag med avseende på de fyra fokusområdena i nyindustrialiseringsstrategin och dess handlingsplan. Kartläggningen har genomförts genom en kombination av dokumentstudier, statistisk analys samt intervjuer. Konkret behandlas följande frågeställningar:

- Vilka branscher och sektorer med industriföretag och industrinära tjänsteföretag, samt vilka klusterformeringar finns representerade i Stockholms län, var och i vilken omfattning?
- Inom vilka nischer har Stockholms industriföretag och industrinära tjänsteföretag en stark nationell och/eller internationell position särskilt med avseende på de fyra fokusområdena i industrialiseringsstrategin Smart industri och dess handlingsplan?

- Vilka processer, samarbeten och plattformar är aktiva i Stockholms län med relevans för genomförandet av nyindustrialiseringsstrategin i det regionala tillväxtarbetet?
- Vad görs redan idag som Länsstyrelsen bör relatera till, och där Länsstyrelsen potentiellt kan ha en roll i att utveckla och växla upp?
- Vilka samarbetspartner och viktiga intressen finns att samordna? Vilka aktörer behöver då finnas med eller vilka roller?

Stockholmsregionens industrisektor

Industrinära tjänsteföretag står för en relativt stor andel av Stockholmsregionens ekonomiska verksamhet jämfört med industriföretag. Även om industrisektorn står för en liten andel av Stockholmsregionens näringsliv är den dock relativt stor i absoluta mått. Andelen anställda inom industrisektorn uppgår till 9 procent i Stockholms län vilket är lägst i Sverige – dock har Stockholms län näst flest anställda i industrisektorn, ungefär 70 000 individer. Endast Västra Götaland har fler anställda i industrisektorn.

Bland länets kommuner sticker Södertäljes industrisektor ut markant. Detta beror primärt på Scania och Astra Zenecas lokalisering i kommunen, samt de kluster av företag inom transport och tillverkning samt Life Science som är kopplade till dessa företag. Ungefär var tredje individ som arbetar i Södertälje har en anställning inom industrisektorn. Dessutom är Södertälje Science Park beläget i kommunen, med fokusområdena Hållbar produktion, Life Science och Hållbara livsmedel. På utbildningssidan expanderar KTH i Södertälje och bygger ut ett nytt campus för en fakultet med cirka 1200 studieplatser och 4 nya utbildningsprogram.

Även i Järfälla arbetar en relativt stor andel individer inom industrisektorn – ungefär 15 procent. Södertälje och Järfälla är dock de enda kommunerna i Stockholmsregionen som har en större andel anställda inom industrisektorn än riksgenomsnittet som uppgår till 14 procent av det totala antalet anställda. Övriga 24 kommuner har således industrisektorer som understiger riksgenomsnittet, mätt i antal anställda.

Näringslivet i Stockholmsregionen utvecklas mer positivt än i Sverige som helhet, både industrisektor samt industrinära tjänstesektor. Samtidigt växer den industrinära tjänstesektorn medan industrisektorn minskar både i Stockholmsregionen och hela Sverige. Generellt har företag i Stockholmsregionen kortsiktigt en positiv utsikt på efterfrågan och det finns goda möjligheter att som anställd få ett arbete inom industrisektorn. På längre sikt förväntas dock industrisektorn minska ytterligare samtidigt som tjänstesektorn ökar i storlek. Antalet anställda i lägre delar av värdekedjan förväntas minska. Även mer högkvalificerade anställda förväntas minska, om än i lägre takt.

Inom de tre närbelägna länen Uppsala, Västmanlands samt Södermanlands län finns dock starka industrisektorer som med fördel kan involveras i främjandet av industrisektorn i Stockholmsregionen. Totalt bor nästan en miljon individer i dessa tre län. Ökade pendlings- och transportmöjligheter skapar förutsättningar att integrera regionernas ekonomier. De tre länens huvudorter kan nås på mindre än en timme från centrala Stockholm. I Uppsala län är industrisektorn inom Life Science mycket stark, i Västmanland bedrivs framstående forskning och produktion inom automation och i Södermanland är framstående industriföretag som Volvo CE och SSAB Emea etablerade.

Statliga forskningsinstitut har en stark närvaro i Stockholms län, där de primärt är koncentrerade till KTH och IKT-klustret i Kista. Övergripande har dessa fokus på IKT (i Kista) samt material och tillverkningsprocesser (vid KTH).

Inom Kista Science City bedrivs ett framstående IKT-kluster med en stor mängd företag och andra aktörer såsom lärosäten och forskningsinstitut. Här finns även den nystartade testbädden Urban ICT Arena där projekt inom tekniker såsom 5G, fibernät och trådlös kommunikation bedrivs. IKT-sektorn är mycket stor och producerar stora samhällsekonomiska värden i Stockholmsregionen. Nästan 90 procent av samtliga svenska anställda inom den relativt lilla näringsnischen *Telekommunikation via satellit* är verksamma i Stockholm (totalt 276 anställda i Stockholm år 2015). Inom *Databehandling, hosting o.d.; webportaler* återfinns drygt sju av tio anställda i Stockholmsregionen (totalt 6731 anställda i Stockholm år 2015). Även trådlös och trådbunden kommunikation är framstående sektorer i Stockholm.

Generellt beskriver intervjupersoner att fokusområdet Digitalisering 4.0 är det område där Stockholmsregionen är starkast nischad och har möjlighet att skapa störst mervärde inte bara för industrisektorn i Stockholm men även för resten av Sverige. Här lyfts faktorer som det unika IKT-klustret i Kista samt start-up-scenen i Stockholm fram som spetsområdet där stora värden kan skapas för industri och industrinära tjänstenära företag. Förutom företag är även lärosäten och forskningsinstitut belägna i Kista vilket medför stora synergieffekter. Även om det idag sker relativt mycket verksamhet och forskning inom hållbar produktion vid exempelvis KTH och Södertälje Science Park anser intervjupersonerna generellt att detta inte är ett styrkeområde för Stockholmsregionen. Dock kan digitaliseringslösningar underlätta en hållbar produktion, genom exempelvis

mindre pappershantering eller effektivisering av tillverkningsprocesser.

Sammanfattande rekommendationer

Utifrån det empiriska material som samlats in inom ramen för denna studie ser vi tre övergripande aktivitetsområden genom vilka Länsstyrelsen bedöms få störst genomslag för sina insatser:

1. **Skapa samverkan** – Länsstyrelsen har som regional aktör förutsättningar att skapa samverkan dels mellan aktörer på lokal nivå, men även med aktörer nationellt och internationellt.
2. **Kommunikationsinsatser** – Länsstyrelsen bör förmedla kunskap dels mellan aktörer inom regionen men även genomföra riktade insatser mot externa aktörer.
3. **Säkra kompetensförsörjning** – Länsstyrelsen bör underlätta kompetensförsörjning både för industrisektorn och industrinära tjänsteföretag.

Stockholmsregionen har många styrkeområden inom både industrisektor och industrinära tjänstesektor. Vi ser att Länsstyrelsen primärt bör fokusera på tre övergripande styrkor inom regionen:

1. Stockholmsregionens **IT-sektor** är mycket stark. Denna sektor täcker både industriverksamhet samt industrinära tjänstesektor. Av de fokusområden som nämns i strategin är Digitalisering 4.0 Stockholmsregionens starkaste nisch.
2. Stockholmsregionen har en **industrinära tjänstesektor** som är unik i Sverige. Detta bör utnyttjas för att stärka industriföretag både i regionen men även i övriga Sverige.
3. Samtidigt är Stockholmsregionens **industri-sektor** stor i absoluta tal, och den kritiska massan är betydande. Även detta ger förutsättningar som andra regioner saknar.

- För att stötta utvecklingen i IT-sektorn, och därmed fokusområdet Digitalisering 4.0, bör Länsstyrelsen främja samverkan mellan mindre och större företag. Detta kan ske inom Science Parks (vilket redan sker), men även genom att identifiera företag (och företagskluster) med potential att utvecklas genom samverkan med större företag. Konkret bör detta ske genom statistiska analyser, men även genom att tillsammans med lokala aktörer anordna konferenser, nätverksträffar och föreläsningar riktade mot företagen samt även direktkontakt med företag.

- Många mindre företag saknar kompetens och kunskap om de mervärden digitalisering skapar. Länsstyrelsen bör genom goda exempel sprida kunskap om sådana processer. Dessa goda exempel bör sammanställas i rapportformat, och sedan kommuniceras till företag genom exempelvis föreläsningar och riktade informationsinsatser. Företag som genomfört lyckade digitaliseringsinsatser bör utses till "ambassadörer" för att sprida kunskap om de mervärden digitalisering skapar.

- Länsstyrelsen bör som regional aktör arbeta aktivt för att attrahera IT-kompetens till Sverige. En konkret insats är att skapa goda förutsättningar för arbetskraftsinvandrare att etablera sig i Stockholmsregionen. En kartläggning bör genomföras för att identifiera konkreta behov hos arbetskraftsinvandrare, varpå lämpliga insatser kan utföras. Generellt är brist på bostäder ett område där Länsstyrelsen har möjlighet att göra en insats tillsammans med regionala aktörer på bostadsmarknaden.

- Stockholms industrinära tjänstesektor har en unik position i Sverige vilket innebär att den kan skapa mervärden inte bara inom regionen utan även i övriga landet. Länsstyrelsen bör i samverkan med andra länsstyrelser och större företag arbeta för att industrisektorn, men även industrinära tjänsteföretag, i andra regioner tar del av de mervärden som

skapas av industrinära tjänstesektor i Stockholmsregionen. Hur detta samarbete utformas konkret bör ske utifrån dialoger med respektive motpart.

- En förutsättning för att den industrinära tjänstesektorn ska behålla sin konkurrenskraft och utvecklas positivt på längre sikt krävs förutsättningar för internationalisering. Länsstyrelsen bör genomföra kommunikationsinsatser riktade mot internationella aktörer med potentiellt intresse av Stockholmsregionens högkvalificerade kompetens bland industrinära tjänsteföretag. Dessa insatser bör riktas mot företag på ett internationellt plan, men även mot regioner i omvärlden (primärt i Europa). Vilka regioner dit marknadsföringsinsatserna riktas mot bör i ett inledande skede kartläggas, där principen bör vara att nå ut till så många relevanta aktörer som möjligt, såsom större industriföretag. Här bör kontaktnät och internationella forum utnyttjas för att nå ut till relevanta aktörer.

- Då den industrinära tjänstesektorn i Stockholmsregionen befinner sig relativt högt upp i värdekedjan krävs högkvalificerad arbetskraft. Genom regelbundna kartläggningar av behoven hos företag inom industrinära tjänstesektor har näringslivet i regionen större förutsättning att planera sina långsiktiga rekryteringsstrategier. Dessa analyser bör kommuniceras ut till intresserade parter genom konferenser och seminarier. Större industriföretag bör involveras i denna process.

- Stockholmsregionens industrisektor har en stor kritisk massa vilket skapar fördelar men även utmaningar. Länsstyrelsen bör samverka med närbelägna län för att skapa synergieffekter mellan regionernas styrkeområden – ett exempel är specialiseringen gentemot automatisering i Västmanland vilket har potential att skapa mervärden inom Stockholms IT-sektor. Samarbeten bör ske genom samverkansforum med motparter på regional nivå

(såsom länsstyrelser) i respektive län, men även näringsliv bör involveras. Inledande workshops bör genomföras för att identifiera processer som bör etableras inom ramen för samverkansprocessen.

- Stockholmsregionens industrisektor är stor i absoluta tal men jämförelsevis liten i jämförelse med regionens tjänstesektor. Kunskap om Stockholmsregionens breda industrisektor är låg på ett nationellt plan. Kommunikationsinsatser bör därför genomföras för att förmedla att Stockholmsregionen har en omfattande industrisektor och de goda förutsättningar som finns för industriföretag i regionen (såsom exempelvis en stor industrinära tjänstesektor). Sådana kommunikationsinsatser sker med fördel på nationellt plan men även internationella insatser är relevanta, och bör ske i samverkan med större företag med intresse av att marknadsföra sin verksamhet. Länsstyrelsen bör även hjälpa till att skapa "industriföretagsmontrar" på lämpliga mässor för att marknadsföra regionens breda industrisektor.

- Länsstyrelsen har även som regional aktör goda förutsättningar att skapa samarbeten mellan aktörer på lokal nivå, såsom utbildningssamordnare i kommuner och bemanningsföretag, med syfte att koordinera arbetet med att täcka Stockholmsregionens industriföretags behov av kvalificerad kompetens. Samverkan bör ske med Länsstyrelsen som koordinerande part och initieras genom kontakter med utbildningsansvariga och bemanningsföretag i respektive kommun.

I figuren på följande sida sammanfattas rekommendationerna.

Sammanställning av rekommendationer

Styrkeområden i Stockholmsregionens industrisektor och industrinära tjänsteföretag				
		Stark IT-sektor	Framstående industrinära tjänstesektor	Stor industrisektor – kritisk massa
Länsstyrelsens roll	Samverkan	<p>Utmaning: Synergieffekter kan skapas om mindre IT-företag samverkar med större företag – samarbeten skapar bättre förutsättningar för disruptiva genombrott.</p> <p>Aktivitet: (i) Arbeta strategiskt för samverkan mellan små och stora företag inom befintliga plattformar såsom Science Parks, samt (ii) samverka med kommuner för att kartlägga potential för mindre företag på lokal nivå. Eventuellt direktkontakt med företag.</p> <p>Involverade aktörer: Science Parks Kommuner</p>	<p>Utmaning: Stockholmsregionens industrinära tjänstesektor har en unik position i Sverige – viktigt att utnyttja detta inte bara för Stockholmsregionen utan för hela landet.</p> <p>Aktivitet: Samverkan med regionala aktörer för att underlätta för företag i andra regioner att samverka med den industrinära tjänstesektorn i Stockholm.</p> <p>Involverade aktörer: Länsstyrelser i andra län Större företag i andra län</p>	<p>Utmaning: Närbelägna län har stora industrisektorer där det finns outnyttjad potential för samverkan. Ökad samverkan minskar även sårbarhet för underleverantörer i Stockholmsregionen.</p> <p>Aktivitet: Samverkan med närbelägna län för gemensamma strategier för skapande av synergieffekter mellan regionernas styrkeområden.</p> <p>Involverade aktörer: Närbelägna länsstyrelser – primärt Västmanland, Uppsala samt Södermanlands län.</p>
	Kommunikationsinsatser	<p>Utmaning: Mindre företag saknar kunskap om mervärden av digitalisering.</p> <p>Aktivitet: Kommunicera och lyfta fram goda exempel på företag som implementerat lyckade digitaliseringsprocesser genom rapporter samt seminarier. Utse "digitaliseringsambassadörer".</p>	<p>Utmaning: Stockholmsregionens industrinära tjänstesektor uppvisar stor produktivitet och tillväxt, men för långsiktig tillväxt krävs internationalisering.</p> <p>Aktivitet: Kommunikationsinsatser riktade mot internationella aktörer med intresse av högkvalificerad kompetens inom industrinära tjänstesektor.</p> <p>Involverade aktörer: Internationella företag som ej är etablerade i Stockholm idag. Regioner i omvärlden (primärt i Europa)</p>	<p>Utmaning: Låg kunskap om Stockholmsregionens stora industrisektor nationellt. Detta kan innebära att regionen går miste om att etableringar i regionen.</p> <p>Aktivitet: Kommunikationsinsatser för att marknadsföra Stockholmsregionens breda och mångfacetterade industrisektor. - Kunskapsutbyte med regioner i omvärlden - Nationella marknadsföringsinsatser - Deltagande vid mässor.</p> <p>Involverade aktörer: Större företag med intresse av att marknadsföra sig</p>
	Kompetensförsörjning	<p>Utmaning: Attrahera IT-kompetens till regionen.</p> <p>Tillvägagångssätt: Skapa goda förutsättningar för arbetskraftsinvandring inom IT-sektorn att etablera sig i Stockholm.</p> <p>Involverade aktörer: - Migrationsverket - Skatteverket - Privata aktörer (primärt banker och bostadsförmedlare)</p>	<p>Utmaning: Den industrinära tjänstesektorn i Stockholm befinner sig högt i värdekedjan och kräver högkvalificerad kompetens. Kunskap om förändringar inom strukturen för industriföretag samt industrinära tjänsteföretag oklar.</p> <p>Aktivitet: Kartläggningar av framtida kompetensbehov inom industrinära tjänsteföretag. Utförs med fördel i samverkan med näringslivet.</p>	<p>Utmaning: Stockholmsregionens industrisektor har stort behov av kvalificerad kompetens</p> <p>Aktivitet: Skapa forum där utbildningsaktörer på kommunal nivå kan samordna sina yrkesutbildningar. - Forum - Nätverkande</p> <p>Involverade aktörer: - Utbildningssamordnare i kommuner - Bemanningsföretag</p>

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Sverige har historiskt sett haft en lång tradition av industrinäring. Industrisektorn är en tillväxtmotor i svensk ekonomi som skapar arbetstillfällen och har stor betydelse för Sveriges utveckling och för den gemensamma välfärden. Dock har industrisektorns förutsättningar förändrats på senare tid på både nationell och global nivå.

En drivande faktor till industrisektorns förändring är teknikutvecklingen som kontinuerligt påverkar industriföretagens position i samhällsekonomin. Ett exempel är informations- och kommunikationsteknik (IKT) som krympt geografiska avstånd och skapat möjligheter för nya produkter och processer. Till följd av nya teknologiska landvinningar växer nya krav på affärsmodeller fram.

Dessutom ökar tjänsteinnehållet i industrins produktion. Allt oftare produceras helhetslösningar snarare än en fysisk vara. Allt fler är anställda i industrinära tjänsteföretag som levererar service-tjänster till industrin, snarare än att vara anställda direkt i industrisektorn. Detta har inneburit att renodlade industriföretag ofta fokuserar på sina kärnverksamheter medan tjänstekomponenterna i värdekedjan utförs av industrinära tjänsteföretag.

Som en följd av globalisering och ökad förutsättning för handel sker industriproduktion i allt större utsträckning i globala värdekedjor. Från att tidigare ha producerat en vara från råvara till slutprodukt på samma geografiska plats sker produktionen istället ofta i samverkan med många andra aktörer globalt. Koordineringen av produktionen underlättas genom förbättrade digitala lösningar som möjliggör kommunikation i ett alltmer effektivt tempo. Sammanlänkningen av produktionen i form av globala värdekedjor innebär också att behovet av specialisering i de olika momenten i värdekedjan fram till slutprodukt blir allt viktigare.

Historiskt har industriföretag för att minska kostnader flyttat ut enklare tillverkningsjobb till lågkostnadsländer. Med en alltmer ihoplänkad produktion ändras dock dessa förutsättningar. Faktorer som ökade lönenivåer i låglöneländer och ökad automatisering i produktionen gör att lönekostnader blir en allt mindre viktig faktor i beslut om utlokalisering. Närhet mellan produktion och FoU, liksom närhet mellan produktion och marknad, blir allt viktigare faktorer för beslut om produktionens lokalisering. Detta har till viss del inneburit en viss återflyttning av industriproduktion till Sverige, även om utflytt av produktion fortfarande är vanligare än återflytt. Dock ökar forskningsaktivitet i andra delar av världen, särskilt i asiatiska länder, vilket ökar konkurrensen även inom övre delar av produktionskedjan.

Digitaliseringsutvecklingen innebär att företag, för att bibehålla sin konkurrenskraft, måste uppdatera sina affärsmodeller och utvecklingsprocesser. Detta medför möjligheter men samtidigt stora utmaningar. Exempelvis kan mindre företag få svårt att följa med i den snabba teknikutvecklingen. Den gröna omställningen i samhället kräver samtidigt att produktionen går i hållbar riktning, både för att uppfylla krav och regler från offentligt håll, men också för att tillfredsställa konsumenters önskemål. Dessutom krävs att industrisektorns kompetensförsörjning är tillräckligt stor och välutvecklad för att företag ska kunna utföra de högkvalificerade processer som återfinns i de övre delarna av industriproduktionens värdekedja. Den ökade konkurrensens globalt inom forskningsintensiva industriella verksamheter kräver även goda ramverk för företag att bedriva FoU-verksamhet.

Sammantaget ställer denna utveckling stora krav på industrins omställningsförmåga. Den snabba ut-

vecklingen innebär att det inte längre går att se industrisektorn som en statisk sektor utan snarare en sektor som utvecklas och förändras mycket snabbt.

1.2 Nyindustrialiseringsstrategin Smart Industri

Mot bakgrund av de globala utvecklingstendenserna i industrisektorn och de utmaningar svensk industri står inför har regeringen initierat en nyindustrialiseringsstrategi, "Smart industri". Denna strategi fastställdes i början 2016 och har under samma år följts av en handlingsplan. Strategin syftar till att stärka svenska företags omställningsförmåga och konkurrenskraft, samt bidra till att Sverige är världsledande inom modern och hållbar industriell produktion. Specifikt pekas vikten av att den svenska industrisektorn är verksam inom de högkvalificerade delarna av de globala värdekedjorna ut. Strategins mål och vision sammanfattas i Box 1.1 nedan.

BOX 1.1 Nyindustrialiseringsstrategins mål och vision

Mål:

"Sverige ska vara världsledande inom innovativ och hållbar industriell produktion av varor och tjänster."

Vision:

"Industrin i hela Sverige ska öka sin konkurrenskraft och sitt deltagande i främst de högkvalificerade delarna av de globala värdekedjorna."

Källa: Näringsdepartementet (2016b)

I nyindustrialiseringsstrategin pekas fyra fokusområden ut med specifika mål som ska bidra till att understödja företagens arbete med att klara den snabba omställning som svensk industri står inför, och därmed uppnå nyindustrialiseringsstrategins mål och vision. De fyra fokusområdena är följande:

- **Industri 4.0** – Svenska industriföretag ska vara ledande inom digital utveckling samt utnyttja digitaliseringens möjligheter.
- **Hållbar produktion** – Genom ökad resurseffektivitet miljöhänsyn och hållbar produktion ska bidra till att skapa värden, jobb och konkurrenskraft inom industrin.
- **Kunskapslyft industri** – Kompetensförsörjningssystemet ska möta industrins behov och främja långsiktig utveckling inom industrin.
- **Testbädd Sverige** – Sverige ska leda forskningen inom områden som bidrar till att stärka den industriella produktionen av varor och tjänster i Sverige.

I skriften *Handlingsplan – Smart industri* (Näringsdepartementet 2016a) beskrivs hur respektive fokusområde ska stödjas, och ansvariga aktörer pekas ut. Statliga myndigheter ges framträdande roller i handlingsplanen, men även insatser från andra organisationer såsom regionala aktörer och branschorganisationer beskrivs som viktiga för att nå en framgång i implementeringen av strategin. Framgång med arbetet inom dessa fokusområden beskrivs som avgörande för att säkerställa att svensk industri ska kunna stärka sin konkurrenskraft i den strukturomvandling som digitalisering och grön omställning nu driver på.

1.3 Syfte och frågeställningar

Inom ramen för denna studie genomförs en övergripande kartläggning och nulägesanalys av näringslivsstrukturen och förutsättningarna för Stockholms läns industriföretag och industrinära tjänsteföretag med avseende på de fyra fokusområdena i nyindustrialiseringsstrategin Smart industri och dess handlingsplan. Konkret kommer följande frågeställningar att beaktas:

- Vilka branscher och sektorer med industriföretag och industrinära tjänsteföretag, samt vilka klusterformeringar finns representerade i Stockholms län, var och i vilken omfattning?
- Inom vilka nischer har Stockholms industriföretag och industrinära tjänsteföretag en stark nationell och/eller internationell position särskilt med avseende på de fyra fokusområdena i industrialiseringsstrategin Smart industri och dess handlingsplan?
- Vilka processer, samarbeten och plattformar är aktiva i Stockholms län med relevans för genomförandet av nyindustrialiseringsstrategin i det regionala tillväxtarbetet?
- Vad görs redan idag som Länsstyrelsen bör relatera till, och där Länsstyrelsen potentiellt kan ha en roll i att utveckla och växla upp?
- Vilka samarbetspartner och viktiga intressen finns att samordna? Vilka aktörer behöver då finnas med eller vilka roller?

Genom kartläggningen tillhandahålls Länsstyrelsen ett underlag för att identifiera olika prioriteringar i Stockholms län för implementering av nyindustrialiseringsstrategin och utifrån dessa bedöma hur Länsstyrelsen på lämpligt sätt kan arbeta med strategin Smart industri i det regionala tillväxtarbetet.

1.4 Metod

För att fånga en bred bild av Stockholmsregionens industrisektor har vi använt oss av både kvalitativa och kvantitativa metoder. Vi har genomfört litteraturstudier för att identifiera redan existerande kartläggningar av Stockholmsregionens industrisektor. Vidare har vi bearbetat statistiska material för att beskriva egenskaper inom Stockholmsregionens näringsliv. Vi har även genomfört intervjuer med företrädare för aktörer med insikt i Stockholmsregionens industrisektor. Respektive metod beskrivs nedan.

1.4.1 Desk research

Vi har inom ramen för denna studie kartlagt hemsidor, rapporter, artiklar samt datamaterial som på olika vis beskriver Stockholmsregionens industrisektor. Litteraturstudierna har dels bidragit med värdefull bakgrundsinformation om förutsättningarna för Stockholmsregionens industrisektor men även för att ge konkreta empiriska underlag till kartläggningen. Källor till information innefattar bland annat de myndigheter och andra aktörer som listas i handlingsplanen samt branschorganisationer och regionala aktörer.

1.4.2 Statistisk analys

I denna rapport beskriver vi Stockholmsregionens industrisektor primärt genom en statistisk analys. Förutom att tillhandahålla en övergripande bild av industrisektorn i Stockholmsregionen har den statistiska analysen fungerat som bakgrundsförståelse inför genomförande av och tolkning av intervjuerna. I analysen beskriver vi dels industrisektorns storlek i absoluta tal, men vi jämför även Stockholms industrisektor med samma sektor i övriga Sverige. Vi använder oss av två primära källor i den statistiska analysen – rAps samt Regional Basfakta. Vi beskriver följande variabler för att belysa strukturen inom Stockholms läns industri samt industrinära tjänstesektor:

- Antal anställda
- Antal arbetsställen
- Produktionsvärde
- Förädlingsvärde¹
- Intäkter²

I Tabell 1.2 framgår de näringsområden som innefattas i begreppen industrisektor samt industrinära tjänstesektor i denna rapport, *om inte annat framgår i texten*.

Vi använder oss av olika detaljgrad i beskrivningarna av de olika variablerna. Vad gäller antal arbetsställen innefattar statistiken 39 nischer inom industri samt industrinära tjänstesektorn. I beskrivningarna av antalet anställda fördelas statistiken på 134 kategorier. Produktionsvärde, förädlingsvärde samt intäkter sker utifrån en indelning på 24 kategorier (motsvarande indelningarna i Tabell 1.2).

Anledningen till att olika kategoriseringar tillämpats är (i) att olika datakällor använts, samt (ii) att vi tagit hänsyn till antalet observationer inom respektive skärning för att kunna presentera stabila data. Arbetsställen beskrivs utifrån 2-siffrig SNI2007, där datan hämtats från rAps. Vi bedömer att mer finfördelad statistik innebär alltför "spretiga" framställningar då antalet arbetsställen inom respektive nisch är relativt litet, vilket innebär att enskilda arbetsställen i stor grad påverkar framställningarna.

Gällande antal anställda utgår vi från 3-siffrig SNI2007 (även denna data härstammar från rAps), då vi bedömer att tillräckligt många observationer återfinns inom respektive kategori på denna detaljnivå.

¹ Förädlingsvärde definieras som nettot mellan värdet av produktionen av en vara eller tjänst och värdet av den förbrukning som går åt för denna produktion. Genom summering beräknas förädlingsvärdet för en hel sektor (eller region).

Vad gäller produktionsvärde, förädlingsvärde samt intäkter utgår vi från databasen Regional Basfakta, där industri samt industrinära tjänsteföretag kan fördelas in i de 24 kategorier som framgår finns tillgänglig i Tabell 1.2.

De näringskategorier som används för att beskriva arbetsställen och anställda på finare nivå innefattas i kategorierna som framgår i Tabell 1.2.

Antalet näringsnischer samt källa för respektive variabel framgår i Tabell 1.1 nedan.

TABELL 1.1
Näringskategoriseringar

Variabel	Antal näringskategorier inom industri och industrinära tjänstesektor	Källa
Arbetsställen	39	rAps
Anställda	134	rAps
Produktionsvärde	24	Regional basfakta
Förädlingsvärde	24	Regional basfakta
Intäkter	24	Regional basfakta

² Intäkter definieras som nettoomsättning + förändring av lager av produkter i arbete och färdiga produkter + övriga rörelseintäkter.

TABELL 1.2
Branschdefinitioner industrisektor samt industrinära tjänstesektor

Kategori	SNI2007	Bransch
Industrisektor	05-09	Gruvor och mineralutvinningsindustri
	10-12	Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri
	13-15	Textil-, beklädnads-, läder - och lädervaruindustri
	16	Industri för trä och varor av trä, kork och rotting o.d. utom möbler
	17	Massa-, pappers- och pappersvaruindustri
	18	Grafisk och annan reproduktionsindustri
	19-21	Kemisk industri, petroleumprodukter och läkemedelsindustri
	22	Gummi- och plastvaruindustri
	23	Industri för andra icke-metalliska mineraliska produkter
	24-25	Stål- och metallverk; industri för metallvaror utom maskiner och apparater
	26-27	Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur
	28	Övrig maskinindustri
	29-30	Transportmedelsindustri
	31	Möbelindustri
	32	Annan tillverkningsindustri
33	Reparationsverkstäder och installationsföretag för maskiner och apparater	
Industrinära tjänstesektor	49-51	Land-, sjö- och lufttransport
	52	Magasin och serviceföretag till transport
	62	Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.
	63	Informationstjänstföretag
	69	Juridiska och ekonomiska konsultbyråer
	70	Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företagsorganisation
	73	Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.
82	Kontors- och andra företagstjänstföretag	

Genom de statistiska beräkningarna beskriver vi dels strukturen på industrisektorn i Stockholmsregionen, men vi beskriver även strukturen i relation till övriga Sverige. Jämförelsen med övriga Sverige utförs dels genom redovisningar av respektive näringsnischs andel i hela Sverige samt dels genom så kallade "specialiseringsindex", där sektorers relativa storlek jämförs med andra samma sektor i andra regioner. Sammanfattningsvis redovisar vi tre olika parametrar:

- **Näringsnischens storlek i absoluta tal** i Stockholmsregionen (t ex antal anställda).
- **Näringsnischens andel** i Stockholm i relation till den totala storleken på riksnivå.
- **Näringsnischens relativa andel** i Stockholm jämfört med övriga Sverige (specialiseringsindex).

Specialiseringsindexet beräknas utifrån ett så kallat Balassa-Hoover-index, där sektorers relativa storlek jämförs mellan olika regioner. Indexet kan definieras på följande vis:

$$BH_i = \frac{Y_{ij}/Y_j}{\bar{Y}_{ik}/Y_k}$$

I ekvationen ovan beskriver i respektive bransch. j beskriver vilken region som specialisering mäts för och k beskriver vilken jämförelseregion som åsyftas. Om vi exempelvis vill beräkna graden av specialisering inom förädlingsväde för olika branscher i region j jämfört med region k divideras förädlingsvärdet inom respektive bransch i i region j med förädlingsvärdet i samma bransch i i region k .

³ I definitionen av specialiseringsindexet representerar Y_j och Y_k således Stockholmsregionens respektive Sveriges industrisektor inklusive industrinära tjänsteföretag.

Specialiseringsindexet gör att vi kan identifiera huruvida olika sektorer inom industrisektorn och den industrinära tjänstesektorn är över- eller underrepresenterade i Stockholmsregionen jämfört med övriga Sverige. Ett indexvärde över 1 innebär att näringsnischen är relativt stor i Stockholmsregionen jämfört med övriga Sverige. Om en näringsnisch uppvisar ett specialiseringsindex som uppgår till 2 är sektorns andel av Stockholmsregionens industrisektor dubbelt så stor som i övriga Sverige. Ett indexvärde under 1 innebär att näringsnischen är underrepresenterad i Sverige. Tolkning av indexvärden sammanfattas i Tabell 1.3.

Notera att vi i denna rapport beräknar specialiseringsindexet utifrån respektive näringsnischs andelar av industrisektorn inklusive industrinära tjänsteföretag, och inte andel av det totala näringslivet eller den totala ekonomin.³

TABELL 1.3
Tolkning av specialiseringsindex

Indexvärde	Tolkning
>1	Stockholmsregionen uppvisar en relativ specialisering gentemot övriga Sverige.
1	Stockholmsregionen uppvisar varken specialisering eller icke specialisering gentemot övriga Sverige.
<1	Stockholmsregionen uppvisar inte en relativ specialisering gentemot övriga Sverige.

Vi kompletterar statistiken som samlats in från rAps och Regional Basfakta med ytterligare dataunderlag som beskriver Stockholmsregionens industrisektor i ett framåtsyftande perspektiv. Källor till dessa underlag är Arbetsförmedlingen samt Länsstyrelsen i

Stockholms län. Observera dock att *sektorsindelningarna till viss del varierar i de olika källor vi använt oss av i denna studie*. Detta då vissa framställningar baserats på andra definitioner än de som framgår i Tabell 1.2. Vi har dock anpassat materialet i den mån det är möjligt för att belysa industrisektor samt industrinära tjänstesektor på ett konsistent vis som möjligt. Om sektorsindelningen skiljer sig från den i Tabell 1.2 framgår det i texten.

1.4.3 Intervjuer

Vi har genomfört totalt 24 intervjuer inom ramen för denna studie. Vi har intervjuat företrädare för organisationer som har en framträdande roll i handlingsplanen. Vi har även intervjuat andra aktörer för att få insikter från ett brett spektrum av organisationer med syfte att belysa samtliga fyra fokusområden i intervjuerna. Sammantaget har vi intervjuat företrädare för bransch- och företagargorganisationer, kommuner och regionala myndigheter samt företag.

TABELL 1.4
Intervjuade aktörer

Typ av aktör	Aktör	Övergripande insatser	Fokusområde			
			Industri 4.0	Hållbar produktion	Kunskapslyft industri	Testbädd Sverige
	Stockholms Stad					
	Stockholm Business Region					
	Södertälje kommun					
	Upplands-Bro kommun					
	Järfälla kommun					
	Upplands Väsby kommun					
	Nynäshamn kommun					
	Norrtälje kommun					
Myndigheter	VINNOVA					
	Energimyndigheten					
	Tillväxtverket					
	Tillväxtanalys					
	Upphandlingsmyndigheten					
	Skolverket					
Andra aktörer	RISE					
	Teknikföretagen					
	Företagarna					
	Almi					
	Svenskt Näringsliv					
	Fordonskomponentgruppen					
	AstraZeneca					
	Holmen (Hallsta pappersbruk)					
	Ericsson					
	Scania					

Not: Gråmarkerade områden representerar de områden där respektive aktör omnämns i handlingsplanen.

Vi har använt oss av en intervjuguide som är relativt generisk för att möjliggöra komparativa analyser av respektive aktörs syn på nyindustrialiseringsindustrin och dess insatser, och identifiera vilka processer, samarbeten och plattformar som är mest utmärkande och hur Länsstyrelsen kan stötta och samarbeta med relevanta parter. Intervjuguiden är dock uppbyggd på ett semi-strukturerat vis med övergripande frågeställningar som tillåter fördjupningar inom specifika frågeställningar. Intervjuguiden framgår i sin helhet i Appendix.

Vi har i urvalet av intervjupersoner tagit hänsyn till att vissa aktörer har en mer begränsad roll än andra – Boverket har exempelvis "endast" en roll att tillsammans med Naturvårdsverket och Energimyndigheten utarbeta strategisk användning av spets-tekniker och avancerade systemlösningar för hållbar stadsutveckling, medan aktörer som VINNOVA och Tillväxtverket har mycket breda uppgifter inom flera fokusområden.

I Tabell 1.4 framgår de organisationer som intervjuats inom ramen för denna studie. I tabellen framgår även vilka organisationer som omnämns i handlingsplanen (samt inom vilka delar av handlingsplanen de omnämns).

1.5 Disposition

Kapitel 2 innefattar en beskrivning av Stockholmsregionens industrisektor. Beskrivningen består primärt av kvantitativ data.

I Kapitel 3 beskrivs aktörer med koppling till industrisektorn i Stockholmsregionen.

I Kapitel 4 diskuteras intervjupersonernas syn på hur Länsstyrelsen på olika vis kan bidra till arbetet med implementering av nyindustrialiseringsstrategin i Stockholmsregionen.

Kapitel 5 innefattar en sammanställning av rekommendationer riktade mot Länsstyrelsens fortsatta arbete inom ramen för nyindustrialiseringsstrategin.

2 Stockholmsregionens industrisektor

I detta avsnitt beskriver vi Stockholmsregionens industrisektor. Vi använder oss primärt av kvantitativ statistik. Inledningsvis beskriver vi Stockholmsregionens övergripande struktur jämfört med det svenska näringslivet samt industriverksamhet på regional nivå. Därefter beskriver vi i Stockholmsregionens industrisektor fördelat på olika näringsnischer. Avslutningsvis blickar vi framåt och beskriver industriföretagens framtidsutsikter.

2.1 Stockholmsregionens industrisektor

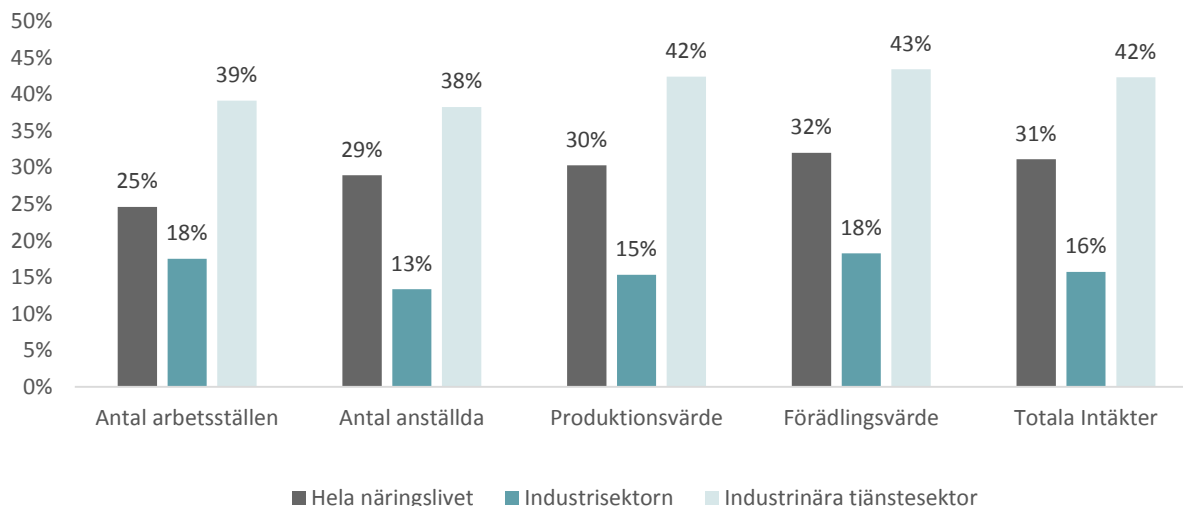
I detta avsnitt beskrivs Stockholmsregionens industrisektor på övergripande nivå. Vi jämför industrisektorn med den samlade svenska ekonomin samt beskriver kortfattat industrisektorns utbredning på kommunal nivå i Stockholms län.

2.1.1 Industrisektorn utgör en liten andel av näringslivet i Stockholms län...

Stockholmsregionen står för en stor del av aktiviteterna i det svenska näringslivet. I Figur 2.1 framgår Stockholmsregionens andel av det svenska näringslivet, samt regionens andel av svensk industrisektor och industrinära tjänstesektor.⁴ I figuren beskrivs dessa sektorer utifrån antal arbetsställen, antal anställda, produktionsvärde, förädlingsvärde samt totala intäkter. Observera att figuren beskriver andelar av *näringslivet* och inte andelar av hela samhällsekonomin inklusive offentlig sektor.

I Stockholmsregionen produceras, beroende på vilket nyckeltal som studeras, ungefär en tredjedel av de samhällsekonomiska värden som sammanlagt produceras i det svenska näringslivet. Dock är Stockholmsregionens industrisektor underrepresenterad i förhållande till den svenska ekonomin –

FIGUR 2.1
Stockholmsregionens andel av det svenska näringslivet

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007. Se Tabell 1.2 för definition av respektive sektor.

⁴ Observera att figuren beskriver andelar av *näringslivet* och inte andelar av hela samhällsekonomin (inklusive offentlig sektor).

exempelvis står Stockholm för 32 procent av det totala förädlingsvärdet i den svenska ekonomin, men endast 18 procent av förädlingsvärdet i den svenska industrisektorn. Vi ser dock att Stockholms andel av svensk industrinära tjänstesektor är relativt stor. Exempelvis produceras 43 procent av det samlade förädlingsvärdet inom industrinära tjänsteföretag produceras i Stockholm.

Vi finner således att Stockholmregionens industrisektor är relativt liten jämfört med den totala svenska ekonomin, samtidigt som den industrinära tjänstesektorn är relativt stor. Detta mönster återspeglas för samtliga studerade nyckeltal.

I Tabell 2.1 sammanställs respektive nyckeltal i Sverige och Stockholms län i det totala näringslivet,

i industrisektorn samt i den industrinära tjänstesektorn. Definition av dessa sektorer motsvarar de som framgår i Tabell 1.2.

Värt att notera är att industrisektorns andel av det totala antalet arbetsställen är ungefär lika stor i Stockholm som i hela Sverige – 4 procent respektive 5 procent. I det samlade svenska näringslivet är dock andelen anställda i industrisektorn ungefär 20 procent, vilket kan jämföras med Stockholmregionen där ungefär 9 procent är anställda i industrisektorn. Stockholmregionens arbetsställen inom industrisektorn är även av något mindre storlek jämfört med övriga Sverige. Ett medelstort svenskt arbetsställe inom industrisektorn uppgår till 9,2 anställda, vilket kan jämföras med ungefär 7,1 individer i Stockholmregionen.

TABELL 2.1
Sveriges och Stockholmregionens industrisektor samt industrinära industriföretag 2014

Region	Variabel	Totalt (a)	Industrisektor (b)	Industrinära tjänstesektor (c)	(b) / (a)	(c) / (a)	(b+c) / (a)
Sverige	Antal arbetsställen	1 122	58	174	5%	16%	21%
	Antal anställda	2 660	531	427	20%	16%	36%
	Produktionsvärde	5 584	1 699	823	30%	15%	45%
	Förädlingsvärde	2 196	492	320	22%	15%	37%
	Intäkter	7 571	1 842	861	24%	11%	36%
Stockholm	Antal arbetsställen	276	10	68	4%	25%	28%
	Antal anställda	771	71	164	9%	21%	30%
	Produktionsvärde	1 695	261	349	15%	21%	36%
	Förädlingsvärde	704	90	139	13%	20%	33%
	Intäkter	2 359	290	365	12%	15%	28%

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007. Se Tabell 1.2 för definition av respektive sektor. Antal anställda och arbetsställen i tusental. Produktionsvärde, förädlingsvärde samt intäkter i miljarder SEK.

Den industrinära tjänstesektorn är, som även påvisats i Figur 2.1 ovan, relativt stor i Stockholmsregionen jämfört med övriga Sverige. Dessa arbetsställen är i genomsnitt av mindre storlek än arbetsställen inom industrisektorn. Dock arbetar ungefär lika många anställda, 2.4 individer, per arbetsställe både i Stockholmsregionen samt Sverige som helhet.

Industrisektorn står för 24 procent av det samlade svenska näringslivets intäkter. I Stockholmsregionen uppgår motsvarande andel till 12 procent. Även produktionsvärde och förädlingsvärde är relativt sett ungefär dubbelt så stort i hela rikets industrisektor som i Stockholmsregionen.

Sammantaget utgör industrisektorn och industrinära tjänsteföretag tillsammans en större del av näringslivet i hela Sverige jämfört med i Stockholmsregionen. Ett undantag är dock andelen arbetsställen inom dessa sektorer som utgör 28 procent av

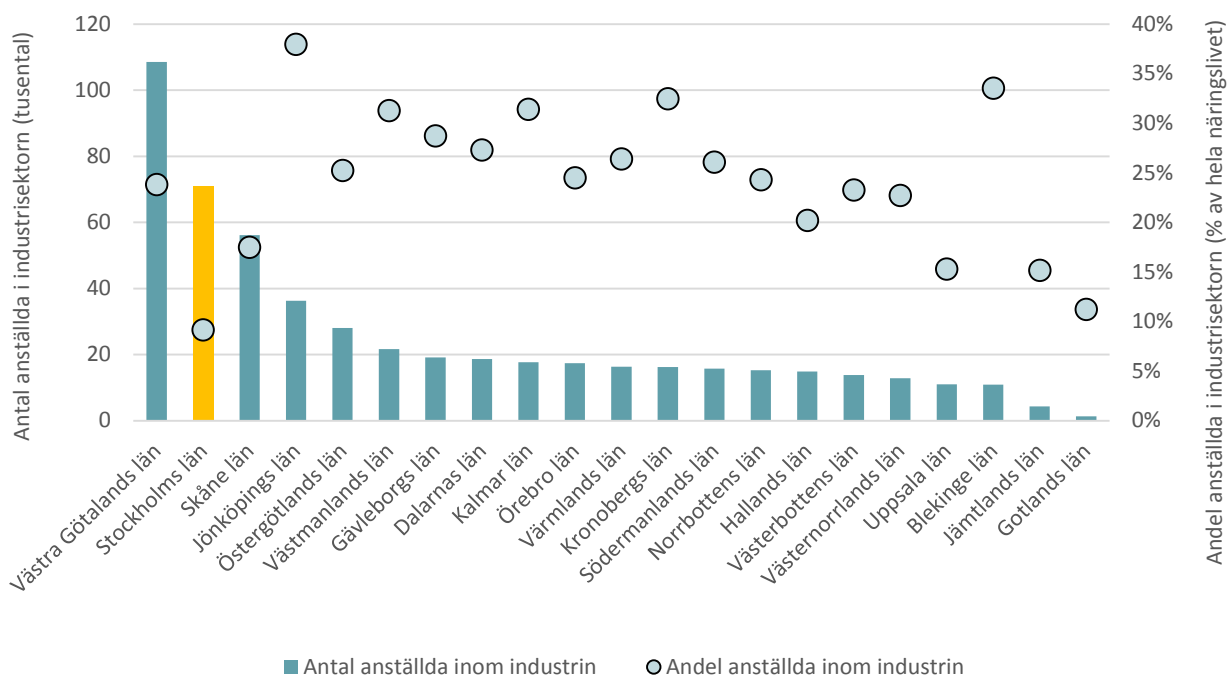
det totala antalet arbetsställen inom näringslivet. I Sverige som helhet uppgår motsvarande andel till 21 procent.

2.1.2 ...men industrisektorn är stor jämfört med andra län

Även om Stockholmsregionen internt präglas av en stark tjänstesektor är industrisektorn stor i jämförelse med andra län. I Figur 2.2 redovisas antalet samt andelen anställda i industrisektorn jämfört med övriga svenska län. Störst antal anställda inom industrisektorn återfinns i Västra Götaland, ungefär 108 000 individer. Jämfört med många andra län är dock andelen anställda inom denna sektor relativt låg och uppgår till 24 procent. Högst andel anställda inom industrisektorn återfinns i Jönköpings län, 38 procent.

I Stockholm arbetar ungefär 71 000 individer inom industrisektorn vilket gör länet till det näst största

FIGUR 2.2
Antal samt andel anställda i industrisektorn per län 2014

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007. Se Tabell 1.2 för definition av industrisektor. Antal anställda i tusental.

mätt i antal anställda inom industrin. Som nämnts är dock andelen anställda inom denna sektor låg och uppgår till nio procent.

Det tredje största industrilänet är Skåne där ungefär 56 000 individer arbetar i industrisektorn. Detta motsvarar en andel av det totala antalet anställda i regionen på 18 procent. Minst antal anställda i industrisektorn återfinns på Gotland där 1 300 individer arbetar inom denna sektor vilket motsvarar en andel på 11 procent.

Om vi inkluderar industrisektor samt industrinära tjänstesektor i motsvarande diagram utgör Stockholms län det största länet sett till antal anställda, Se Figur 2.3 nedan. Ungefär 235 000 anställda arbetar inom dessa sektorer i Stockholms län, vilket kan jämföras med 181 000 i Västra Götaland och 105 000 i Skåne.

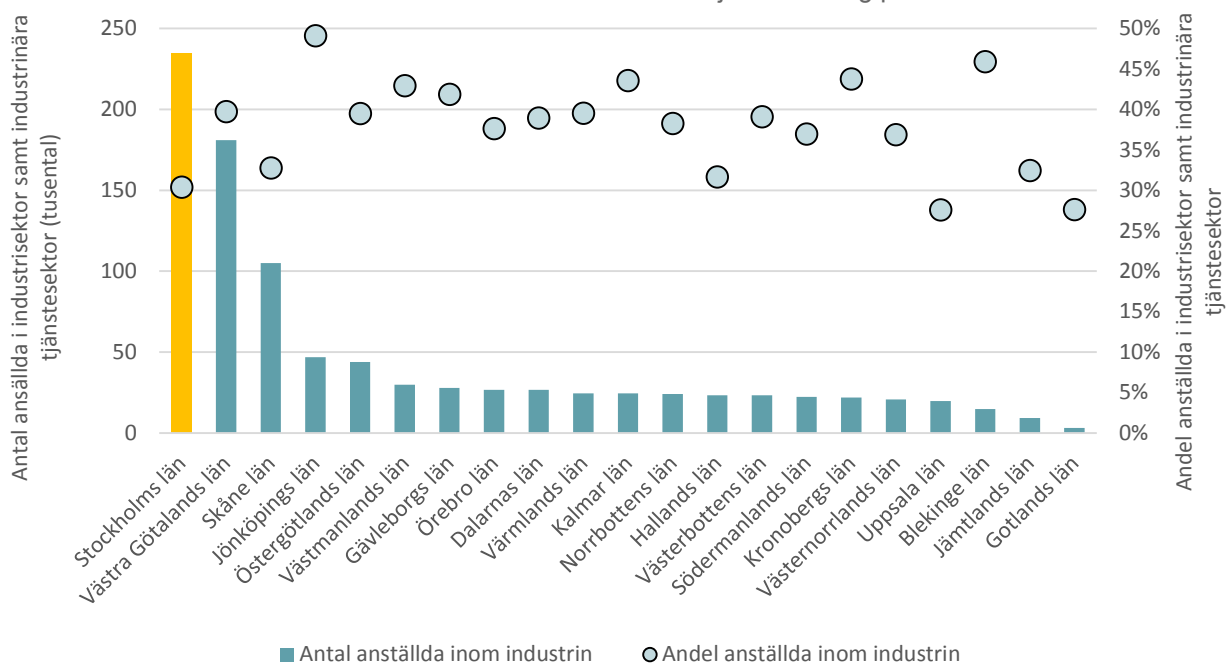
Dock är andelen yrkesverksamma i dessa sektorer relativt lågt i Stockholmsregionen. Endast på Gotland (28 procent) samt i Uppsala län (28 procent) arbetar en lägre andel inom dessa sektorer.

Högst andel yrkesverksamma inom industrisektor samt industrinära tjänsteföretag är Jönköping, där 49 procent av yrkesverksamma inom näringslivet arbetar i dessa sektorer.

Ett liknande mönster återspeglas för exportverksamhet inom tillverkningsindustrin på länsnivå, se Figur 2.4 nedan. Exportvärdet inom Stockholms läns tillverkningsindustri uppgick år 2013 till ungefär 182 miljarder kr, vilket är klart högst bland samtliga län. Samtidigt är tillverkningsindustrins *andel* av den totala varuexporten lägst i landet, 64 procent.

FIGUR 2.3

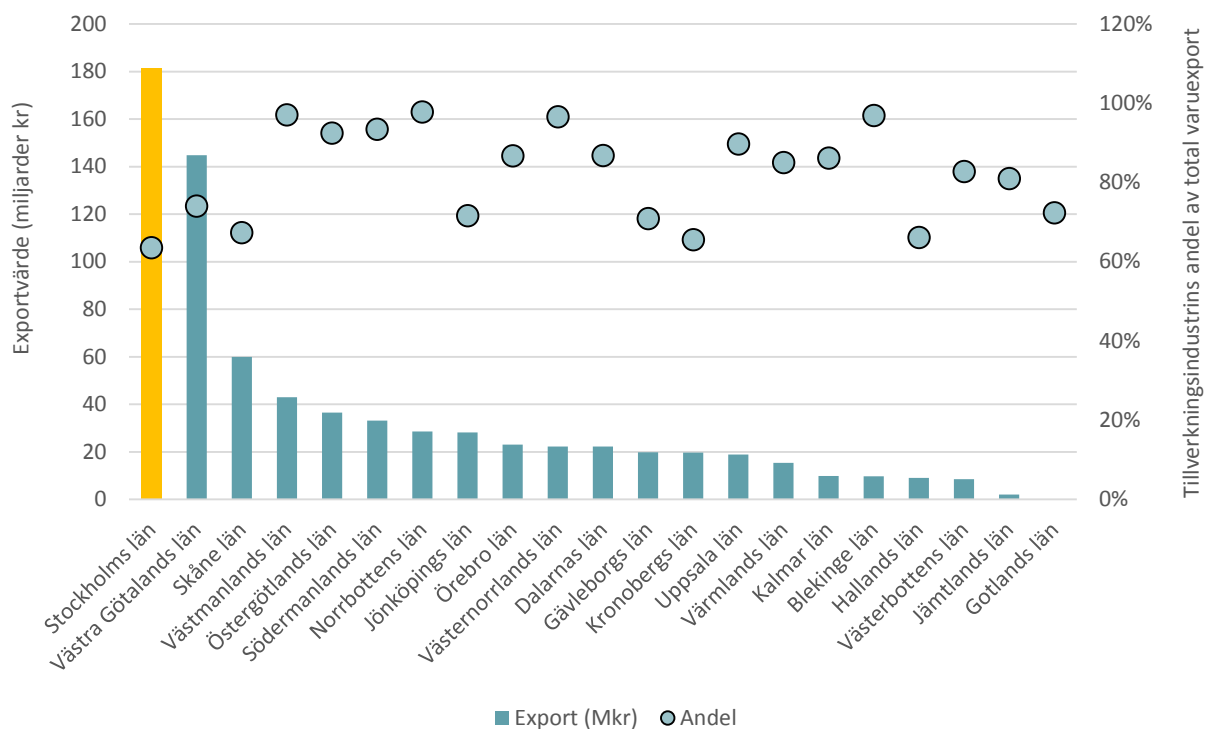
Antal samt andel anställda i industrisektor samt industrinära tjänsteföretag per län 2014

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007. Se Tabell 1.2 för definition av respektive sektor. Antal anställda i tusental.

Det bör även noteras att statistiken bör tolkas utifrån viss försiktighet. Företag som exporterar för lägre belopp än 4,5 Mkr ingår inte i statistiken. Exportvärdet kopplas dessutom till företagets huvudsakliga arbetsställe, vilket innebär att det finns en risk att Stockholmsregionens exportvärden överskattas då export kopplas till huvudkontor belägna i regionen.

FIGUR 2.4
Exportvärde inom industrisektorn samt industrisektorns andel av total varuexport per region 2013

Källa: SCB 2013. Observera att endast industrisektor (SNI 05-33) ingår i statistiken. Industrinära tjänstesektor ingår således inte i statistiken. Se Tabell 1.2 för definition.

2.1.3 Södertälje mest industriintensiva kommunen

Industrisektorn i länets kommuner är i genomsnitt av relativt liten storlek. I Figur 2.5 beskrivs fördelningen av arbetstillfällen (dagbefolkning) inom industrisektorn i Stockholmsregionens kommuner. Södertälje sticker ut markant i sammanställningen, vilket till stor del beror på Scania och Astra Zenecas lokalisering i kommunen. Ungefär var tredje individ som arbetar i Södertälje har en anställning inom industrisektorn. Även i Järfälla arbetar en relativt stor andel individer inom industrisektorn – ungefär 15 procent. Dessa två kommuner är de enda i Stockholmsregionen som har en större andel anställda inom industrisektorn än riksgenomsnittet som uppgår till 14 procent av det totala antalet anställda.

Övriga 24 kommuner har således industrisektorer som understiger riksgenomsnittet, mätt i antal anställda. Minst andel anställda inom industrisektorn

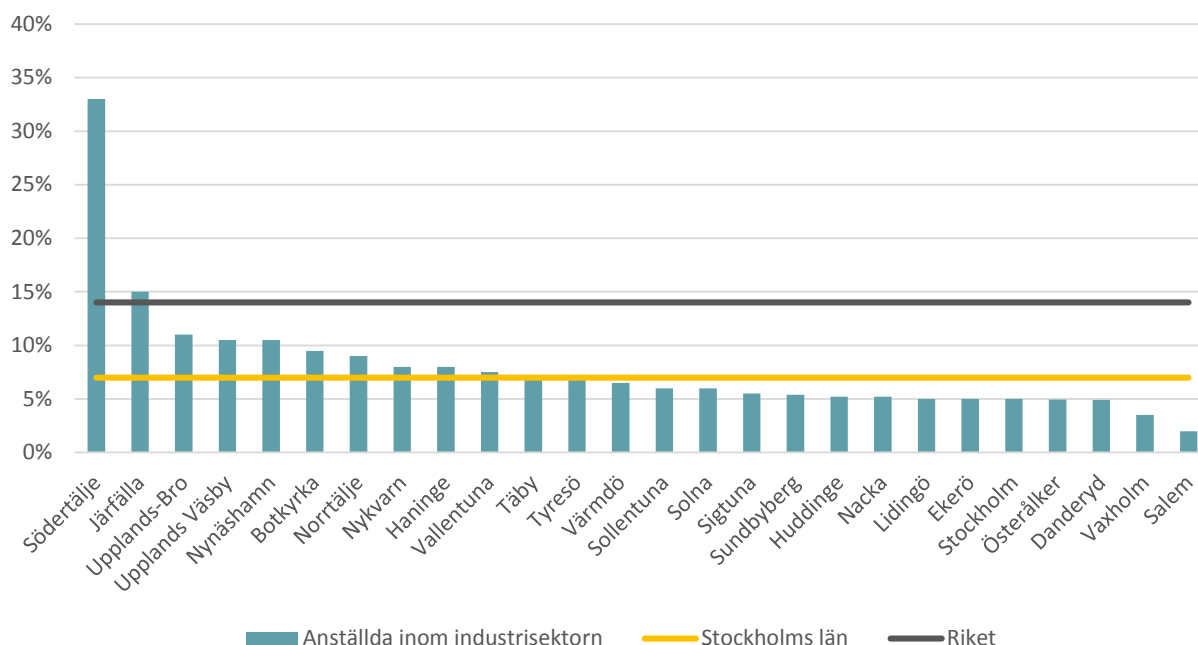
återfinns i Salem, där ungefär två procent är verksamma inom industrisektorn.

2.2 Näringsnischer

I detta avsnitt beskriver vi näringsnischer inom industrisektorn samt industrinära tjänstesektor i Stockholmsregionen. Vi beskriver arbetsställen, antal anställda, produktionsvärde, förädlingsvärde samt intäkter inom respektive sektor. Respektive nyckeltal beskrivs (i) i absoluta tal, (ii) som andel av riksnivå samt (iii) i form av specialiseringsgrad. Av utrymmesskäl redovisas inte all data i figurerna nedan. Samtlig data redovisas dock i Tabell 7.1-Tabell 7.8 i Appendix.

FIGUR 2.5

Andel anställda i industrisektorn per kommun i Stockholms län 2014

Källa: DAMVAD Analytics baserat på Arbetsförmedlingen 2016 (ursprunglig data från RAMS). Förvärvsarbetande dagbefolkning 16-64 år. Sektorsindelningen baseras på SNI2007. I sammanställningen ingår kategorierna 10-39.

2.2.1 Antal arbetsställen

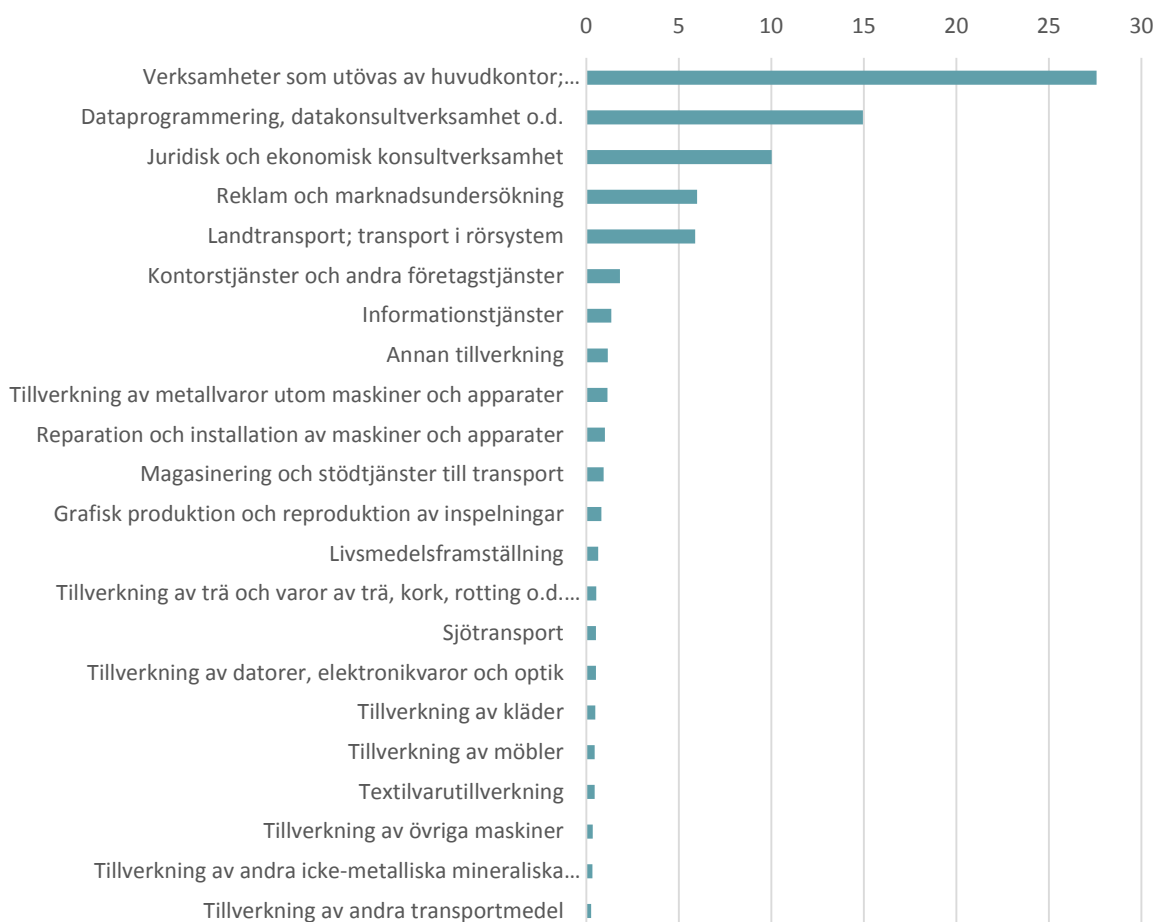
I Figur 2.6 nedan beskrivs antal arbetsställen fördelat på olika näringsnischer inom industrisektorn och den industrinära tjänstesektorn. I denna sammanställning ingår 39 näringsnischer inom industri och industrinära tjänsteföretag. Flest arbetsställen, av de totalt 78 000 som återfinns inom industri och industrinära tjänsteföretag i Stockholmsregionen återfinns inom kategorin *Verksamheter som utövas av huvudkontor; konsulttjänster till företag*. Inom denna näringskategori återfinns över 27 000 arbetsställen i Stockholmsregionen.

Vi ser även att en stor andel av arbetsställena återfinns inom mjukvaruutveckling, juridisk och ekonomisk konsultverksamhet, luft, sjö, och lufttransport, reklam- och marknadsföringsbyråer, kontors- och andra företagstjänster samt informationstjänstföretag.

Generellt återfinns betydligt fler arbetsställen inom industrinära tjänstesektor än inom industrisektor.

FIGUR 2.6

Antal arbetsställen (tusental) inom Stockholmsregionens industrisektor samt industrinära tjänsteföretag

Källa: DAMVAD Analytics baserat på statistik från rAps. Sektorsindelningen baseras på SNI2007. I figuren ingår sektorer med minst 200 arbetsställen i Stockholmsregionen. Se Appendix för sammanställning av samtliga näringsnischer.

Figur 2.7 nedan beskriver hur stor andel av det totala antalet arbetsställen i Sverige inom respektive näringsnisch som återfinns i Stockholms län.

Antal arbetsställen i Stockholms län inom sektorn *Verksamheter som utövas av huvudkontor; konsulttjänster till företag*, står för strax ungefär 45 procent av det totala antalet arbetsställen i branschen nationellt. Även branscherna (i) *Reklam- och marknadsföringsundersökning*, (ii) *Informationstjänster*, (iii) *Dataprogrammering, datakonsultverksamhet*

o.d. samt (iv) *Sjötransport* har en andel av motsvarande branschs totala antal arbetsställen nationellt som överstiger 40 procent. Generellt kan sägas att servicebaserade kontorsyrken uppvisar en relativt stor andel av det totala antalet arbetsställen nationellt i respektive bransch.

Figur 2.8 nedan beskriver respektive näringsnischs specialiseringsgrad baserat på antal arbetsställen. I figuren jämförs Stockholmsregionen med övriga Sverige, alltså hela riket förutom Stockholms län. Vi

FIGUR 2.7

Stockholmsregionens andel arbetsställen inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps. Sektorsindelningen baseras på SNI2007. I figuren ingår sektorer där andelen arbetsställen i Stockholm överstiger 20 %. Se Appendix för sammanställning av samtliga näringsnischer.

ser att många sektorer som påvisats vara relativt stora i figurerna ovan är stora även om hänsyn tas strukturen inom sektorerna. Störst överrepresentation har sektorn *Verksamheter som utövas av huvudkontor; konsulttjänster till företag*, där andelen arbetsställen är överrepresenterat med 56 procent jämfört med övriga Sverige.

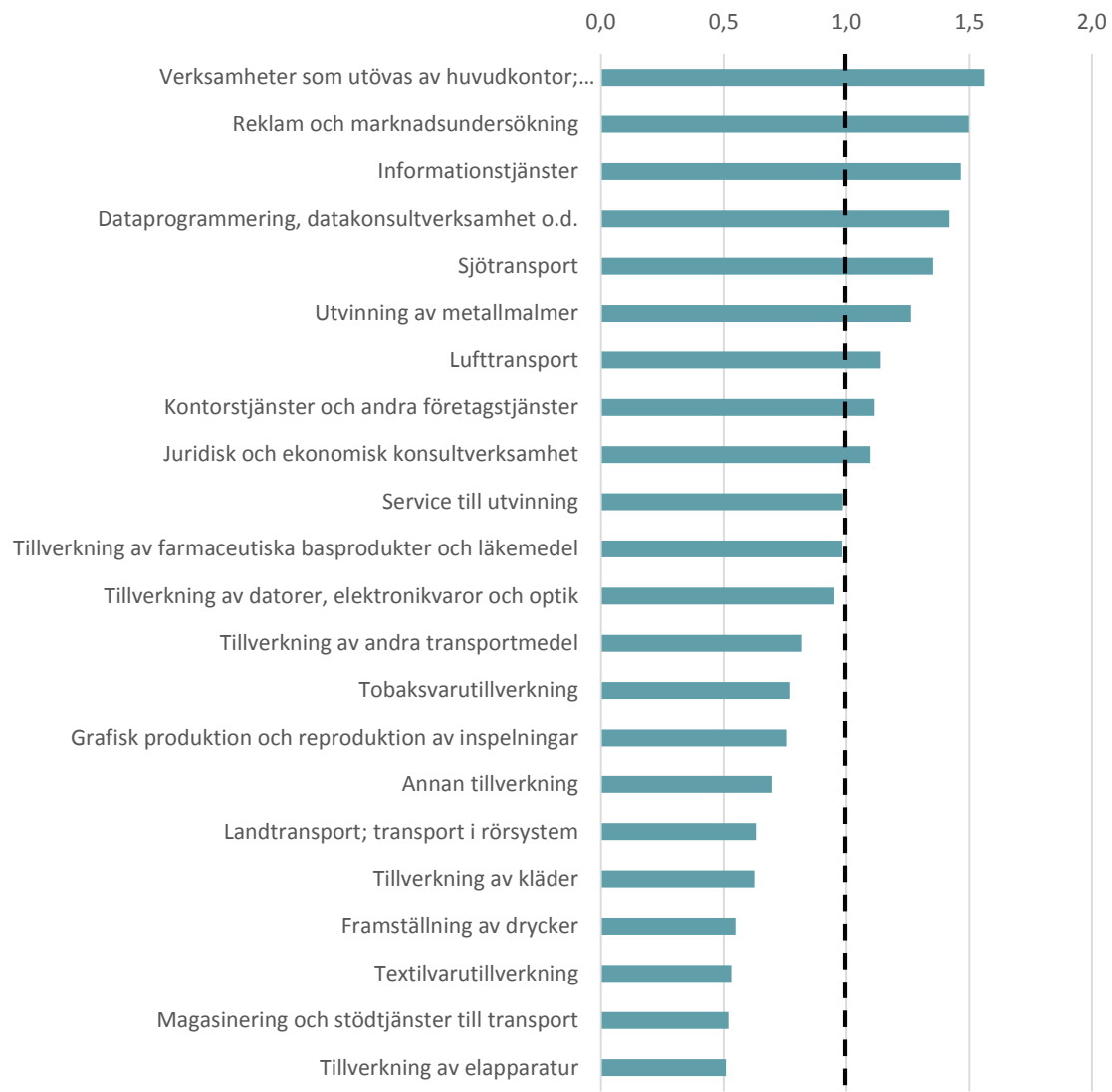
I Figur 2.9 nedan sammanfattas de tre ovan beskrivna nyckeltalen i ett och samma diagram. Syftet

är att ge en övergripande bild av respektive sektor i relation till de tre nyckeltalen.

På den vertikala axeln framgår specialiseringsvärde och på den horisontella axeln framgår antalet arbetsställen. Bubblornas storlek beskriver antalet arbetsställen i Stockholmsregionen i relation till hela Sverige. Ju större bubbla, desto större andel arbetsställen i respektive sektor återfinns i Stockholmsregionen.

FIGUR 2.8

Antal arbetsställen inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag - specialiseringsindex

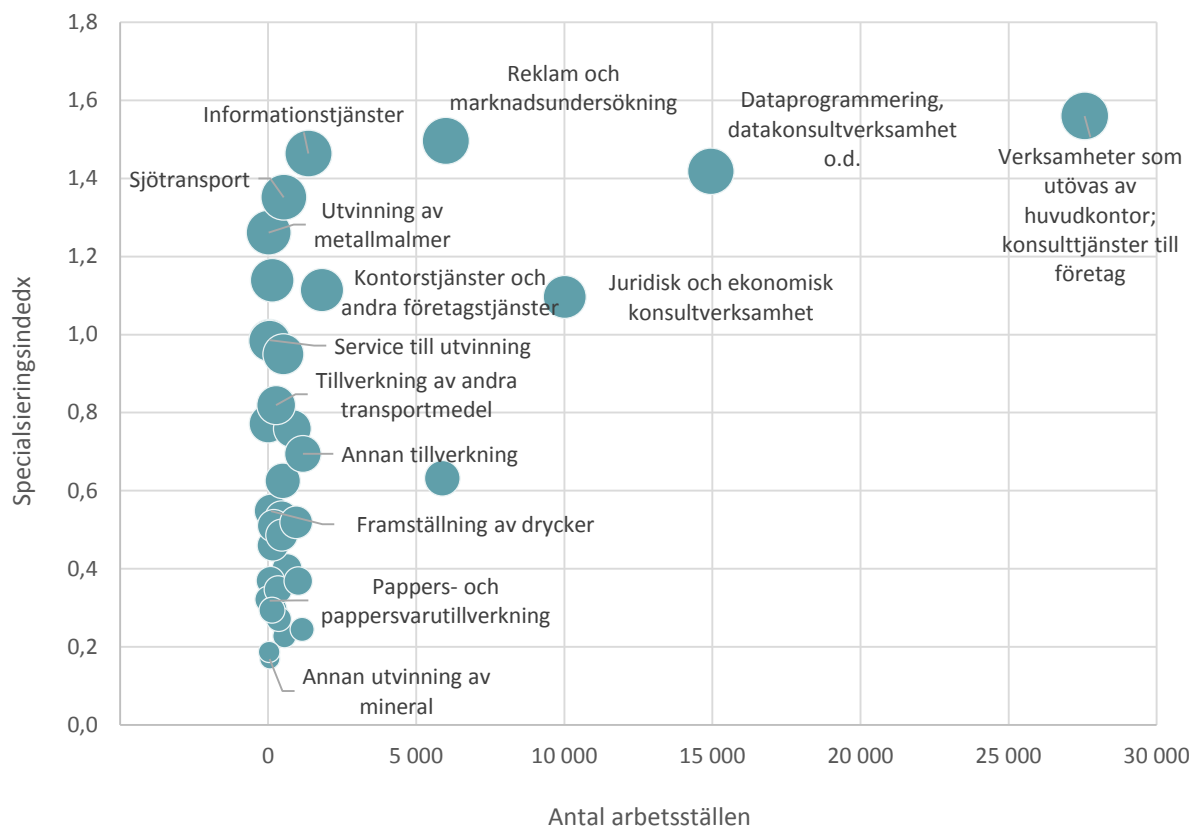

Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps. Sektorsindelningen baseras på SNI2007. I figuren ingår sektorer där indexvärdet överstiger 0,5. Se Appendix för sammanställning av samtliga näringsnischer.

Som även framgår i Figur 2.6 urskiljer sig vissa sektorer i storlek, där de två största är *Verksamheter som utövas av huvudkontor; konsulttjänster till företag* samt *Dataprogrammering, datakonsultverksamhet o.d.*

De sektorer som uppvisar hög specialiseringsgrad är generellt relativt stora sett till antalet arbetsställen. Vi ser även att det finns ett väntat samband mellan specialiseringsgrad och sektorns andel av hela Sverige.

FIGUR 2.9
Arbetsställen – sammanställning av statistik

Not: Bublornas storlekar representerar storleken på den andel Stockholmsregionen representerar relaterat till hela Sverige inom respektive sektor. Ju större bubbla desto större andel av hela Sverige.

2.2.2 Antal anställda

Vad gäller antalet anställda sticker Stockholmsregionens IT-sektor ut mycket tydligt, se Figur 2.10 nedan. Inom näringsnischen *Dataprogrammering, datakonsultverksamhet o.d.* är ungefär 45 000 individer verksamma i Stockholmsregion. Även inom *Verksamheter som utövas av huvudkontor* återfinns över 40 000 anställda. Dessutom återfinns ungefär 28 000 individer inom sektorn *Konsulttjänster till företag*.

Av figuren framgår även att de största sektorerna återfinns inom industrinära tjänstesektor snarare än inom industrisektorn. Den sektor som är störst inom industrisektorn är *Tillverkning av läkemedel*, som är något större än sektorerna *Trådbunden telekommunikation* respektive *Trådlös telekommunikation*.

De 45 000 individer som arbetar inom sektorn *Dataprogrammering, datakonsultverksamhet o.d.* utgör nästan hälften av det totala antalet individer som arbetar inom denna sektor i Sverige, se Figur 2.11 nedan. Den sektor som i Stockholmsregionen utgör

FIGUR 2.10
Antal anställda (tusental) inom Stockholmsregionens industrisektor samt industrinära tjänsteföretag

Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps. Sektorsindelningen baseras på SNI2007. I figuren framgår sektorer med minst 2.000 anställda. Se Appendix för sammanställning av samtliga näringsnischer.

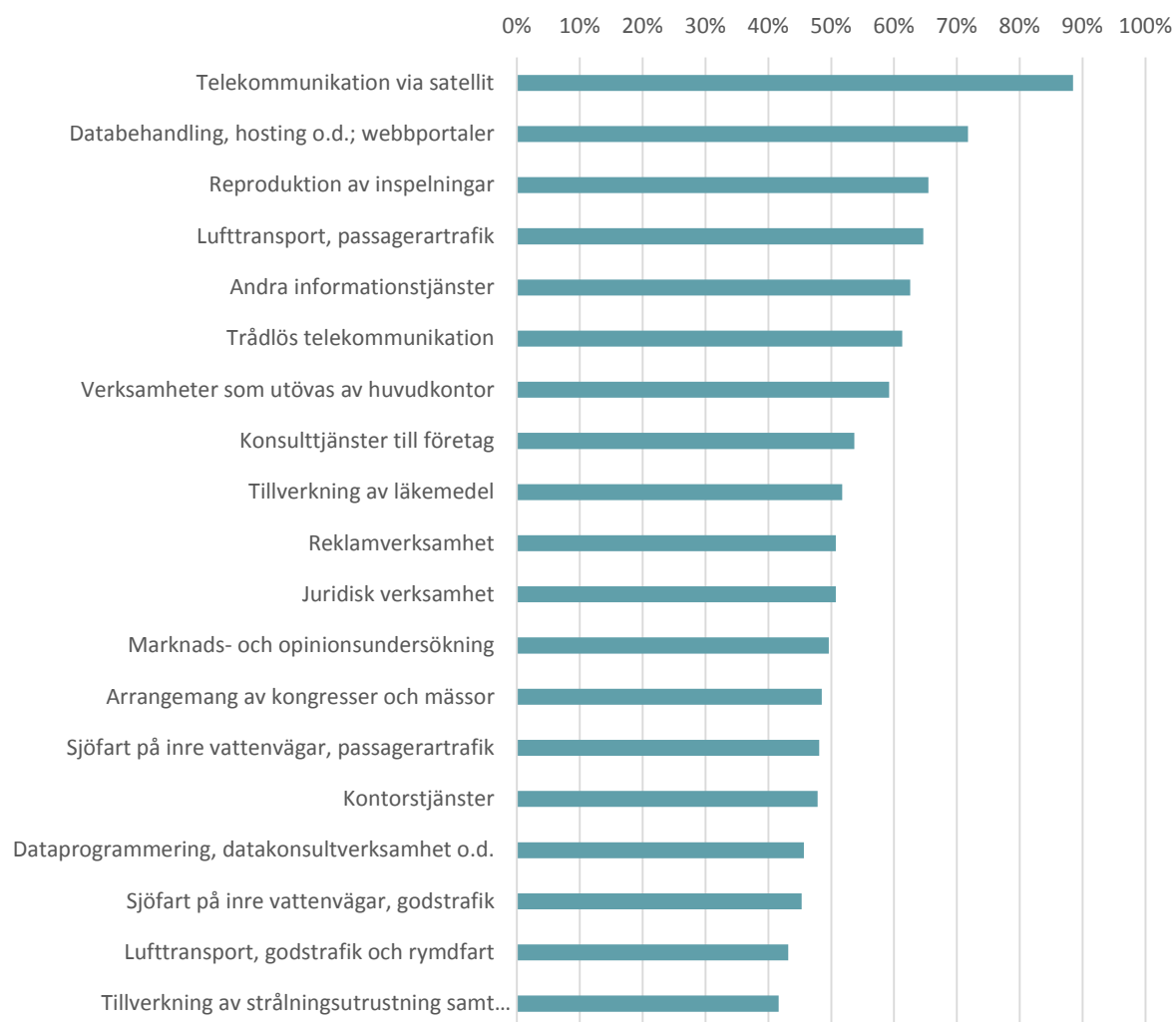
störst andel av hela Sverige är dock en annan IKT-sektor – *Telekommunikation via satellit* där ungefär nio av tio är anställda i Stockholms län.

Inom sektorn *Databehandling, hosting, o.d.; webbportaler* återfinns över 70 procent av samtliga anställda i Stockholm.

Överlag är det industrinära tjänstesektorer som i Stockholm utgör stor andel av det totala antalet anställda i riket.

FIGUR 2.11

Stockholmsregionens andel anställda inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

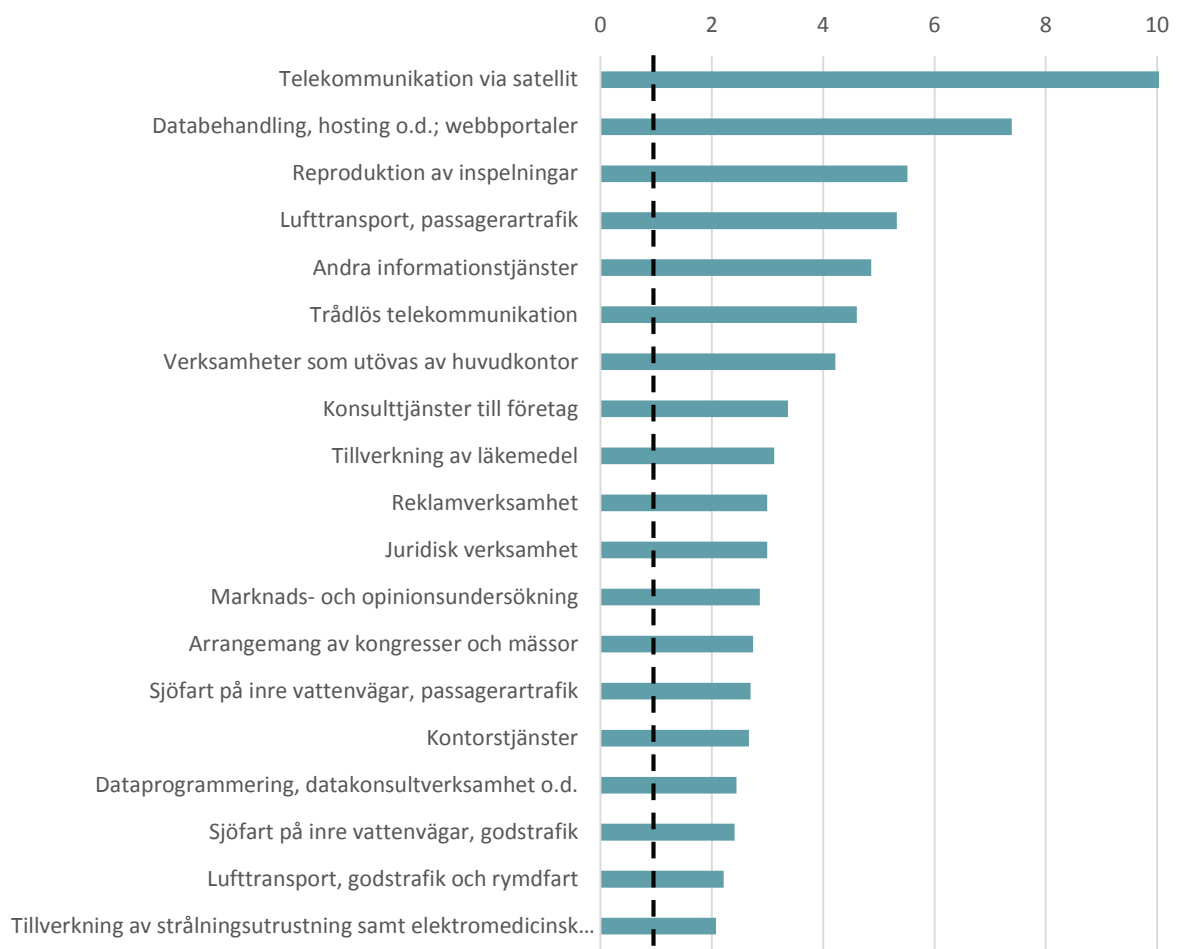
Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps. Sektorsindelningen baseras på SNI2007. I figuren ingår sektorer med en andel på minst 40 % av totalt antal anställda i Sverige. Se Appendix för sammanställning av samtliga näringsnischer.

Anställda inom sektorn *Telekommunikation via satellit* utgör som visats i figuren ovan en stor andel av det totala antalet anställda inom denna sektor i Sverige. Sektorn är även tydligt överrepresenterad i Stockholms län jämfört med övriga Sverige, Figur 2.12 nedan. Inom regionen är andelen anställda inom denna sektor över 22 gånger så stor som i övriga Sverige (Observera att figuren av visuella skäl är begränsad till ett värde på 10).

Återigen ser vi att sektorer inom industrinära tjänstesektor är mer överrepresenterade i Stockholmsregionen jämfört med industrisektorer.

Inom sektorn *Databehandling, hosting, o.d.; webbportaler* är andel anställda över sju gånger större i Stockholm jämfört med övriga Sverige.

FIGUR 2.12
Antal anställda inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag - specialiseringsindex

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007. I figuren ingår sektorer med ett specialiseringsindex som uppgår till minst 2. Se Appendix för sammanställning av samtliga näringsnischer. Notera att figuren av visuella skäl avgränsats till ett maxvärde på 10.

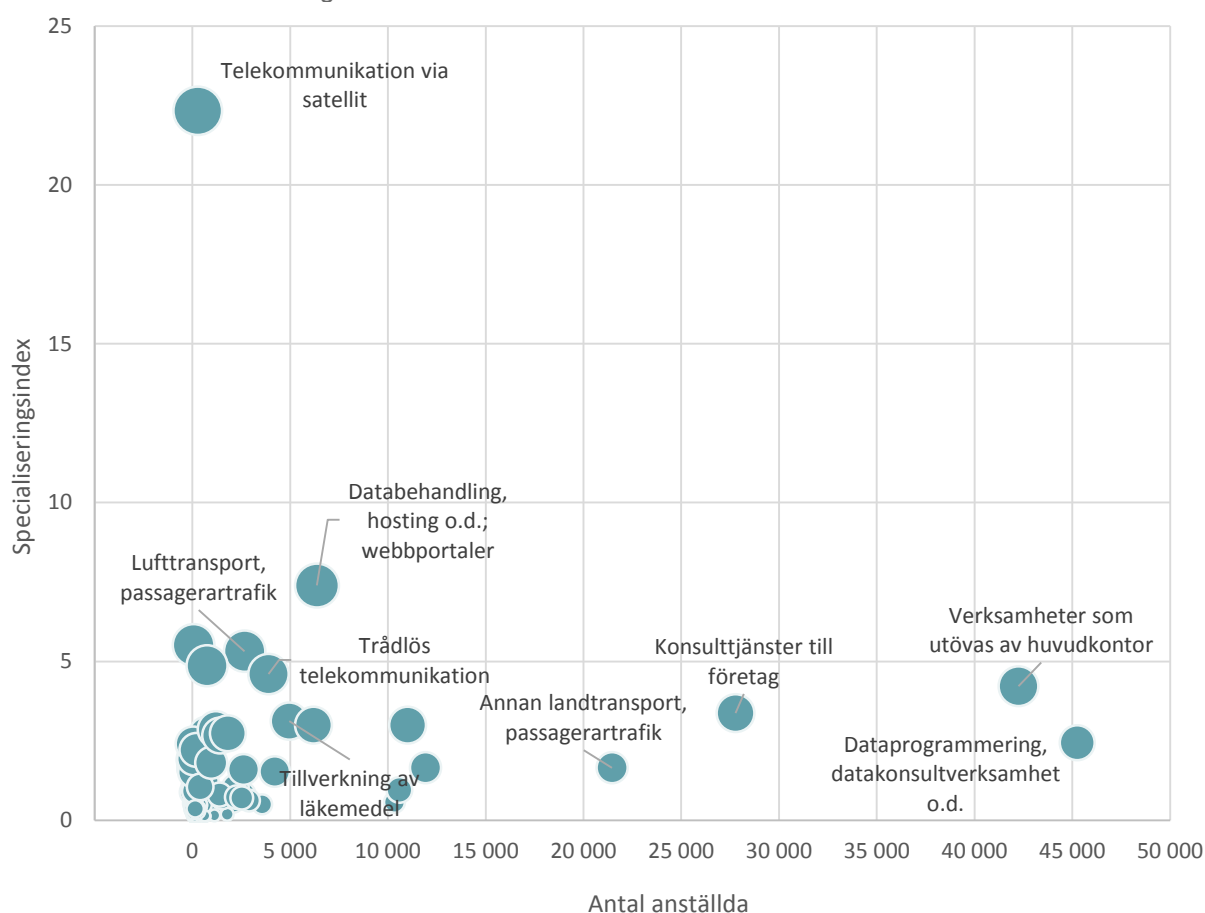
I Figur 2.13 beskrivs antal anställda utifrån specialiseringsgrad, antal, samt andel av Sverige.

I övrigt uppvisar mönstret för antalet anställda i stor utsträckning det mönster som beskrivits för arbetsställen i Figur 2.9.

Sektorn *Telekommunikation via satellit* skiljer ut sig tydligt då specialiseringsindexet uppgår till 22. Dock är detta en relativt liten näringsnisch där ett relativt litet antal anställda ger stort utslag i beräkning av specialiseringsgrad.

Den största sektorn, mätt i antal anställda, är *Data-programmering, datakonsultverksamhet o.d.* Samtidigt uppgår specialiseringsgraden till ungefär 24.

FIGUR 2.13
Anställda – sammanställning av statistik

Not: Bubblornas storlekar representerar storleken på den andel Stockholmsregionen representerar relaterat till hela Sverige inom respektive sektor. Ju större bubbla desto större andel av hela Sverige.

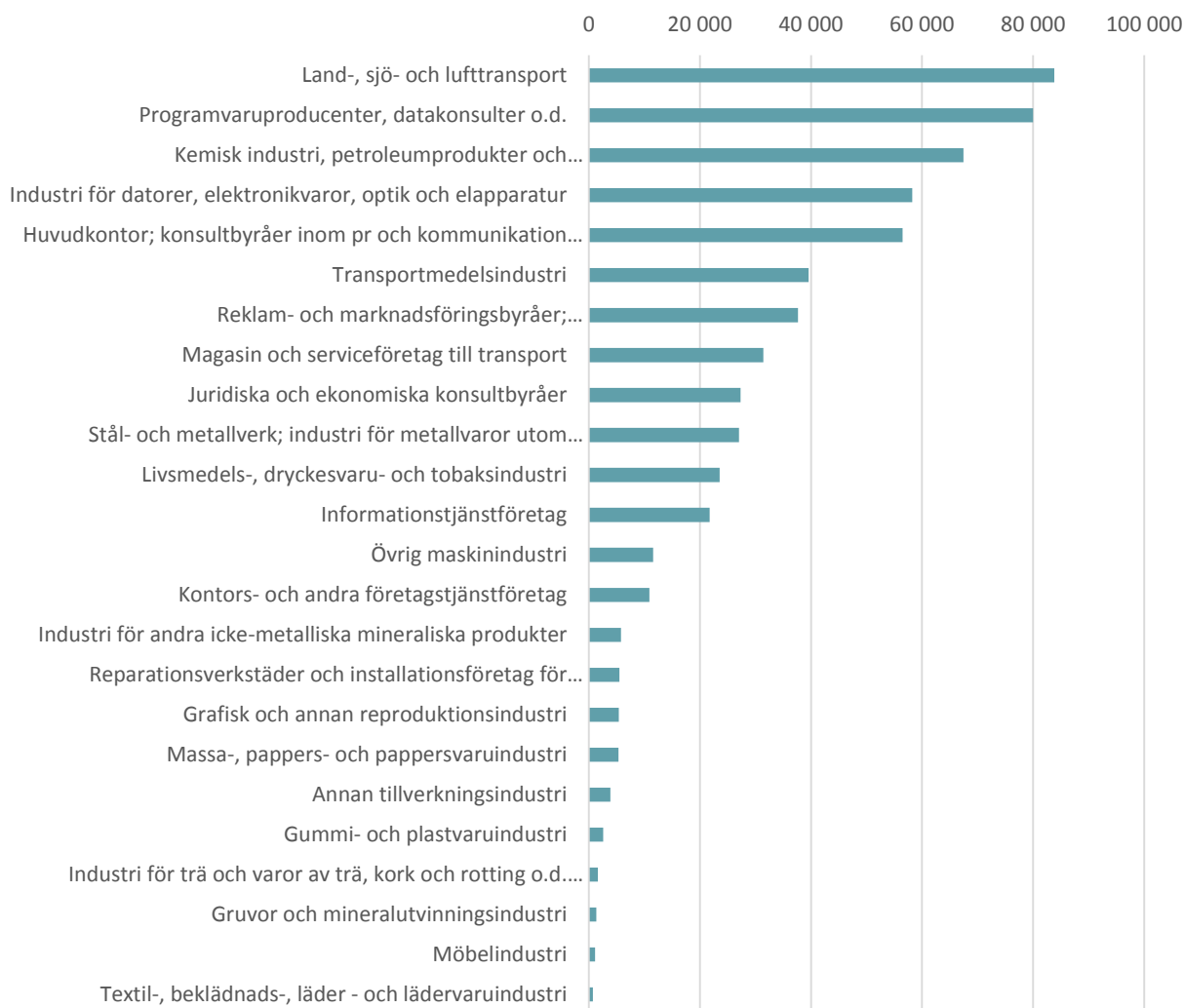
2.2.3 Produktionsvärde

Störst sektor inom industri samt industrinära tjänsteföretag mätt i form av produktionsvärde är *Land-, sjö- och lufttransport*. Inom denna sektor uppgår produktionsvärdet till över 80 miljarder kr i Stockholms län. Nästan lika stort produktionsvärde står sektorn *Programvaruproducenter, datakonsulter o.d. för*. Vi ser även ett relativt stort produktionsvärde inom *Kemisk industri, petroleumprodukter och läkemedelsindustri*. Detta kan relateras till antalet arbetsställen inom denna sektor som är relativt lågt i stockholmsregionen, men som förstås i stor

utsträckning beror på Astra Zenecas verksamhet i Stockholms län där stora värden skapas inom enskilda arbetsställen.

FIGUR 2.14

Produktionsvärde inom Stockholmsregionens industrisektor samt industrinära tjänsteföretag (Mkr)

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

Stockholmsregionen står för ungefär 84 procent av det totala produktionsvärdet inom sektorn *Informationstjänstföretag* som produceras i Sverige. Detta innebär en överrepresentation jämfört med antalet anställda inom samma sektor, vilket tyder på att anställda inom denna sektor är relativt högproduktiva och bidrar med högre värden per arbetad timme jämfört med anställda i övriga Sverige. Knappt 70 procent av produktionsvärdet inom Sektorn *Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.* produceras i Stockholmsregionen och ungefär sex av tio kronor som i Sverige produceras inom *Huvudkontor; konsultbyråer inom*

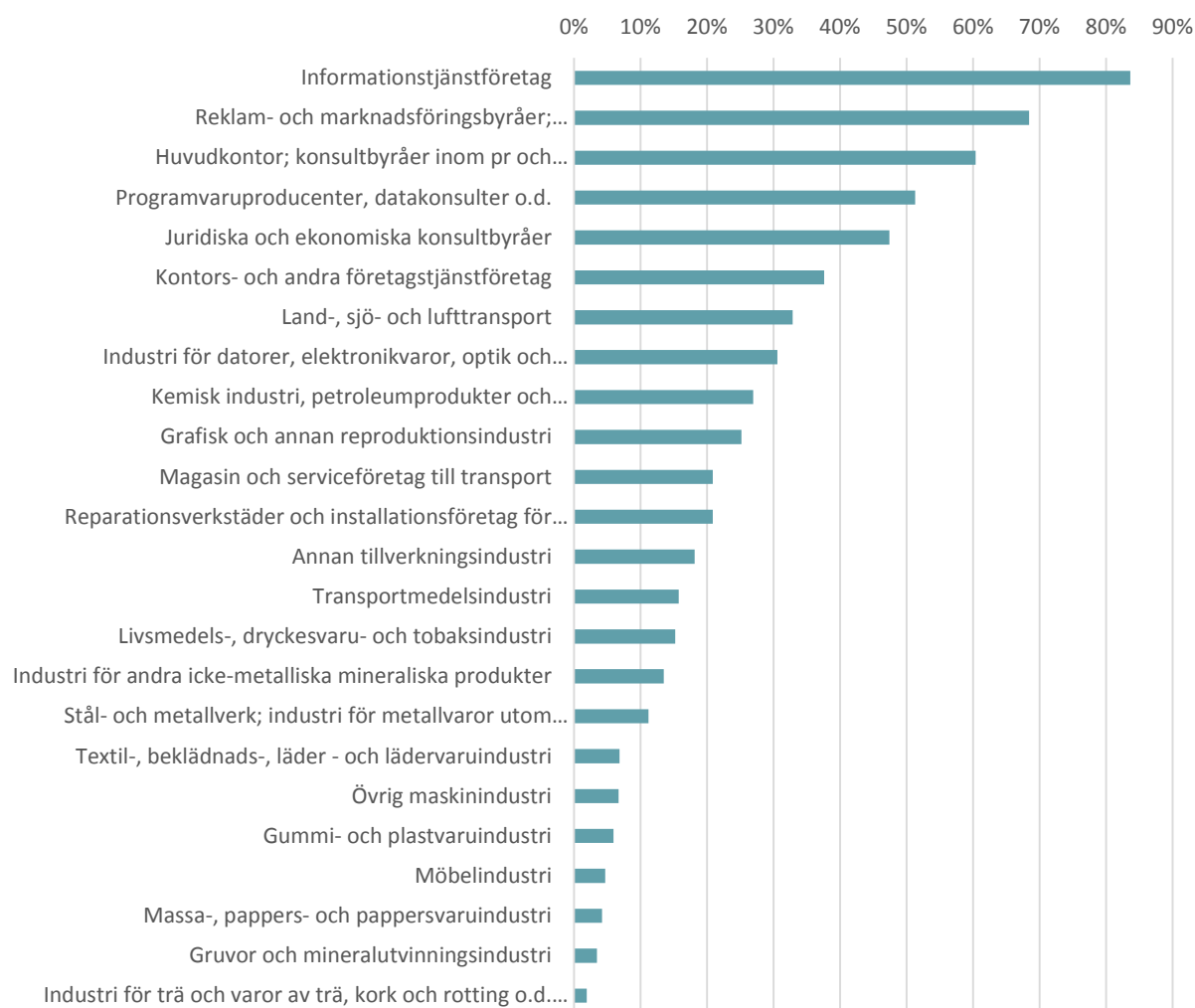
pr och kommunikation samt företags organisation, härstammar från ekonomisk aktivitet i Stockholm.

Inom traditionella industrisektorer bidrar Stockholmsregionen dock med låga andelar produktionsvärde.

Sektorn *Informationstjänstföretag* är mycket överrepresenterad jämfört med övriga Sverige vad gäller produktionsvärde. Andelen produktionsvärde inom denna sektor är ungefär 16 gånger så hög i Stockholms län jämfört med övriga Sverige.

FIGUR 2.15

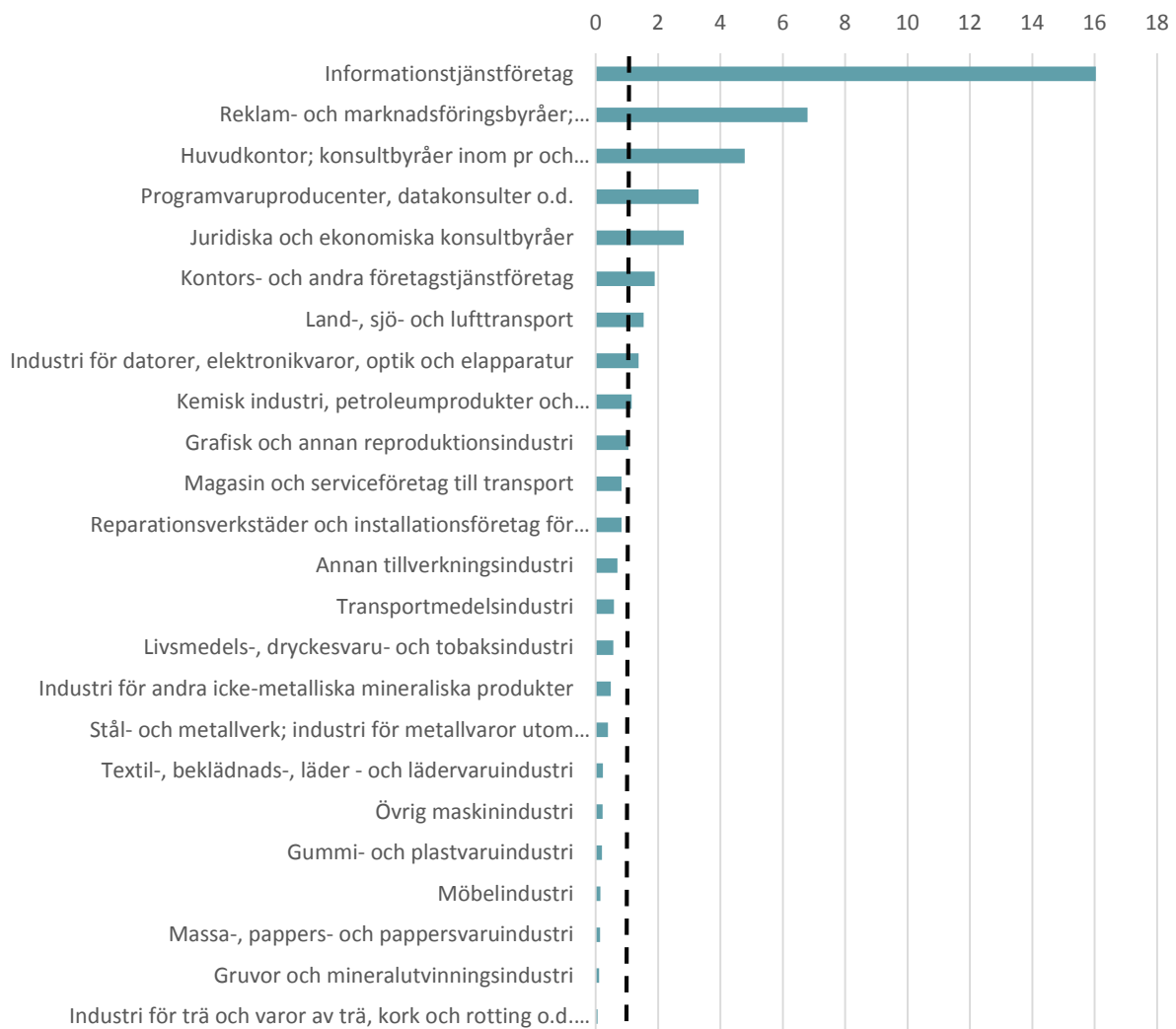
Stockholmsregionens andel produktionsvärde inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

I Figur 2.16 ser vi även att en mycket stor andel sektorer som är överrepresenterade jämfört med övriga Sverige återfinns inom kategorin industrinära tjänsteföretag. Inom *Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.* är andelen produktionsvärde nästan sex gånger så stor som i övriga Sverige, och inom *Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företags organisation* är andelen produktionsvärde nästan 5 gånger så stort som i resten av riket.

FIGUR 2.16
Produktionsvärde inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag - specialiseringsindex

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

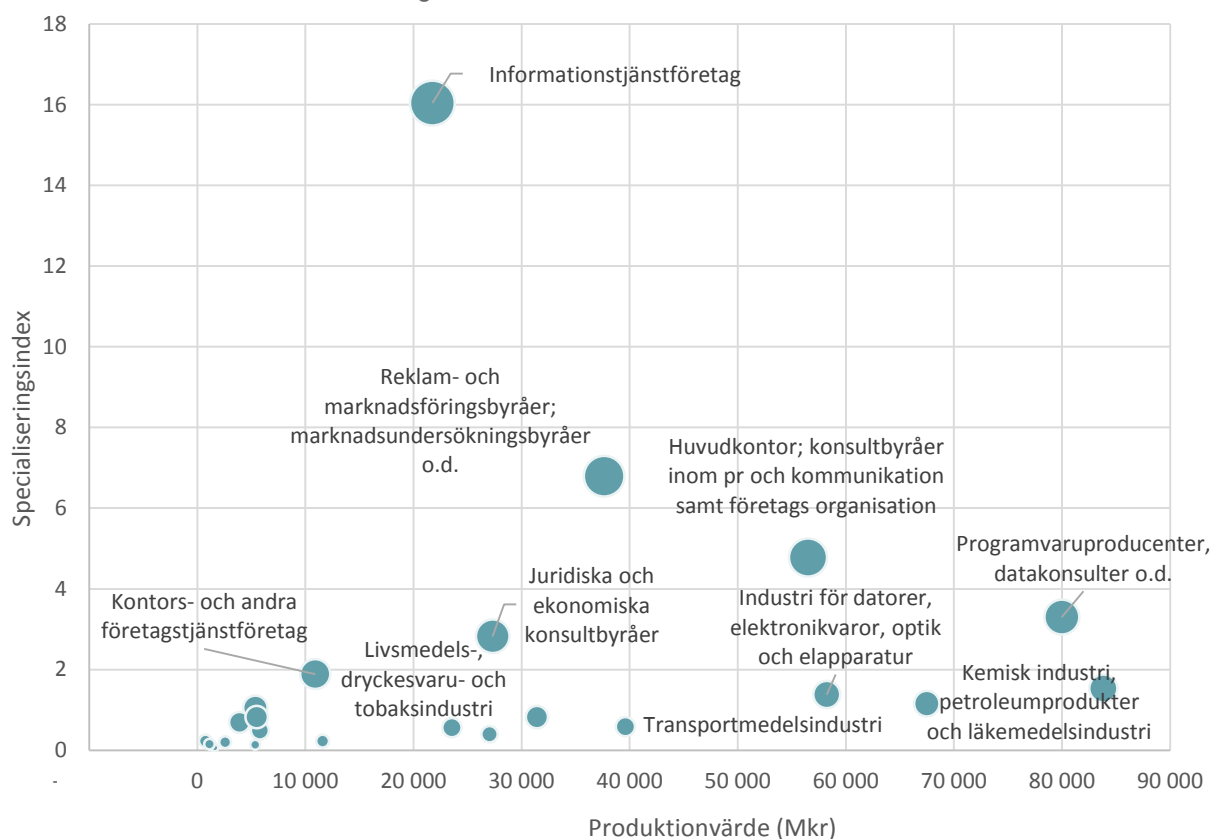
I Figur 2.17 nedan framgår ett tydligt mönster över sektorernas specialiseringsgrad och storlek. De sektorer som uppvisar störst specialiseringsgrad vad gäller produktionsvärde är även relativt stora, både i absoluta tal och som andel av hela riket.

Störst specialiseringsgrad har sektorn *Informationstjänstföretag*, och näst störst specialisering uppvisar sektorn *Reklam- och marknadsbyråer; Marknadsundersökningsbyråer o.d.* Dessa sektorer har

även relativt högt produktionsvärde, även som andel av hela riket.

Längst ned till vänster i diagrammet finner vi ett antal sektorer där både specialiseringsgrad och produktionsvärde i absoluta termer är lågt. Dessa sektorer uppvisar även generellt en liten andel av riket som helhet.

FIGUR 2.17
Produktionsvärde – sammanställning av statistik

Not: Bubblornas storlekar representerar storleken på den andel Stockholmsregionen representerar relaterat till hela Sverige inom respektive sektor. Ju större bubbla desto större andel av hela Sverige.

2.2.4 Förädlingsvärde

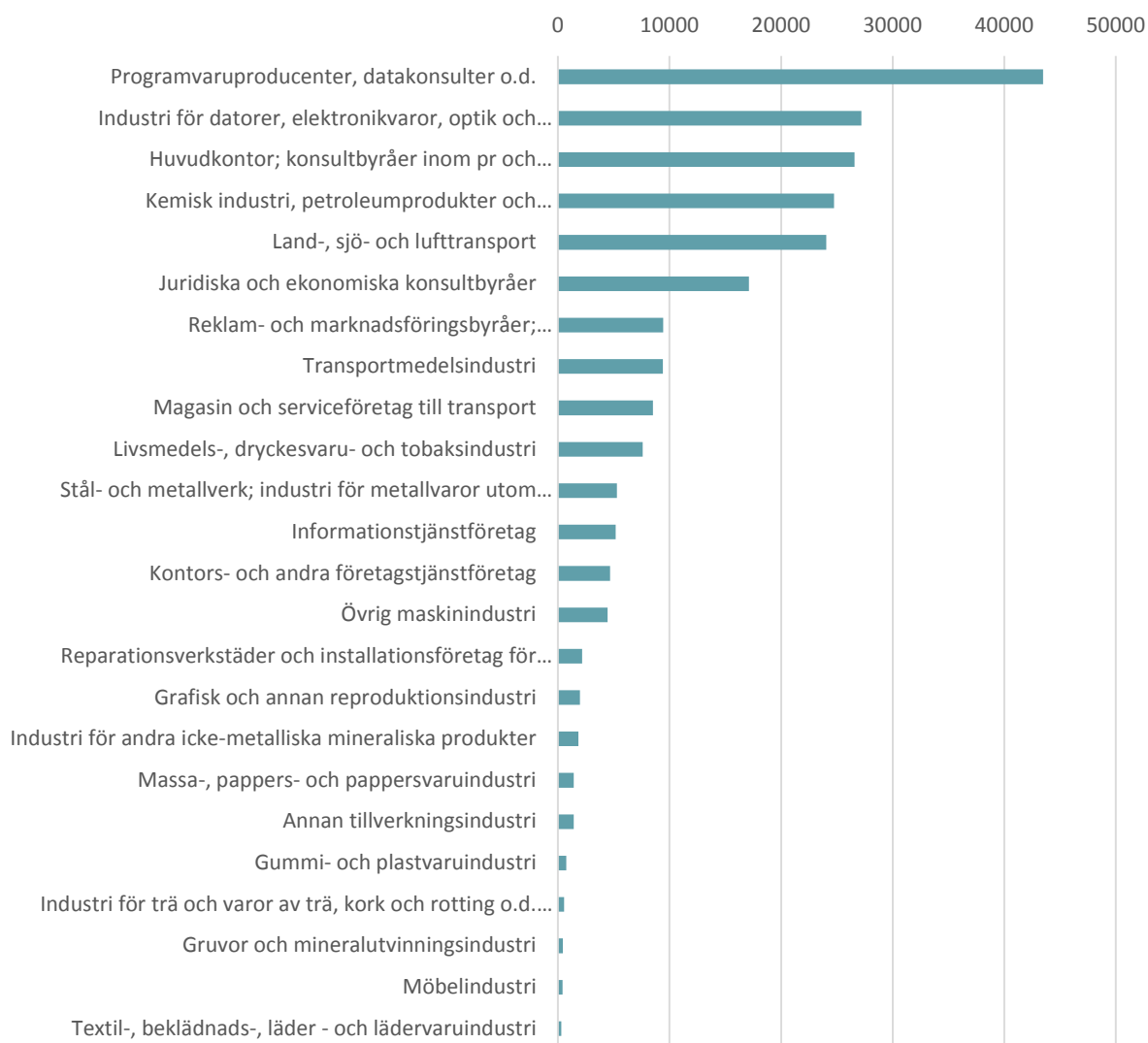
En sektor sticker ut mycket tydligt vad gäller förädlingsvärde – inom *Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.* produceras ungefär 43 miljarder kr i förädlingsvärde. Se Figur 2.18 nedan. Ytterligare fyra sektorer står för ungefär 25 miljarder var av förädlingsvärdet i Stockholms län: (i) *Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur*, (ii) *Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företags organisation*, (iii) *Kemisk industri, petroleumprodukter och läkemedelsindustri* samt

(iv) *Land- sjö- och lufttransport*. Dessa sektorer står för ungefär två tredjedelar av det samlade förädlingsvärdet inom Stockholmsregionens industri och industrinära tjänsteföretag. Värt att notera är att de två sektorer där mest förädlingsvärde produceras kan klassas som IKT-nischer.

Informationstjänsteföretag i Stockholmsregionen står för ungefär tre fjärdedelar av förädlingsvärdet som totalt produceras inom denna sektor i Sverige.

FIGUR 2.18

Förädlingsvärde inom Stockholmsregionens industrisektor samt industrinära tjänsteföretag (Mkr)

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

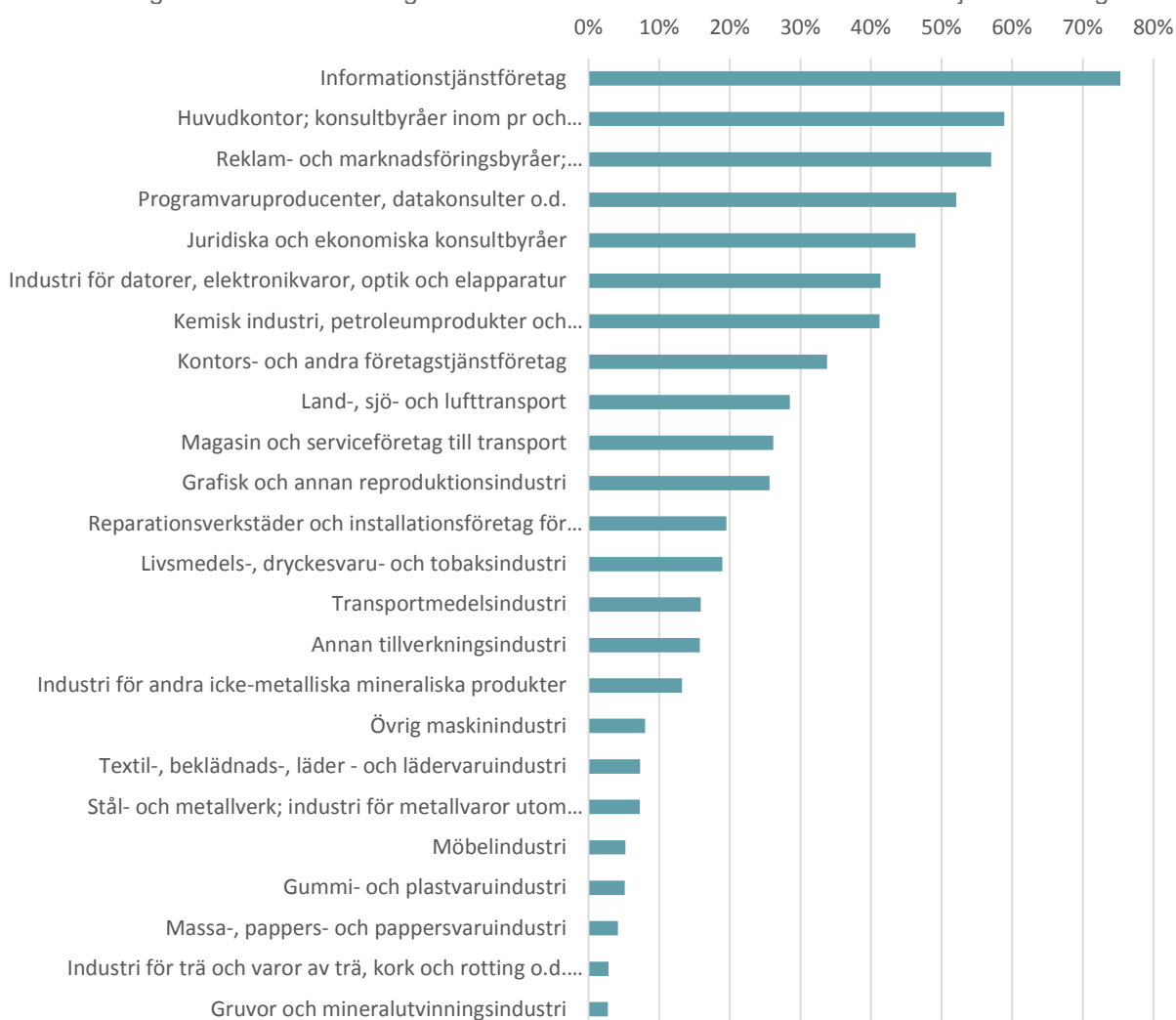
Inom tre ytterligare sektorer produceras mer än hälften av förädlingsvärdet i Stockholmsregionen – (i) *Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företags organisation*, (ii) *Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d., samt* (iii) *Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.*

förädlingsvärde inom den traditionella industrin uppnår sektorn *Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur*. Lägst andel förädlingsvärde uppnår gruv- trävaru-, samt pappersmassaindustrin.

Som framgår i Figur 2.19 är Stockholmsregionens andelar av det producerade förädlingsvärdet inom traditionella industrisektorer dock lågt. Störst andel

FIGUR 2.19

Stockholmsregionens andel förädlingsvärde inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

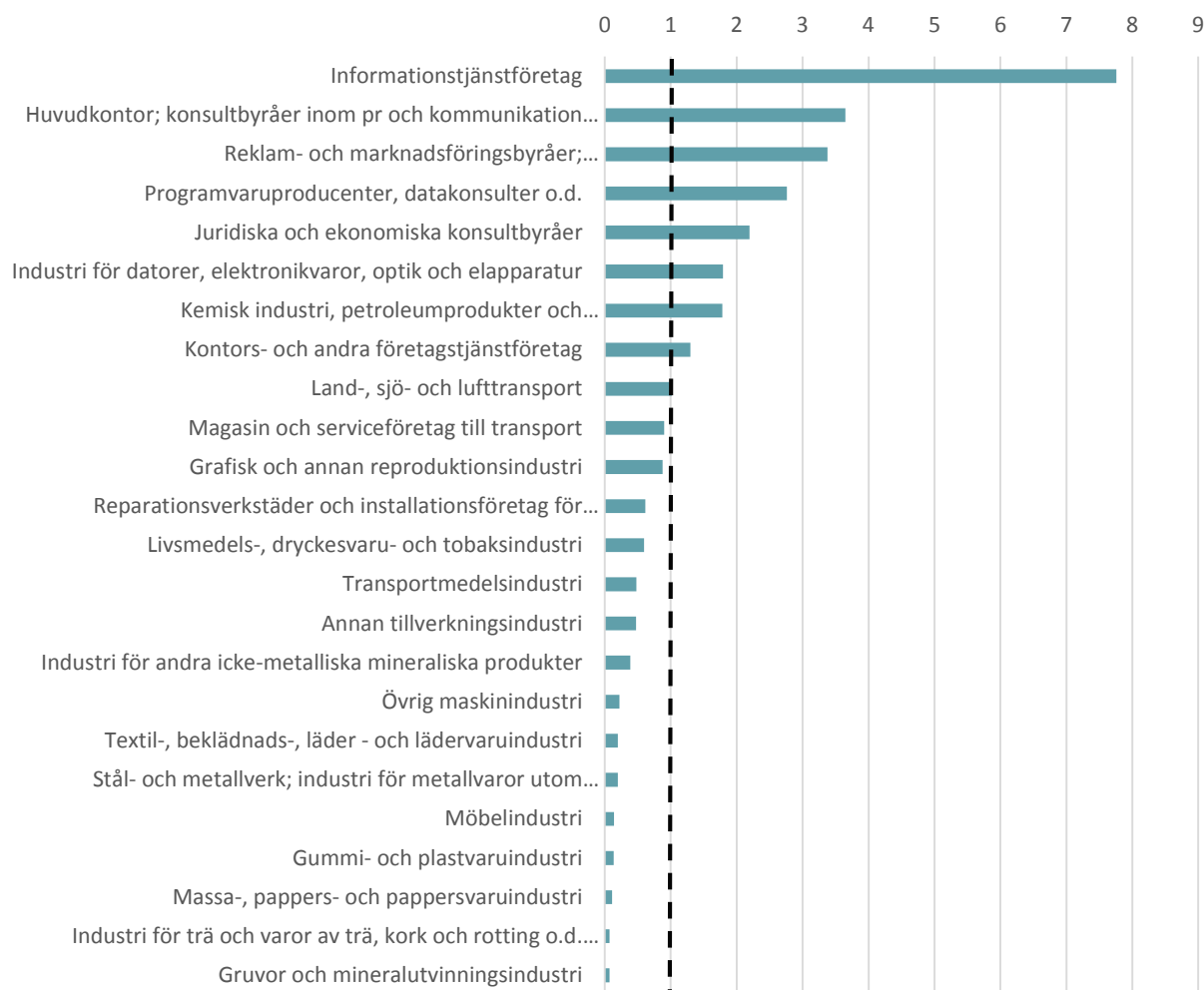
Vad gäller förädlingsvärde uppvisar sektorn *Informationstjänstföretag* nästan åtta gånger högre andel i Stockholmsregionen jämfört med övriga Sverige, se Figur 2.20 nedan. Denna överrepresentation är mer än dubbelt så hög som den näst mest överrepresenterade sektorn, *Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företags organisation*.

inom industrisektorn uppnår dock ett specialiseringsvärde som överstiger övriga Sverige. Inom sektorerna *Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur* samt *Kemisk industri* är andelen förädlingsvärde 80 procent högre än i övriga Sverige.

Traditionella industrisektorer uppnår en låg specialiseringsgrad. Allra lägst specialisering uppnår sektorn *Gruvor och materialutvinningsindustri*. Två sektorer

FIGUR 2.20

Förädlingsvärde inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag - specialiseringsindex

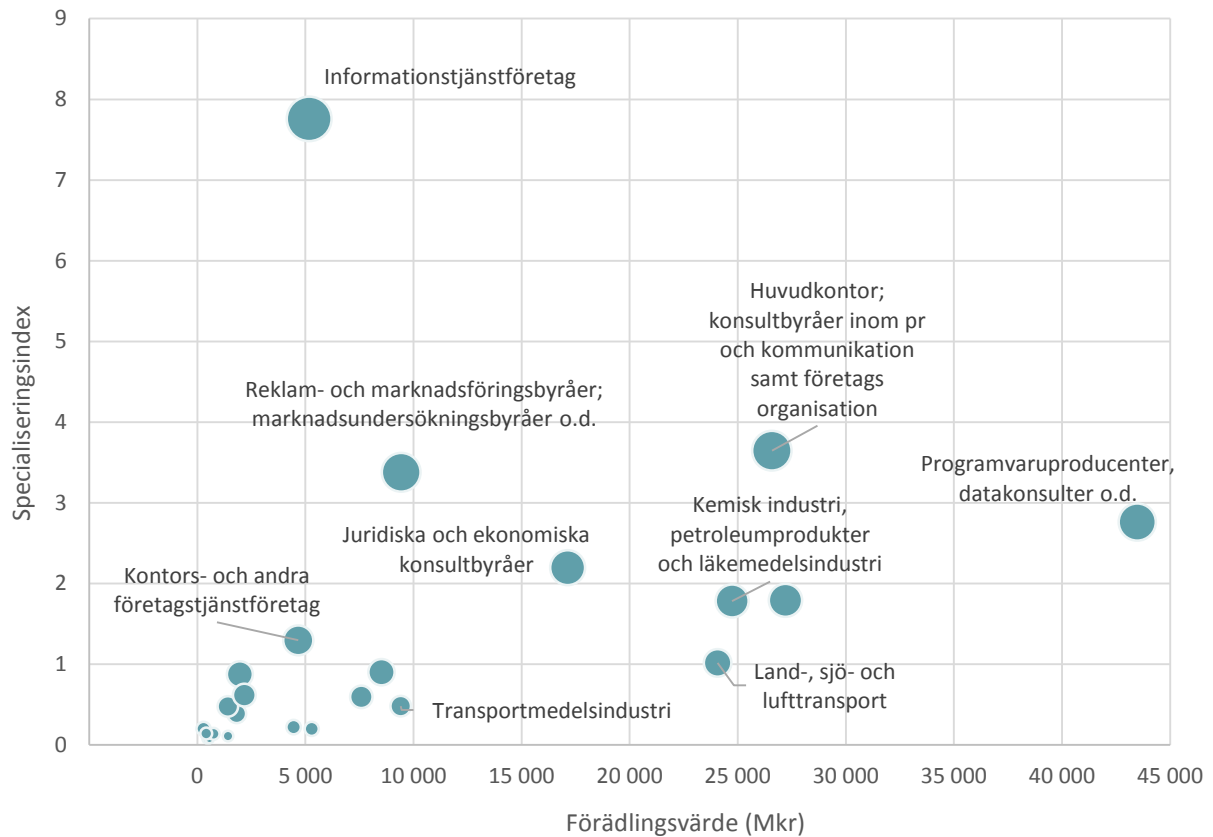

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

Figur 2.21 nedan beskriver sambandet mellan de tre nyckeltalen specialiseringsgrad, förädlingsvärde i absoluta tal samt andel av Sverige. Även för förädlingsvärde ser vi ett tydligt samband där sektorer som är stora i absoluta tal även uppvisar hög grad av specialisering.

Programvaruproducenter, datakonsulter o.d. är den största sektorn sett till mängden förädlingsvärde som produceras i Stockholmsregionen. Sektorn har samtidigt en relativt hög specialiseringsgrad. Sektorn *Informationstjänstföretag* har högst grad av specialisering.

FIGUR 2.21
Förädlingsvärde – sammanställning av statistik

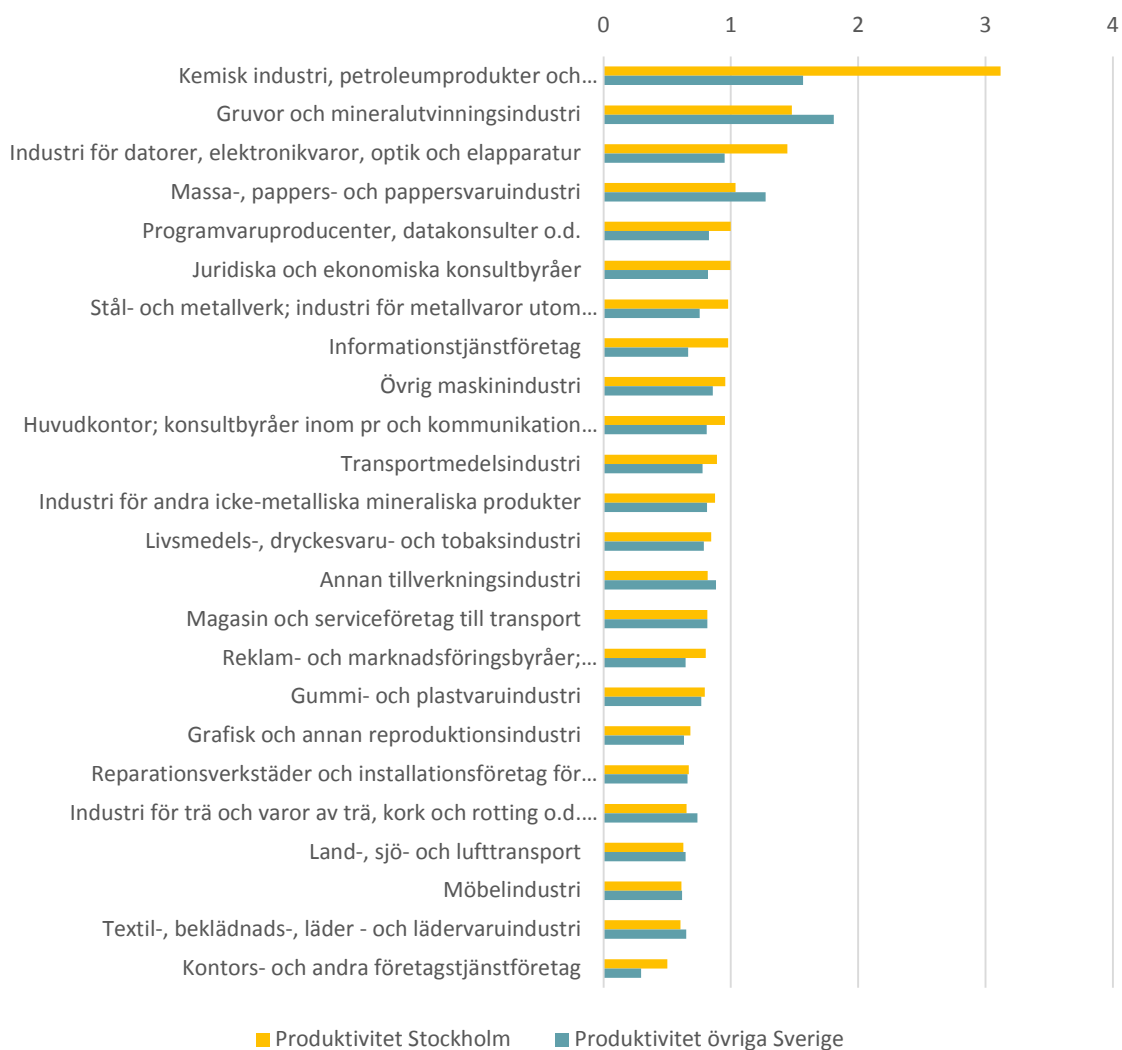

Not: Bubblornas storlekar representerar storleken på den andel Stockholmsregionen representerar relaterat till hela Sverige inom respektive sektor. Ju större bubbla desto större andel av hela Sverige.

Sätts förädlingsvärdet i relation till antalet anställda inom respektive sektor ges ett mått på produktiviteten inom de olika branscherna. Detta kan även ses som ett mått på hur effektivt anställda skapar samhällsekonomiska värden, och därmed hur högt upp i värdekedjan näringarna befinner sig. I Figur 2.22 redovisas produktivitet i de olika sektorerna i Stockholms län samt i övriga Sverige. Högst produktivitet uppnås inom Kemisk industri där produktiviteten uppgår till över tre miljoner kr per anställd. I övriga

Sverige uppnås ungefär hälften så stor produktivitet. Tre sektorer inom IKT – (i) *Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur*, (ii) *Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.* samt *Informationstjänstföretag* uppvisas relativt hög produktivitet, och att Stockholmsregionens produktivitet är högre än övriga Sverige. Noterbart är även att *Kontors- och andra företagstjänster* är den bransch som uppvisas lägst produktivitet både i Stockholm och övriga Sverige.

FIGUR 2.22
Produktivitet – Förädlingsvärde (Mkr) per anställd inom respektive sektor

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

2.2.5 Intäkter

Av de 655 miljarder kr som genereras av industri och industrinära tjänstesektor i stockholmsregionen är *Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.* den sektor som inbringar mest intäkter. Totalt uppgick intäkterna för företag inom denna sektor till över 90 miljarder kr år 2014. Även *Land- sjö- och lufttransport* står för en stor del av intäkterna, ungefär 85 miljarder kr.

Två traditionella industrisektorer står för en stor del av regionens totala intäkter – inom *Kemisk industri* samt *Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur* uppgick intäkterna till ungefär 69 miljarder respektive 67 miljarder kr. Lägst intäkter, ungefär 800 miljoner kr, stod branschen *Textil-, beklädnads-, läder-, samt lädervaruindustri* för.

FIGUR 2.23

Intäkter inom Stockholmsregionens industrisektor samt industrinära tjänsteföretag, (Mkr)

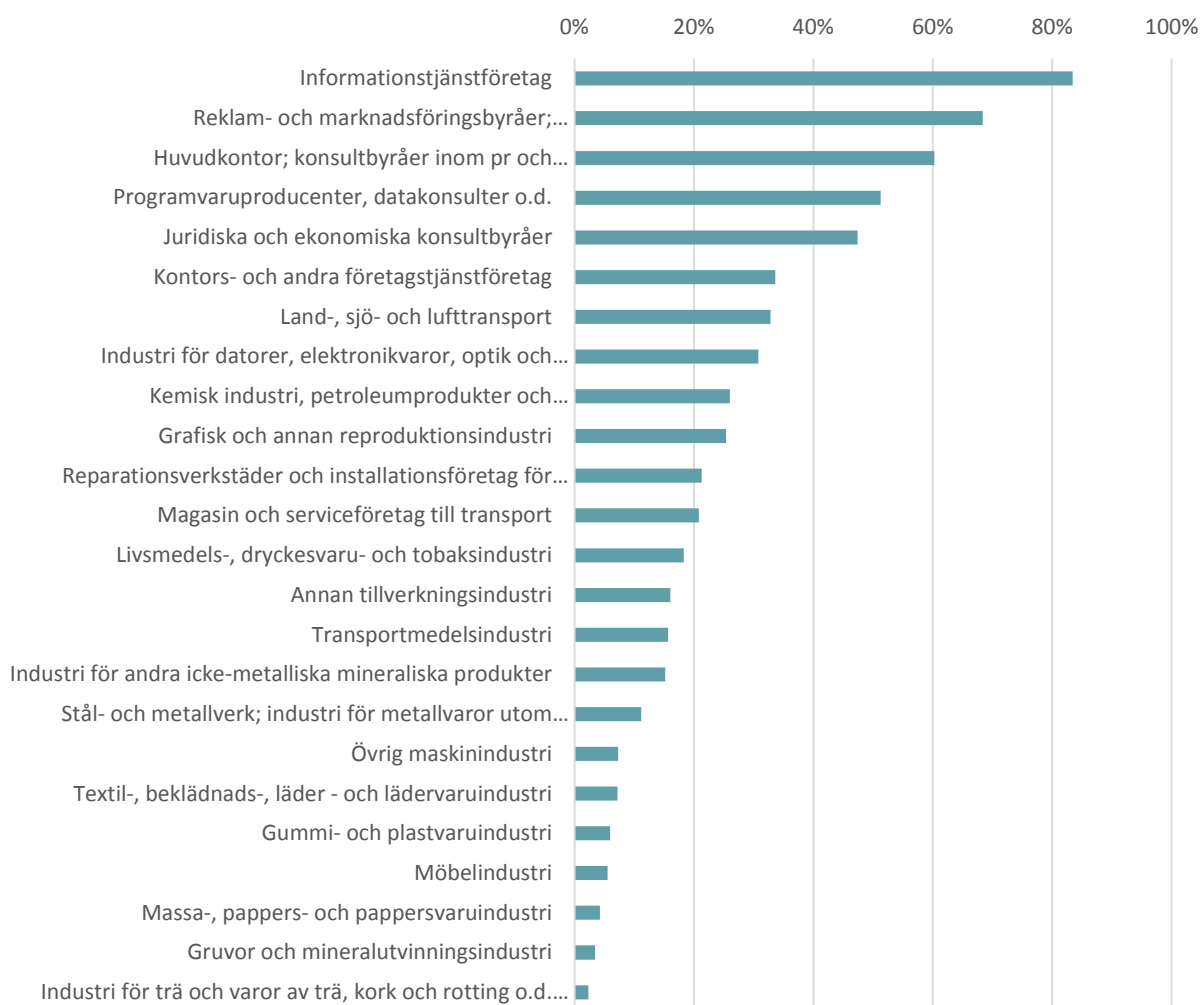
Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

Inom sektorn *Informationstjänstföretag* stod företag i Stockholmsregionens för ungefär 83 procent av de intäkter som sammanlagt genererats inom denna sektor på riksnivå. Inom tre ytterligare sektorer genereras över hälften av intäkterna i Stockholmsregionen – (i) *Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.*, (ii) *Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företags organisation*, samt (iii) *Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.* De traditionella industri-sektorer som i Stockholmsregionen uppnår störst

andel intäkter av samlad svensk nivå är *Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur* samt *Kemisk industri* som genererar 31 respektive 26 procent av samtliga intäkter inom dessa sektorer i Sverige.

FIGUR 2.24

Stockholmsregionens andel intäkter inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

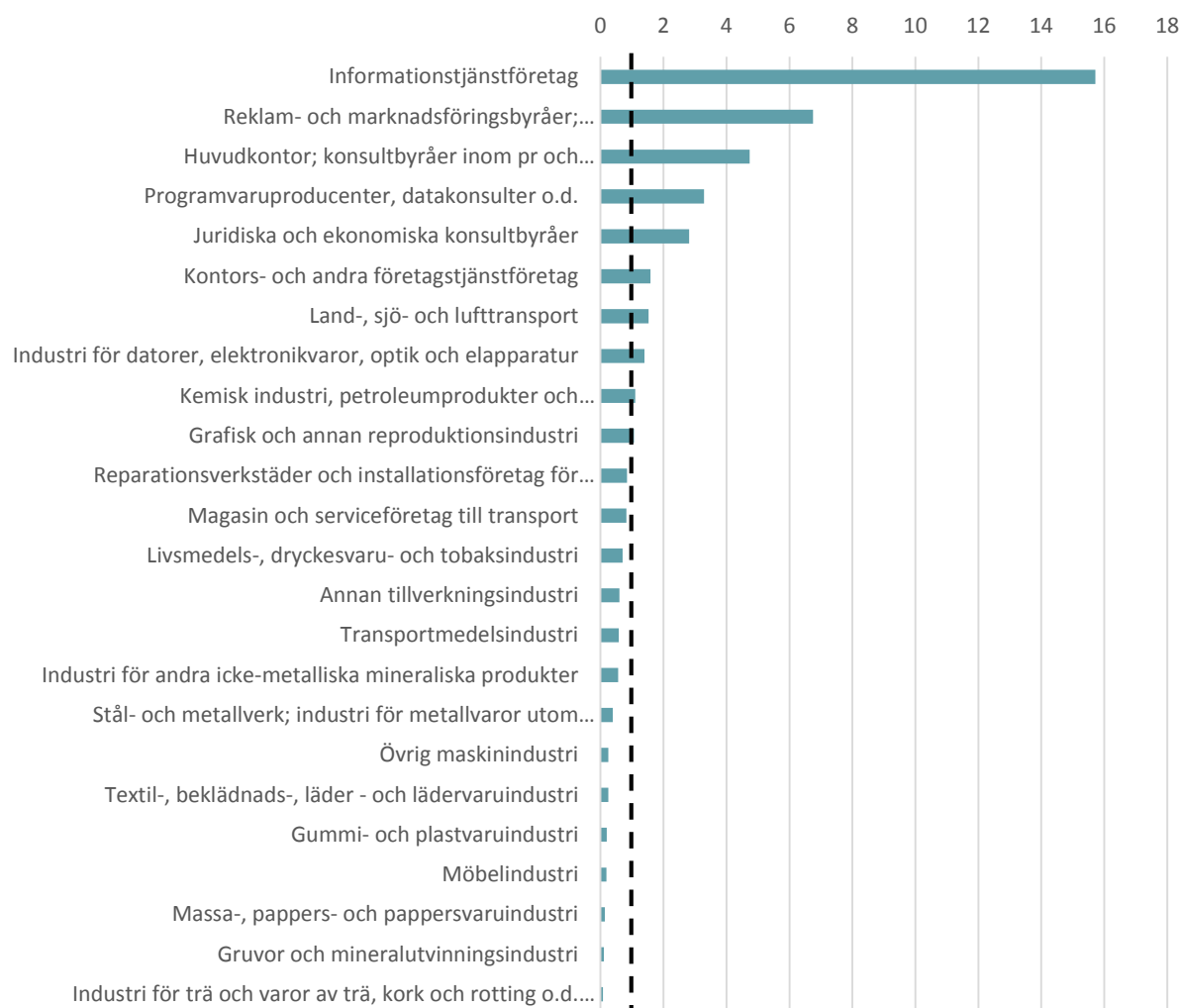

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

Liksom för samtliga övriga nyckeltal som redovisats ovan, förutom antal arbetsställen, är informationsföretag den sektor som är tydligast överrepresenterad jämfört med övriga Sverige. Andelen intäkter som genereras av företag inom denna sektor är nästan 16 gånger större i Stockholmsregionen jämfört med övriga Sverige. Andelen intäkter inom sektorn *Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.* är ungefär sju gånger så stor som i övriga Sverige. Återigen är traditionella industrisektorer generellt underrepresenterade, där de enda

sektorer inom denna kategori som uppnår en överrepresentation är *Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur* samt *Kemisk industri*.

FIGUR 2.25
Intäkter inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag - specialiseringsindex

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

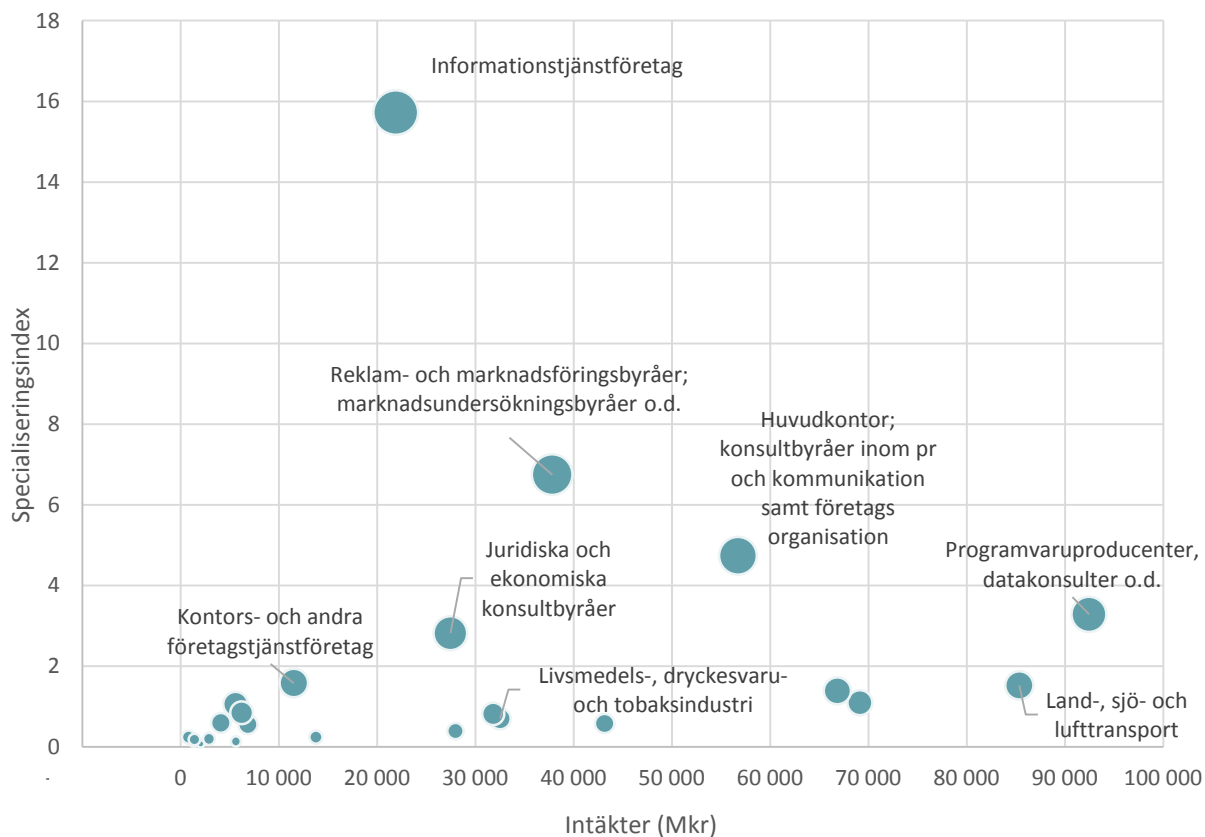
Figur 2.26 beskriver sambandet mellan specialiseringsgrad, absoluta tal i intäkter samt andel av riket. *Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.* uppvisar intäktsnivåer som uppgår till ungefär 92 miljarder kr. Samtidigt uppgår specialiseringsgrad till drygt 3.

Återigen uppvisar sektorn *Informationstjänstföretag* störst specialiseringsgrad, då denna sektor vad gäller intäkter relativt sett är 16 gånger så stor i Stockholmsregionen jämfört med övriga Sverige.

2.3 Utvecklingstendenser i Stockholmsregionens industrisektor

I detta avsnitt beskrivs utvecklingstendenser inom Stockholmsregionens industrisektor. Inledningsvis beskriver vi historisk utveckling för industrisektorn och industrinära tjänstesektor i Stockholms län. Därefter beskriver vi hur industriföretag bedömer utvecklingen på kortsiktig horisont samt redovisar prognostiserad utveckling för sektorerna på längre sikt fram till 2025.

FIGUR 2.26
Intäkter – sammanställning av statistik

Not: Bubblornas storlekar representerar storleken på den andel Stockholmsregionen representerar relaterat till hela Sverige inom respektive sektor. Ju större bubbla desto större andel av hela Sverige.

2.3.1 Industrisektorn har minskat både i Stockholm och på nationell nivå

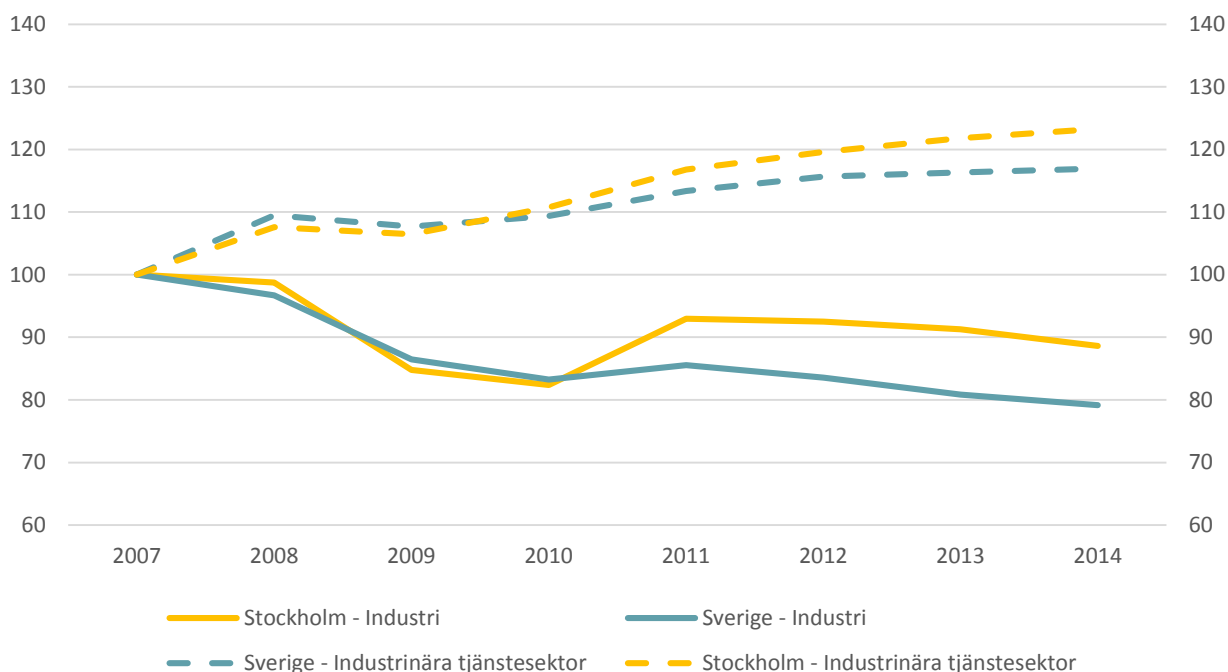
I både Stockholmsregionen och övriga Sverige minskar industrisektorn medan tjänstesektorn ökar i omfattning. Utvecklingen sker både i absoluta värden och som andelar av hela samhällsekonomin. I Figur 2.27 nedan beskrivs utvecklingen för antal anställda i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag i Stockholm samt Sverige. I figuren framgår indexerad utveckling fram till 2014 med år 2007 som basår. De mörka linjerna beskriver utvecklingen för industrisektorn och de ljusa linjerna beskriver den industrinära tjänstesektorns utveckling. De streckade linjerna representerar Stockholmsregionens utveckling. I figuren syns två tydliga tendenser:

1. Stockholmsregionen utvecklas mer positivt än Sverige som helhet, både vad gäller industrisektorn samt industrinära tjänstesektor.
2. Den industrinära tjänstesektorn växer medan industrisektorn minskar, både i Stockholmsregionen och hela Sverige.

Den industrinära tjänstesektorn växte under 2007-2014 med 23 procent i Stockholmsregionen medan tillväxten på nationell nivå uppgick till 17 procent. Samtidigt minskade industrisektorn med ungefär 11 procent i Stockholmsregionen under perioden. I Sverige som helhet minskade antalet anställda inom denna sektor med nästan 21 procent.

FIGUR 2.27

Indexerad utveckling för antal anställda inom industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

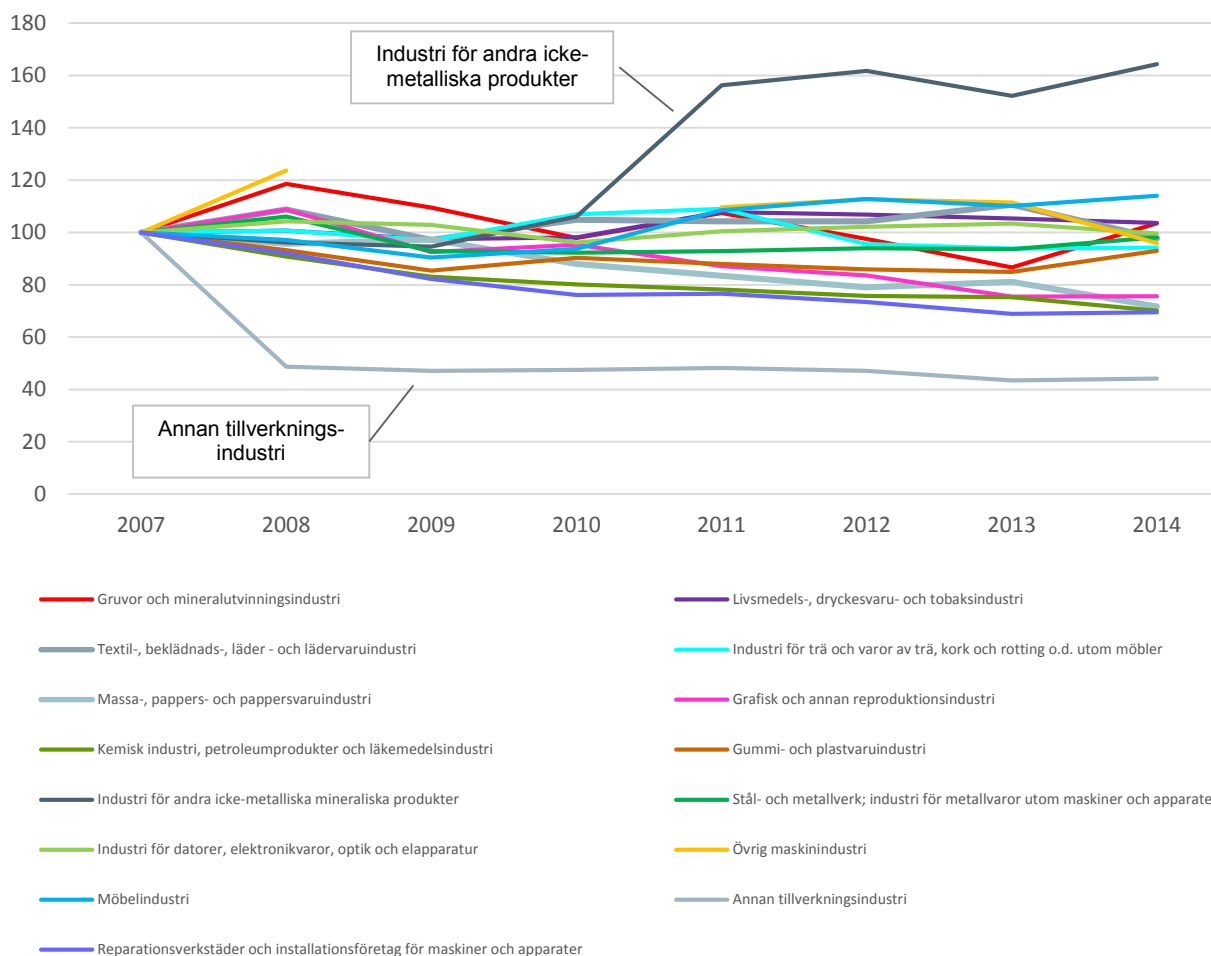
Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007. Se Tabell 1.2 för definitioner av respektive sektor.

I figuren syns även konsekvenser av finanskrisen tydligt. Antalet anställda i industrisektorn minskade kraftigt mellan 2008-2010. Noterbart är dock att återhämtningen var snabbare i Stockholmsregionen, även om den långsiktiga trenden pekar nedåt. Finanskrisen innebar dock endast en marginell tillbakagång för den industrinära tjänstesektorn, både i Stockholmsregionen och Sverige som helhet. I Figur 2.28 nedan beskrivs den historiska utvecklingen mellan 2007-2014 för antalet anställda inom delsektorer i industrisektorn i Stockholm i indexerat format (svarande till den streckade mörka linjen i Figur 2.27 ovan). Två sektorer sticker ut jämfört med

övriga näringsnischer: *Industri för andra icke-metalliska produkter* och *Annan tillverkningsindustri*. Den förstnämnda sektorn har utvecklats mycket mer positivt än övriga sektorer då antalet anställda ökat med över 60 procent, motsvarande ungefär 800 individer. Den sistnämnda sektorn har istället minskat markant då antalet anställda uppgår till ungefär 40 procent 2014 av motsvarande antal under 2007.

Två sektorer som på olika vis utmärkt sig i beskrivningarna av näringsnischer i avsnitt 2.2 har markerats med streckade linje, *Kemisk industri* samt *Indu-*

FIGUR 2.28
Indexerad utveckling för antal anställda inom industrisektorn

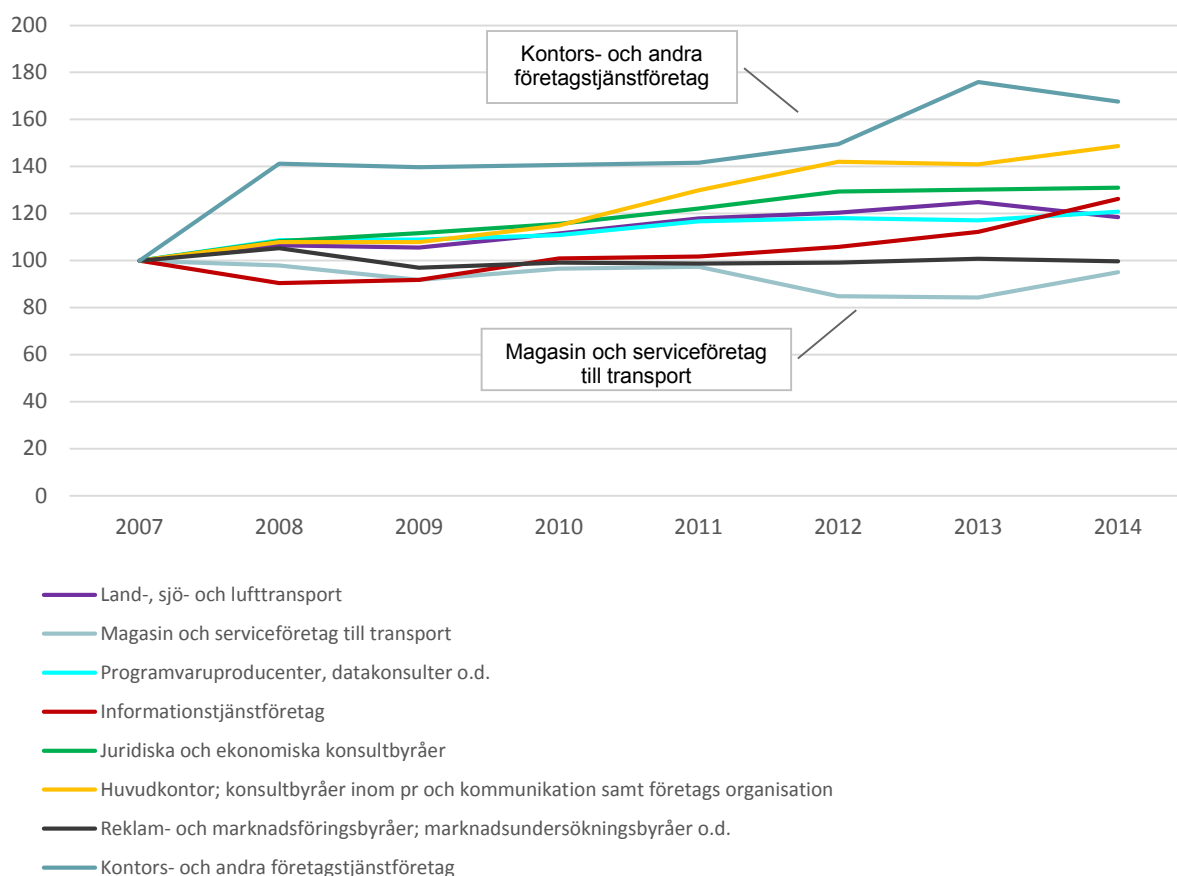

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

stri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparat-
tur. Vad gäller sektorn *Kemisk industri* har antalet
anställda sjunkit i långsam men stabil takt under den
studerade perioden. Anställda inom denna sektor
har totalt minskat med 30 procent 2007-2014. Inom
*Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elap-
paratur* har antalet anställda legat på ungefär
samma nivå under perioden.⁵

I Figur 2.29 redovisas motsvarande utveckling för
antalet anställda inom industrinära tjänsteföretag.
Mest positiv utveckling uppnås av sektorn *Kontors-
och andra företagstjänsteföretag* vars anställda ökat
med nästan 70 procent under perioden. Mest nega-
tiv utveckling har sektorn *Magasin och serviceföre-
tag till transport* haft som minskat med ungefär 5
procent mellan 2007-2014. Dock är detta den enda

FIGUR 2.29
Indexerad utveckling för antal anställda inom industrinära tjänsteföretag.

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

⁵ Notera att utvecklingen för näringsnischen *Transportmedelsindustri* utgår från redovisningen då värden för denna sektor inte redovisas av sektoretsskäl då Scania utgör en för stor andel av den totala näringsverksamheten.

sektorn som uppvisar en negativ tillväxttakt – samtliga övriga industrinära tjänstesektorer har vuxit (eller åtminstone inte minskat) under perioden.

Tabell 2.2 sammanfattar utvecklingen för antal anställda mellan 2007-2014 för samtliga studerade sektorer inom industrin samt industrinära tjänsteföretag. Inom industrin uppvisar fyra sektorer positiv tillväxt medan en sektor varken växer eller minskar. Tio sektorer utvecklas negativt. Inom den industrinära tjänstesektorn utvecklas sex sektorer positivt.

En sektor har varken vuxit eller minskat och en sektor har minskat något.

I Appendix (Tabell 7.9 och Tabell 7.10) redovisas den prognostiserade utvecklingen för antalet anställda i samtliga sektorer i absoluta tal.

TABELL 2.2
Procentuell utveckling för antal anställda i delsektorer inom industri samt industrinära tjänsteföretag

Industrisektorer	Utveckling i % 2007-2014	Industrinära tjänstesektorer	Utveckling i % 2007-2014
Industri för andra icke-metalliska mineraliska produkter	64	Kontors- och andra företagstjänstföretag	69
Möbelindustri	14	Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företags organisation	49
Gruvor och mineralutvinningsindustri	4	Juridiska och ekonomiska konsultbyråer	31
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri	4	Informationstjänstföretag	26
Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur	0	Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.	21
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustri	-2	Land-, sjö- och lufttransport	18
Stål- och metallverk; industri för metallvaror utom maskiner och apparater	-2	Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.	0
Övrig maskinindustri	-4	Magasin och serviceföretag till transport	-5
Industri för trä och varor av trä, kork och rotting o.d. utom möbler	-6		
Gummi- och plastvaruindustri	-7		
Grafisk och annan reproduktionsindustri	-24		
Massa-, pappers- och pappersvaruindustri	-28		
Kemisk industri, petroleumprodukter och läkemedelsindustri	-30		
Reparationsverkstäder och installationsföretag för maskiner och apparater	-30		
Annan tillverkningsindustri	-56		

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta). Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

2.3.2 Prognostiserad utveckling för industrisektorn på kort sikt

I Figur 2.30 nedan beskrivs hur företag inom Stockholmsregionens industrisektor upplever sin framtidstro de närmaste sex månaderna. Sammanställningen baseras på intervjuer som Arbetsförmedlingen gjort med företag i Stockholmsregionen som innefattas av näringskategorierna 10-39 (SNI2007). Indexvärdet beskriver skillnaden i procentenheter (säsongrensade siffror) mellan de företag som i intervjuundersökningen angett att de förväntar en ökad efterfrågan de närmaste sex månaderna och företag som angett att de förväntar sig en minskad efterfrågan under samma period.

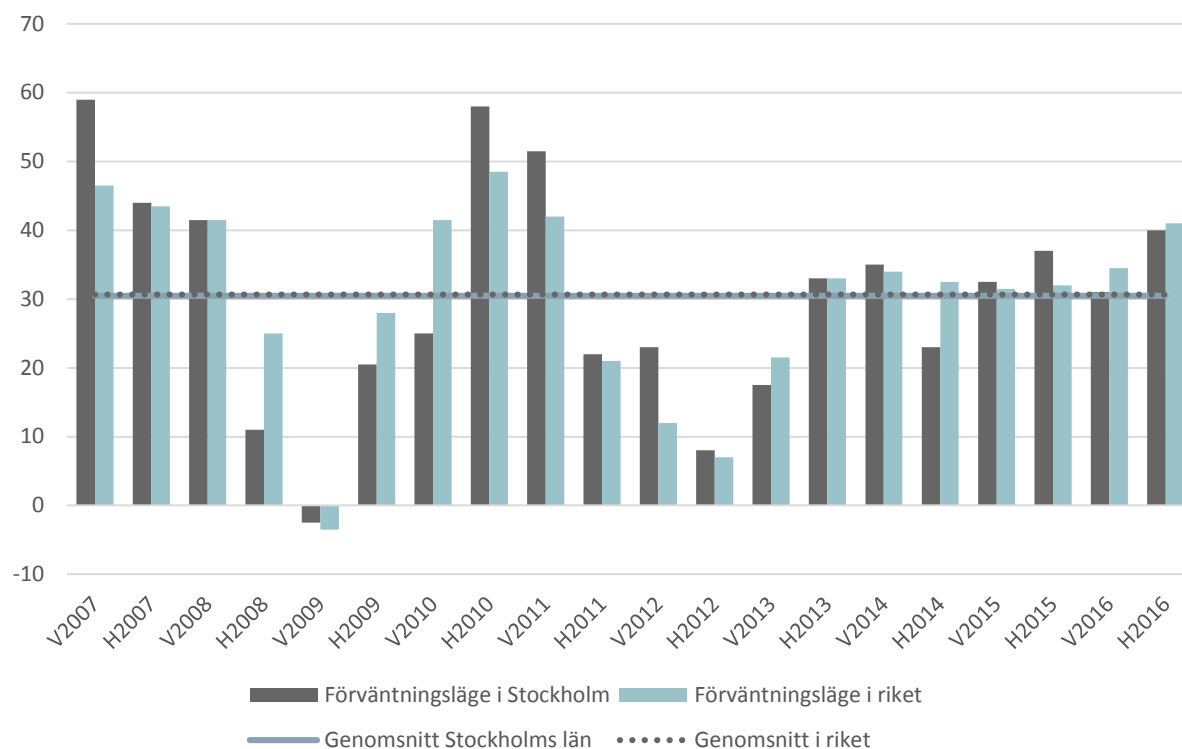
Företagens framtidsutsikter har varierat över tid, med lågstanivåer våren 2009 och hösten 2012. De

senaste åren har företagens bedömningar legat på relativt stabila nivåer. Under hösten 2016 skedde dock en ökning av framtidsutsikterna till nivåer som inte uppnåtts sedan våren 2011. En majoritet av företag tror dock på ett oförändrat efterfrågeläge inom de närmaste sex månaderna.

Värt att notera är även att det genomsnittliga förväntningsläget i industrin varit i princip lika stort i Stockholm som i riket som helhet under den studerade perioden.

Några övriga slutsatser från Arbetsförmedlingens intervjustudie är att två av tre arbetsgivare angett att de inte har möjlighet att öka sin produktion med mer än 10 procent utan nyanställningar. Samtidigt anger

FIGUR 2.30
Industrisektorns förväntningsläge de närmaste sex månaderna

Källa: DAMVAD Analytics baserat på Arbetsförmedlingen (2016a). I sammanställningen ingår företag inom SNI-kategorierna 10-39.

företagen att anställningsplanerna är relativt återhållsamma det närmaste året, medan utsikterna på längre sikt är mer positiva.

Ungefär fyra av tio arbetsgivare har dock upplevt brist på relevant arbetskraft när man försökt rekrytera. Dessutom har 15 procent av arbetsgivarna avstått helt från att försöka rekrytera på grund av svårigheter att hitta relevant kompetens. De yrken som varit svårast att rekrytera inom är civilingenjörer, andra typer av ingenjörer samt tekniker, men också andra typer av yrken såsom smeder, svetsare och underhållsmekaniker.

Sammantaget bedömer Arbetsförmedlingen att antalet förvärvsarbete inom industrin ökar under 2016 och ligger stilla under 2017, vilket är en svag nedskrivning i jämförelse med prognosen som gjordes våren 2016. Industrisektorn är en av de näringar som bedöms ha svagast utveckling av antal förvärvsarbete i Stockholms län under denna kortsiktiga prognosperiod.

2.3.3 Prognostiserad efterfrågan på olika yrkesgrupper på kort sikt

Företag i Stockholmregionen har generellt en stor efterfrågan på kvalificerad personal inom industri-sektorn. I Tabell 2.3 redovisas Arbetsförmedlingens prognos över vilka yrken som kommer efterfrågas av företag inom olika sektorer under 2017.⁶ Vi väljer att redovisa utveckling för två övergripande yrkeskategorier med koppling till industrisektor samt industrinära tjänsteföretag: (i) data, teknik och naturvetenskap samt (ii) tillverkning, drift och underhåll

Inom yrkeskategorin *Data, teknik och naturvetenskap* är efterfrågan hög och arbetsmöjligheterna därmed goda. Några yrkesgrupper där efterfrågan

är stor på grund av få utbildade individer inkluderar civilingenjörer inom bland annat bygg och anläggning samt byggnadsingenjörer. Även inom IT-sektorn utbildas för få individer för att täcka behovet av arbetskraft. Detta inkluderar yrkesinriktningar såsom programmerare, webapplikationsutvecklare samt databasutvecklare.

Även inom yrkeskategorin *Tillverkning, drift och underhåll* finns en stor efterfrågan på kvalificerad arbetskraft. Inom denna kategori ryms både yrken med krav på yrkesutbildning och yrken där man kan utbilda sig på arbetsplatsen. Generellt sett är dock efterfrågan störst på yrken som kräver någon form av yrkesutbildning. Maskinreparatörer, processoperatörer inom kemisk basindustri, svetsare samt tunnplåtslagare är exempel på yrkesgrupper där efterfrågan är god. Maskinoperatörer inom livsmedelsindustrin samt processoperatörer inom trä- och massaindustri är dock två yrkesgrupper där efterfrågan är något lägre. Inom dessa sektorer används ofta bemanningsföretag som rekryterar utifrån företagets behov.

⁶ Observera att indelningen baseras på yrkesklassificeringen SSYK vilket inte är direkt jämförbart med näringsklassificeringen SNI2007 som används i andra delar av denna rapport.

I de intervjuer som genomförts inom ramen för denna studie uppges att näringslivets behov av kompetens är något tudelat. Å ena sidan efterfrågas högkvalificerad arbetskraft (ingenjörer, IT-specialister etc.) och å andra sidan behövs det duktiga anställda till enklare industrijobb (exempelvis montörer).

Det påpekas i intervjuerna även ofta att bemanningsföretag spelar en allt större roll i den övergripande strukturomvandlingen inom industrisektorn och matchningsprocessen på arbetsmarknaden på längre sikt. Ett exempel på detta är bemanningsföretaget Academic Work som startat ett initiativ,

”Academy”, för att snabbutbilda kompetenta IT-konsulter och programmerare. Utbildningen sker i undervisningslokaler i Kista. Initiativet är ett direkt svar på den stora efterfrågan som finns i näringslivet. Enligt IT & Telekomföretagen (2015) saknas det idag ca 30 000 personer med rätt IT-kompetens på den svenska arbetsmarknaden, en siffra som dessutom förväntas öka till 60 000 till år 2020.

Programmet är format som en 3 månaders intensivutbildning som innehåller samma antal undervisningstimmar i programmering som en 5-årig universitetsutbildning. Academic Work har även märkt att

TABELL 2.3
Förväntad efterfrågan på arbetskraft inom industrisektorn under 2017

Yrkeskategori	Arbetsmöjligheter	Yrke
Data, teknik, naturvetenskap	Goda möjligheter	byggnadsingenjörer och byggnadstekniker, civilingenjörer inom bygg och anläggning, civilingenjörer inom elektronik och teleteknik, civilingenjörer inom maskin/elkraft/kemi, drifttekniker inom it, elingenjörer och eltekniker, GIS-ingenjörer, ingenjörer och tekniker inom elektronik och teleteknik, it-arkitekter, kemiingenjörer och kemitekniker, maskiningenjörer och maskintekniker, mjukvaru- och systemutvecklare, systemförvaltare och systemadministratörer, testare och testledare,
	Mellangoda möjligheter	maskinoperatörer inom livsmedelsindustrin, processoperatörer inom trä- pappers- och massaindustrin.
Tillverkning, drift, underhåll	Goda möjligheter	CNC-operatörer, elmontörer, fastighetstekniker, gjutare, installationstekniker, lackerare, larmtekniker, lastbilsmekaniker, maskinreparatörer, processoperatörer inom kemisk basindustri, styr- och regleringstekniker, svetsare, tunnplåtslagare, verkstadsmekaniker, verktygsmakare.
	Mellangoda möjligheter	maskinoperatörer inom livsmedelsindustrin, processoperatörer inom trä- pappers- och massaindustrin.

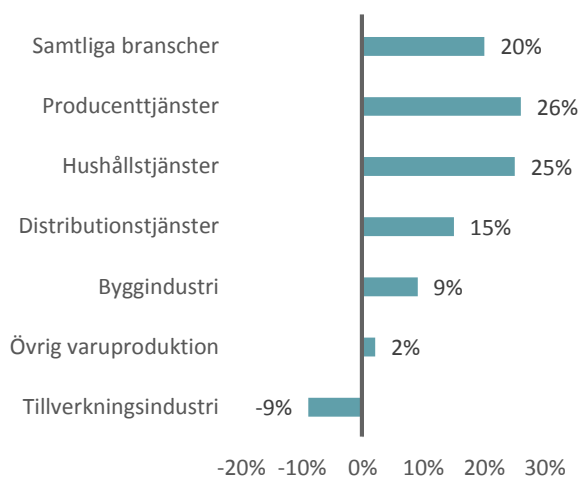
Källa: Arbetsförmedlingen (2016b)

detta typ av program även behövs inom tekniska yrken inom industrin. Potentialen för denna typ av program bedöms som stora och av stor vikt för att säkerställa kompetensbehovet på längre sikt inom näringslivet.

2.3.4 Prognostiserad utveckling för industrisektorn på lång sikt

På längre sikt förväntas industrisektorn i Stockholms län minska ytterligare samtidigt som tjänstesektorn ökar i storlek.⁷ I Figur 2.31 nedan beskrivs en prognos för perioden 2013-2025 över antalet anställda inom olika delsektorer i Stockholmsregionen. Notera att branschindelningen i detta avsnitt skiljer sig från övriga delar av denna rapport. "Produktionstjänster" representerar tjänsteverksamhet som i första hand riktas mot andra företag – vilket således innefattar industrinära tjänsteföretag. "Tillverkningsindustri" representerar tillverkande företag, vilket innefattar industrisektorn.

FIGUR 2.31
Utveckling för antal förvärvsarbetande 2013-2025

Källa: Länsstyrelsen i Stockholms län (2016)

Sammantaget beräknas antalet förvärvsarbetande öka med 20 procent under perioden. Denna ökning drivs dock av tjänstesektorns utveckling. Antalet förvärvsarbetande inom producenttjänster, hushållstjänster samt distributionstjänster beräknas öka med 26, 25 respektive 15 procent. Samtidigt beräknas antalet förvärvsarbetande inom tillverkningsindustri minska med nio procent. Inom byggindustri och övrig varuproduktion förväntas mindre ökning av antalet anställda med nio respektive två procent. Sammantaget beräknas ungefär nio av tio individer i arbetsför ålder i Stockholmsregionen arbeta inom tjänstesektorn år 2025.

I Tabell 2.4 beskrivs prognosticerad utveckling för de fem sektorer inom producenttjänster samt tillverkningsindustri som förväntas uppnå den största procentuella förändringen av antalet anställda under perioden 2013-2025.

De deljänster som förväntas öka mest inom producenttjänster är bemanningsföretag samt programvaruproducenter och datakonsulter. Den sistnämnda sektorn beräknas öka mest i antal individer med motsvarande 16 100 personer, vilket motsvarar en ökning med ungefär en tredjedel. Vi ser således en tydlig tillväxt inom industrinära tjänsteföretag inom IKT-sektorn.

⁷ Detta avsnitt baseras i stor utsträckning på prognoser som redovisas i rapporten *Stockholm 2025 – En utbildnings- och arbetsmarknadsprognos* (Länsstyrelsen i Stockholms län 2016).

Stål- och metallverk är den sektor som förväntas minska mest procentuellt sett under perioden. Minskningen sker dock från redan låga nivåer, vilket innebär att en redan liten sektor förväntas bli ännu mindre. Även den relativt lilla sektorn *Jord- och stenvaruindustri* förväntas minska med en stor andel. Sektorn förväntas minska med ungefär 25 procent vilket motsvarar 400 individer. *Transportmedelsindustri* är den sektor inom tillverkningsindustrin som förväntas minska mest i antal anställda i absoluta tal. Minskningen uppgår till 1 700 individer vilket motsvarar en andel på 16 procent. *Kemisk Industri* samt *Gummi- och plastvaruindustri* beräknas minska med 300 och 110 personer, vilket motsvarar 15 respektive 13 procent.

Inom producenttjänster beräknas dock inom ramen för prognosen kraftiga expansioner i flera sektorer. Allra mest beräknas sektorn *Arbetsförmedling och*

bemannning öka. Sammantaget beräknas denna sektor öka med 9 400 individer motsvarande 36 procent. Sektorn *Programvaruproducenter och datakonsulter* beräknas öka med 16 100 individer, motsvarande ungefär 33 procent.

Prognosen visar även att konsultsektorn kommer att växa i Stockholmsregionen fram till 2025. Sektorn *Juridiska och ekonomiska konsulter* ökar i prognosen med 5 800 individer vilket motsvarar 31 procent av 2013 års nivå. Lika stor ökning, procentuellt sett, beräknas sektorn *Tekniska konsulter* öka. I absoluta tal uppgår ökningen till 8 200 individer för denna sektor.

Även andelen anställda inom Reklambyråer beräknas växa med 31 procent, vilket motsvarar 4 200 individer.

TABELL 2.4

Delsektorer inom tillverkningsindustri samt producenttjänster med störst förväntad procentuell förändring av antal sysselsatta i Stockholm 2013-2025

Region	Sektor	Förvärvsarbetande		Förändring 2013-2025	
		2013	2025	Antal	Procent
Tillverkningsindustri	Stål- och metallverk	480	340	-140	-30
	Jord- och stenvaruindustri	1 500	1 100	-400	-25
	Transportmedelsindustri	10 500	8 900	-1 700	-16
	Kemisk industri	2 200	1 900	-300	-15
	Gummi- och plastvaruindustri	870	760	-110	-13
Producenttjänster	Arbetsförmedling och bemanning	26 000	35 400	9 400	36
	Programvaruproducenter och datakonsulter	48 900	65 000	16 100	33
	Juridiska och ekonomiska konsulter	18 500	24 200	5 800	31
	Tekniska konsulter	26 200	34 400	8 200	31
	Reklambyråer	13 300	17 500	4 200	31

Källa: Länsstyrelsen i Stockholms län (2016)

2.3.5 Prognostiserad efterfrågan på olika yrkesgrupper på lång sikt

Minskning av förvärvsarbetare inom tillverkningsindustrin sker både i yrkesgrupper med höga och låga utbildningskrav, men minskningen är något mindre inom högkvalificerade yrkesgrupper. I Tabell 2.5 framgår prognostiserad utveckling 2013-2025 för de fem största yrkesgrupperna inom tillverkningsindustrin i Stockholms län som kräver eftergymnasial utbildning respektive endast gymnasial utbildning.⁸

Inom yrken med höga kvalifikationskrav uppvisar ingenjörsyrken en viss minskning inom industrisektorn. Yrkesgrupperna *civilingenjörer, arkitekter m.fl.* samt

ingenjörer och tekniker beräknas minska med fyra respektive sju procent. Dessa yrkesgrupper är även de som företag idag bedömer som svårast att rekrytera (se avsnitt 2.3.2 ovan). Andra högkvalificerade yrkesgrupper såsom säljare, företagsekonomer och dataspecialister beräknas minsta i storlek med motsvarande 10-15 procent inom industrisektorn.

Inom yrkesgrupper med lägre utbildningskrav är minskningarna generellt sett större. Montörer samt övriga maskinoperatörer och montörer är de yrkesgrupper med störst procentuella minskning i tillverkningsindustrin. Minskningen beräknas uppgå till 23 respektive 17 procent jämfört med 2013 års nivåer.

TABELL 2.5
Utveckling för olika yrkesgrupper inom tillverkningsindustrin 2013-2025

Utbildningskrav	Yrkeskategori	Förvärvsarbetande		Förändring 2013-2025	
		2013	2025	Antal	Procent
Eftergymnasial utbildning	Civilingenjörer, arkitekter, m.fl	8 600	8 200	400	-4
	Ingenjörer och tekniker	8 400	7 900	500	-7
	Säljare, inköpare, mäklare, m. fl.	4 200	3 800	400	-10
	Företagsekonomer, marknadsförare och personaltjänstemän	3 200	2 800	400	-15
	Dataspecialister	2 100	1 900	200	-10
Gymnasieutbildning	Maskinoperatörer	5 400	4 800	600	-11
	Montörer	2 100	1 600	500	-23
	Övriga maskinoperatörer och montörer	1 800	1 500	300	-17
	Processoperatörsarbetare (exkl. driftmaskinister)	1 700	1 500	200	-10
	Maskin- och motorreparatörer	1 700	1 400	300	-15

Källa: Länsstyrelsen i Stockholms län (2016)

⁸ Notera att tabellen beskriver förändringar inom Stockholmsregionens *industrisektor* och inte i regionen som helhet.

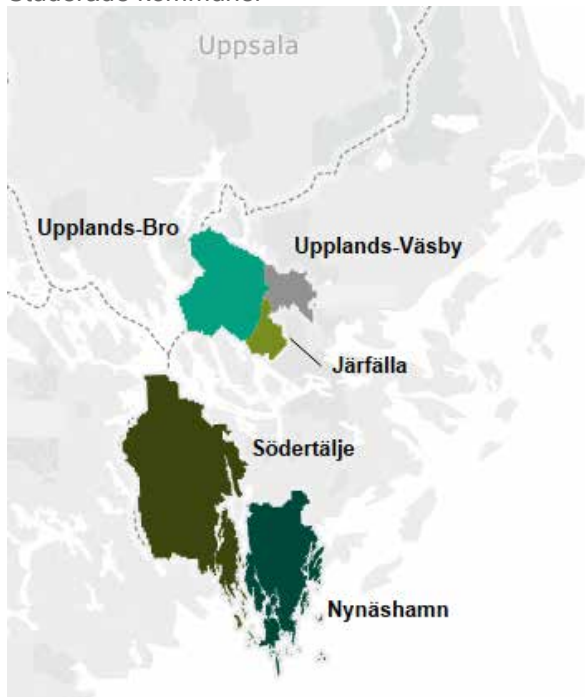
3 Aktörer inom Stockholmsregionens industrisektor

I detta kapitel beskriver vi aktörer som på olika vis är involverade i Stockholmsregionens industrisektor. Syftet är att ge en kvalitativ beskrivning av industrisektorns karaktär i regionen. Vi beskriver egenskaper hos de kommuner i Stockholms län med störst andel anställda inom industrisektorn. Vidare beskriver vi de Science Parks i regionen som på olika vis har koppling till industrin, samt statliga forskningsinstitut. Därefter beskriver vi ett urval av företag som utmärker sig inom industrisektorn i Stockholmsregionen.

3.1 Kommuner

I detta avsnitt beskrivs de fem kommuner i Stockholms län med störst andel anställda inom industrisektorn – Södertälje, Järfälla, Upplands-Bro, Upplands Väsby samt Nynäshamn.

KARTA 3.1
Studerade kommuner

I respektive kommunavsnitt redovisas ett antal beskrivande nyckeltal. För jämförelsens skull framgår motsvarande nyckeltal för Stockholms län i Tabell 3.1 nedan.

TABELL 3.1
Snabba fakta Stockholms län

Parameter	
Antal invånare (2015):	2 231 400
Andel anställda i industrisektorn (2014):	7%
Utbildningsnivå (2015):	34%
Arbetslöshet (2015):	6,3%

Not: Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition.

I Stockholms län bor ungefär 2,2 miljoner individer. Av den yrkesverksamma befolkningen arbetar ungefär 7 procent i industrisektorn. Utbildningsnivån uppgår till 34 procent, vilket är relativt högt i jämförelse med riksgenomsnittet som uppgår till 26 procent. Länet har även en låg arbetslöshetsnivå som uppgår till 6,3 procent i jämförelse med riksgenomsnittet på 7,4 procent.

Värt att nämna är att tre av de fem nedan beskrivna kommunerna har en andel yrkesverksam befolkning som understiger rikssnittet, trots att de alltså tillhör de kommuner som har största andel individer inom industrin i Stockholms län. Industrisektorerna i kommunerna är således relativt sett små.

3.1.1 Södertälje

TABELL 3.2
Snabba fakta Södertälje

Parameter	
Antal invånare (2015):	93 200
Andel anställda i industri-sektorn (2014):	33%
Utbildningsnivå (2015):	18,9%
Arbetslöshet (2015)	15,2% (högst i Sverige)
Största privata arbetsgivare (2015):	Scania CV AB 9.425 anställda

Not: Förvärvsarbetande dagbefolkning 16-64 år. Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition. Information om största privata arbetsgivare från Företagsregistret. Antal anställda är ungefärliga siffror.

Södertälje är den kommun i Stockholmsregionen som har mest utpräglad industrisektor. Andelen anställda i industrisektorn uppgår till 33 procent vilket kan jämföras med genomsnittet i Stockholm som uppgår till 7 procent och rikssnittet som uppgår till 14 procent. Samtidigt uppvisar kommunen mindre positiva egenskaper. Andelen öppet arbetslösa uppgår till 15,2 procent, vilket är högst i Sverige. Även utbildningsnivån är relativt låg i kommunen. Andelen individer i yrkesverksam ålder med minst 3-årig eftergymnasial utbildning uppgår till 18,9 procent.

I Södertälje har två av Sveriges mest framträdande företag sitt säte – Astra Zeneca samt Scania. Scania är den största arbetsgivaren av de två företagen. Dessutom är Södertälje Science Park beläget i kommunen, med fokusområdena Hållbar produktion, Life Science och Hållbara livsmedel. Dessa aktörer beskrivs mer utförligt i separata avsnitt nedan.

Södertälje kommun har således en nisch inom produktion innanför AstraZenecas och Scantias respektive branscher, dvs läkemedelsproduktion respektive fordonstillverkning. Det är dock värt att poängtera att Scania och Astra Zeneca inte enbart bidrar med arbetstillfällen för anställda inom de egna organisationerna utan även hos underleverantörer i andra delar av kommunen men även på regional nivå. Andra mindre men ändå betydande arbetsgivare i kommunen är Volkswagen Sverige, Lantmännen Cerealia samt Dynamate.

Utöver Astra Zeneca finns inom Life Science exempelvis Biovation Park där en rad mindre företag inom är verksamma. I Södertälje finns även SP Process Development, ett forskningsinstitut som bedriver processkemisk och farmaceutisk forskning och utveckling. Inom ramen för verksamheten utförs forskning, utveckling, koncepttestning och småskalig tillverkning.

På utbildningssidan expanderar KTH och bygger ut ett nytt campus för en fakultet med cirka 1 200 studieplatser och 4 nya utbildningsprogram, vilket är en satsning som sker i samverkan med Science Park-aktörerna Scania, AstraZeneca, KTH, Södertälje kommun, Länsstyrelsen i Stockholm och Acturum, och beräknas kosta cirka 800 miljoner kronor. Södertäljes mötesplats för högre utbildning, Campus Telge, samarbetar med olika högskolor såsom Karlstad universitet, Högskolan i Skövde, Högskolan i Gävle, Mälardalens högskola och Mittuniversitetet. I Södertälje utbildar emellertid KTH högskoleingenjörer sedan 2008 och idag finns cirka 600 studenter vid detta campus.

3.1.2 Järfälla

TABELL 3.3
Snabba fakta Järfälla

Parameter	
Antal invånare (2015):	72 400
Andel anställda i industrisektorn (2014):	15%
Utbildningsnivå (2015):	26,3%
Arbetslöshet (2015):	8,3%
Största privata arbetsgivare (2015):	SAAB AB 1 225 anställda

Not: Förvärvsarbetande dagbefolkning 16-64 år. Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition. Information om största privata arbetsgivare från Företagsregistret. Antal anställda är ungefärliga siffror.

Järfälla har en andel anställda i industrisektorn som ligger strax över det svenska genomsnittet. Utbildningsnivån är något högre än riksgenomsnittet – men det är även arbetslösheten.

Järfällas största privata arbetsgivare är SAAB, där man arbetar med utveckling och tillverkning av en rad produkter såsom siktesystem, telekrigssystem, flygelektronik, system för civil säkerhet och säker kommunikation samt ledningssystem för marin, markförband och flyg.

Företrädare för kommunen uppger att man har en relativt brist på små och medelstora företag med cirka 20-talet anställda och uppåt. Man ser att det finns ett hopp i näringslivsstrukturen från små enmansföretag, som det finns relativt gott om, till stora företag. Det finns dock en förväntan om att allt dyrare kontorsplatser i centrala Stockholm kommer leda till att företag flyttar ut till andra närliggande kommuner såsom Järfälla. Kommunen menar att man redan nu märker en viss sådan trend. Att locka till sig småföretag är en högt prioriterad fråga för

kommunen och man arbetar med det man kan för att lyckas med det; genom att bistå med bra kollektivtrafik, en levande stadsmiljö och skräddarsydda kontorslösningar. Kommunen har även identifierat digital utveckling som ett framtida fokusområde – exempelvis märker man en ökad efterfrågan på molntjänster i kommunens näringsliv.

Enligt företrädare för kommunen anser industrirepresentanter att man saknar tillgång till relevant kompetens i regionen. Här anser kommunen att det finns mycket att göra vad gäller exempelvis yrkes- och högskolor. Kommunen arbetar aktivt med få tillstånd relevanta utbildningar för att trygga företagens kompetensförsörjning.

Kommunen har även påbörjat ett projekt för att få tillstånd en Science Park som är tänkt att bli en knutpunkt för kommunens företag. Inom ramen för en sådan plattform har exempelvis SAAB möjlighet att skapa en naturlig kommunikationspunkt gentemot KTH.

3.1.3 Upplands-Bro

TABELL 3.4
Snabba fakta Upplands Bro

Parameter	
Antal invånare (2015):	25 800
Andel anställda i industrisektorn (2014):	11%
Utbildningsnivå (2015):	21%
Arbetslöshet (2015):	6,8%
Största privata arbetsgivare (2015):	Coop Logistik AB 675 anställda

Not: Förvärvsarbetande dagbefolkning 16-64 år. Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition. Information om största privata arbetsgivare från Företagsregistret. Antal anställda är ungefärliga siffror.

I Upplands Bro bor ungefär 26 000 personer. Ungefär 11 procent av yrkesverksamma individer arbetar inom industrisektorn. Utbildningsnivån uppgår till 21 procent medan arbetslösheten är 6,8 procent. Största arbetsgivaren är Coop Logistik med 675 anställda.

Upplands-Bro är den kommun med tredje högsta andelen anställda i industrisektorn i Stockholms län, efter Södertälje och Järfälla. Skillnaden är dock relativt stor mellan Södertälje och Järfälla, och i sin tur mellan Järfälla och Upplands-Bro. Upplands-Bro ligger marginellt före de resterande kommunerna i regionen.

Företrädare för kommunen bedömer att förutsättningarna för att bedriva företag i regionen är goda, men man ser liksom exempelvis Järfälla, en utmaning i att säkerställa relevant kompetensförsörjning till företagen.

Man bedömer även att företag i regionen inte har fullgoda förutsättningar för att samverka med lärosäten i Stockholmsregionen. Idag är avståndet mellan företag och lärosäten för stora för att skapa incitament för samverkan. En ytterligare önskan är att synliggöra för företagen vilka möjligheter som finns vad gäller deltagande i projekt som finansieras av VINNOVA. Generellt bedömer dock företrädare från kommunen att den lokala industrisektorn har en låg mottagarvilja för deltagande i sådana projekt.

3.1.4 Upplands Väsby

TABELL 3.5
Snabba fakta Upplands Väsby

Parameter	
Antal invånare (2015):	42 700
Andel anställda i industrisektorn (2014):	11%
Utbildningsnivå (2015):	21,5%
Arbetslöshet (2015):	6,0%
Största privata arbetsgivare (2015):	Siemens AB 475 anställda

Not: Förvärvsarbetande dagbefolkning 16-64 år. Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition. Information om största privata arbetsgivare från Företagsregistret. Antal anställda är ungefärliga siffror.

I Upplands Väsby arbetar ungefär 11 procent av den yrkesverksamma befolkningen i industrisektorn vilket gör kommunen till den fjärde mest industriintensiva i Stockholms län. Kommunen har något lägre utbildningsnivå jämfört med riksgenomsnittet, men samtidigt något lägre arbetslöshet.

Kommunens största privata arbetsgivare är Siemens. Även Mondelez International (Marabou) ligger i samma storleksklass. Mondelez International tar sannolikt över rollen som största arbetsgivare då Siemens flyttar till Arenastaden i Solna om cirka ett år då man slår ihop kontoren från Upplands Väsby, Solna, Kista samt några anställda från kontoret i Huddinge. Siemens sökte efter en hållbar, attraktiv, centralt belägen plats med goda kommunikationer och en hög servicenivå.

Förutom Siemens och Mondelez International är Öhlins Racing verksamma i kommunen. Öhlins tillverkar fjädringssystem till eftermarknaden för bilar, motorcyklar samt motorsportindustrin. Ungefär 97 procent av de tillverkade varorna anges gå på export.

Samtidigt är Väsby en del av Stockholmsregionen och har därmed tillgång till en stor arbetsmarknad på pendelavstånd. En utmaning för kommunen är att infrastrukturen för transport och pendling inte håller önskad kvalitet. Det är ofta köbildning på E4:an och det finns även brister i kollektivtrafiken till och från kommunen. Kommunen ser gärna en större samordning i regionen för att få till en bättre infrastruktur för pendling till och från kommunen.

En annan utmaning är att kommunen har relativt liten markyta. Kommunens yta relativt liten, och dessutom har fyra privata markägare relativt stora markytor mot Väsby centrum samtidigt som flygtrafiken över kommunen till Arlanda medför en bullernivå som innebär att en viss yta inte får användas för kontorsverksamhet. Kommunen får regelbundet förfrågningar från företag som vill etablera sig lokalt, men man har sett sig tvungen att ingå ett samarbete med Sigtuna kommun som innebär att exempelvis logistikföretag med stora varuhus rekommenderas att etablera sig där istället.

Företrädare för kommunen anser att företagen har relativt goda förutsättningar vad gäller tillgång till kompetent personal. Inom byggbranschen är det vissa utmaningar att hitta kompetent personal men det bedöms inte som något övergripande problem för kommunen.

3.1.5 Nynäshamn

TABELL 3.6
Snabba fakta Nynäshamn

Parameter	
Antal invånare (2015):	27 500
Andel anställda i industri-sektorn (2014):	11%
Utbildningsnivå (2015):	15,5%
Arbetslöshet (2015):	5,9%
Största privata arbetsgivare (2015):	Nynas 275 anställda

Not: Förvärvsarbetande dagbefolkning 16-64 år. Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition. Information om största privata arbetsgivare från Företagsregistret. Antal anställda är ungefärliga siffror.

Nynäshamns kommun hade 27 500 invånare år 2015. Andelen yrkesverksamma i industrisektorn uppgick år 2014 till 11 procent. Utbildningsnivån låg år 2015 på 16 procent. Arbetslösheten är generellt låg på 5,9 procent. Den största arbetsgivaren är Nynas AB med 275 anställda. Företaget utvecklar oljor och smörjprodukter för en rad tillämpningar som har avgörande betydelse i olika produkter och processer. Dessutom har Fuchs (före detta Statoil Fuel and Retail Lubricants) och AGA Gas en relativt stor regional produktion.

I övrigt karaktäriseras näringslivet av relativt små företag. Historisk har Ericsson haft en stor produktionsverksamhet i kommunen med 2-3 tusen anställda vilket även ledde till många småföretag runt omkring regionen. Ericsson har dock inte varit verksam i kommunen sedan 2005.

Nynäshamn är relativt glesbefolkat jämfört med andra kommuner i Stockholmsregionen. Från kommunens sida bedömer man att utbyggnad av fibernät

är viktigt för mindre företag med kontor på landsbygden. Digitalisering ser man som en mycket viktig komponent för att skapa förutsättningar för företag att verka även i mer glesbefolkade delar av kommunen.

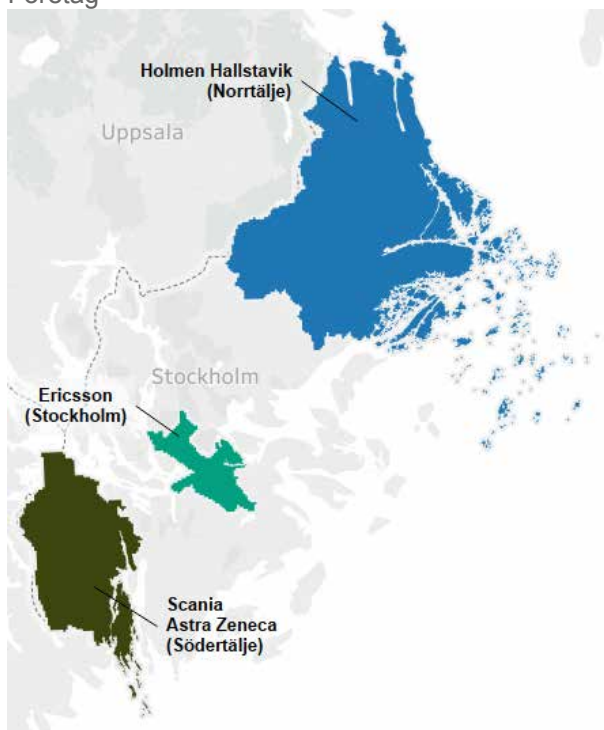
Industrins kompetensförsörjning är en av kommunens största utmaningar. Många företag har problem att hitta rätt kompetens. Kommunen arbetar aktivt med Arbetsförmedlingen för att få till en bra matchning. Man jobbar även med Kompetenscentrum för att få till bra vuxenutbildning samt med de närliggande kommunerna. Kommunen ser invandringen som en viktig del för den framtida kompetensförsörjningen i näringslivet.

Kommunen märker att hållbar utveckling och produktion är en viktig fråga för industrin i regionen. Nynas och de andra oljeföretagen jobbar intensivt för att möta alla relevanta hållbarhetskriterier. Generellt är bilden att mindre bolag är klimatmedvetna i regionen.

3.2 Företag

I detta avsnitt beskriver vi företag inom industrisektorn lokaliserade i Stockholmsregionen. Företagen har valts ut för att representera olika sektorer samt olika delar av länet. Vi beskriver Scania, Astra Zeneca, Ericsson samt Holmens verksamhet i Hallstavik. Avslutningsvis beskriver vi kortfattat ytterligare framstående företag inom industrisektorn som lyfts fram i intervjuerna.

KARTA 3.2
Företag

3.2.1 Scania

TABELL 3.7
Snabba fakta Scania

Parameter	
Huvudkontor:	Södertälje
Verksamhetsområde:	Fordonstillverkning
Omsättning (koncernnivå 2015):	97 miljarder kr
Resultat efter finansiella poster (koncernnivå 2015):	9 miljarder kr

Scanias huvudsakliga verksamhet består av lastbils- och busstillverkning, men man tillverkar även marin- och industrimotorer. Förutom ren tillverkning bedriver företaget även servicetjänster för deras produkter. Scanias huvudkontor är beläget i Södertälje, där nästan 10 000 individer arbetar. På koncernnivå arbetar ungefär 45 000 personer, och omsättningen uppgick till nästan 100 miljarder under 2015.

Scania samverkar på flera sätt med KTH. Scania och KTH bedriver tillsammans forskningscentrumet Integrated Transport Research Lab, där teknik för att undvika bilköer genom självkörande bilar studeras. Man utbildar även industridoktorander i samverkan med KTH. Scania är en nyckelaktör för etableringen av Södertälje Science Park, där även AstraZeneca och KTH har viktiga roller. KTH etablerar även i samband med detta ett nytt campus med fyra nya utbildningsprogram som syftar till att förse industrin i regionen med relevant och kompetent kompetenstillförsel.

Företaget ligger långt fram med digital utveckling och industrifabriken i Södertälje målas ofta upp som ett gott exempel för smart industri. Totalt är 130 000 lastbilar uppkopplad till Scanias system runt om i

världen för att möjliggöra en bättre kundservice och framtida utveckling av fordon.

Scania är även en viktig orsak till det starka underleverantörsklustret inom transportsektorn i Mälardals- och Stockholmsområdet. Enligt siffror från Fordonkomponentsgruppen (FKG), som dels bygger på statistik från 2014 och dels på en intervjuundersökning från 2015, återfinns 23 respektive 19 procent av underleverantörerna till tunga fordon respektive personbilar i Mälardalen (inkl. Stockholm). Detta kan jämföras med 20 respektive 35 procent i Västra Götalandsregionen.

Scania medverkar även tillsammans med Stockholms Stad, KTH, Ericsson, ABB, Skanska och Vattenfall i satsningen Digital Demo Stockholm. Detta samarbete syftar till att med digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför. Projektet genomförs praktiskt i form av ett antal demonstratörer i Stockholmsregionen där ny teknik med koppling till relevanta tvärvetenskaplig forskning utifrån stadens behov och utmaningar visas upp.

Scania erfar att den huvudsakliga utmaningen för att bedriva sin verksamhet i Stockholmsregionen (samt övriga Sverige) är hitta relevant kompetens. Ett annat prioriteringsområde är att den industriella produktionen hamnar högre upp på agendan i den offentliga debatten i Stockholmsregionen. Fokuset på tillverkningsindustrin i Västra Götalandsregionen lyfts upp som ett positivt exempel.

Scania har inte deltagit i projekt inom Horisont 2020 under 2015, men man har däremot deltagit i ett stort antal projekt som finansierats inom VINNOVA. Under 2016 har Scania deltagit i totalt 94 projekt som delfinansierats av VINNOVA, varav över hälften av projekten sorteras inom programmet Fordonsstrategisk forskning och innovation. Scania deltar även i stor utsträckning i Strategiska Innovationsprogram

med fokus på material och produktionsprocesser. De flesta projekt genomförs på egen hand av Scania, men man har vid tre tillfällen samarbetat med Ericsson. Scania har vid tre tillfällen även samarbetat med Aga Gas under 2016. Observera dock att inte alla dessa projekt rent fysiskt genomförts i Stockholmsregionen.

3.2.2 Astra Zeneca

TABELL 3.8
Snabba fakta Astra Zeneca

Parameter	
Huvudkontor:	Södertälje
Verksamhetsområde:	Life Science
Omsättning (Astra Zeneca AB, 2015):	67 miljarder kr
Resultat efter finansiella poster (Astra Zeneca AB, 2015):	16 miljarder kr

Med totalt 61 500 anställda globalt och en omsättning på 216 miljarder kronor (bokslut 2015) är AstraZeneca ett av världens största företag inom läkemedelsindustrin. AstraZenecas historia i Sverige dateerar tillbaka över 100 år. Strax över tio procent av företagets anställda återfinns idag i Sverige 2015 (6 600 individer). Dessa fördelas mellan Göteborg (2 500 anställda) och Södertälje (4 100 anställda).

Företaget har strategiska forskningscentra i Sverige, USA och Storbritannien och tillverkning i 17 länder. Den största produktionsanläggningen ligger i Södertälje. Företrädare från Södertäljekontoret menar att de frågor som är relevanta för företaget regionalt är samma frågor som är relevant för Sverige på nationell nivå och industrins internationella konkurrenskraft. Dessa frågor berör näringslivsfrågor, förutsättningar för att producera läkemedel och samverkan mellan sjukvård och företag.

En stor utmaning för företaget är att det behövs större samverkansprogram för att förbättra möjligheter för praktiserande sjukvård att samtidigt bedriva forskning och styra de incitament som styr den processen. Övergripande innefattar detta att genom stora datamängder och register kombinera och optimera synergier mellan medicinsk informatik och bioinformatik. Ett exempel rör samordning av elektroniska patientjournaler. Man anser att det saknas en samordnande aktör för att driva en sådan utveckling. Samtidigt saknas det en kravspecifikation för hur en sådan utveckling kan bedrivas från industrins sida.

En annat viktigt område för företaget är att forskning som utförs i samverkan med andra parter utvärderas och lyfts fram på ett vis så att nyttan av forskningen kommuniceras gentemot andra aktörer på ett tydligt sätt. Om nyttan av forskningen tydliggörs medför detta att incitament att samverka med Astra Zeneca stärks.

Vad gäller den regionala kompetensförsörjningen ser företaget gärna att unga personer stimuleras till att välja STEM-utbildningar (*Science, Technology, Engineering, Mathematics*), och att exempelvis naturvetenskap prioriteras högre på gymnasienivå. Företaget vill även se att utländsk utbildning värdesätts högre i landet generellt. Produktionen i Södertälje påverkas även av att det inte finns något masterprogram i läkemedelsproduktion vid KTH. Ingenjörsgunden ser man dock som god. I sammanhanget bör nämnas att KTH planerar att bygga ut ett nytt campus i Södertälje med nya utbildningsspår – kopplat till etableringen av Södertälje Science Park.

Den högst prioriterade offentligeconomiska frågan för företaget är att bolagsskatten sänks. Man ser även att offentliga aktörer har en viktig roll att koppla ihop värden och industrin för att förbättra tjänsteerbjudandet inom vård och hälsa.

3.2.3 Ericsson

TABELL 3.9
Snabba fakta Ericsson

Parameter	
Huvudkontor:	Stockholm (Kista)
Verksamhetsområde:	IKT
Omsättning (koncernnivå 2015):	247 miljarder kr
Resultat efter finansiella poster (koncernnivå 2015):	20 miljarder kr

Ericsson grundades i Stockholm redan 1876 och har länge varit en central spelare i svenskt näringsliv. Företaget har under senare tid gradvis övergått från fysisk produktion till ett större fokus på mjukvarulösningar. Idag satsar man mycket på frågor kopplade till utbyggnaden av 5G-nätverk och Internet of Things-utveckling. Stora delar av den fysiska produktionen har lämnat Sveriges gränser för andra marknader med bättre företagsvillkor. År 2000 fanns lite drygt 40 000 anställda i Sverige. År 2015 fanns ungefär 17 000 kvar. I Stockholms län bedöms Ericsson ha cirka 9 000 anställda vid framtagandet av denna rapport. Företaget hade ett tag ett tusental anställda i Södertälje men har gradvis rustat ner och numera finns inga arbetstillfällen kvar.

En viktig framtidsfråga för Ericsson handlar om att hitta rätt kompetens. Företaget erfar att detta har blivit en större utmaning på senare år då de upplever en större konkurrens om högkvalificerad IT-kompetens. Ericsson har fått större konkurrens från aktörer som tex King, Spotify och Klarna dels vid rekrytering av toptalanger, men dels även då andra aktörer rekryterar direkt från Ericsson. Huawei, IBM och tidigare Nokia har kontor nära Ericsson i Kista.

Företrädare för Ericsson uttrycker att Länsstyrelsen i Stockholms län har en viktig roll i att förändra yngre elevers syn på industrijobben och att kommunicera fördelarna med att arbeta industrisektorn. Man uttrycker att det är svårt att hitta unga förmågor med rätt attityder för att arbeta med högkvalificerade uppgifter i ett högt tempo.

Ericsson menar att förutsättningarna är goda för att bedriva företagsverksamhet i Stockholms län. I synnerhet i Kista där ett starkt kluster utvecklats i samarbete med bland annat IBM, KTH och forskningsinstitut inom Kista Science City. Denna miljö utgör en internationellt konkurrenskraftig plattform för utveckling och optimering av digitala processer. Man anser även att samverkan inom forskning och utveckling fungerar väl för Ericsson som har ett nära samarbete med KTH. Det bedöms även finnas gott om industrikompetens hos forskningsinstituten i regionen.

Ericsson är även det privata företag i Stockholms län som deltagit i flest antal projekt inom Horisont 2020 under 2015. Totalt har man deltagit i 9 projekt, där man tagit rollen som koordinator i ett av projekten (se VINNOVA 2016). Ericsson har även deltagit i totalt 39 projekt finansierade av VINNOVA under 2016. De flesta projekt sorteras in under programmet Utmaningsdriven innovation samt program med fokus på innovation inom IKT-området. Tre samarbeten har som nämnts ovan genomförts med Scania. Två samarbeten har även utförts med Tobii som utvecklar produkter inom eye-tracking.

3.2.4 Holmen Hallstavik (Hallsta Pappersbruk)

TABELL 3.10

Snabba fakta Holmen Hallstavik

Parameter	
Huvudkontor (koncern):	Stockholm
Verksamhetsområde:	Papperstillverkning
Omsättning (koncernnivå 2015):	17 miljarder kr
Resultat efter finansiella poster (koncernnivå 2015):	679 miljoner kr

Hallsta Pappersbruk är en del av Holmen-koncernen som omsatte 17 miljarder kronor globalt 2015. Koncernen som helhet har för samma bokslut 3 315 anställda.

Hallsta Pappersbruk leder Holmen Papers utveckling mot ett specialpappersföretag. Vid bruket i Hallstavik har företaget cirka 350 anställda och omsätter cirka 3,6 miljarder kronor. Här har ett flertal av Holmen Papers specialprodukter har utvecklats och i stor utsträckning produceras, såsom exempelvis bokpappret Holmen BOOK.

Hallsta pappersbruk satsar generellt mycket resurser på miljömässiga åtgärder. Till exempel gör brukets klimatsmarta energilösningar att restprodukter kan säljas vidare som biobränsle. Bruket har även helt slutat elda med fossil bränsle och har följaktligen inget koldioxidutsläpp.

Bruket anser generellt att tillgången till kompetens är relativt bra. Man blir inte överösta av högkvalificerade kandidater men lyckas generellt ändå finna bra individer vid tillsättning av tjänster. De kommande tio åren ser man behov av att rekrytera ungefär 150 personer. Frågan om kompetensförsörjning är således väldigt viktig för företaget, men man

ser idag att man generellt har tillgång till relevant kompetens.

Bruket anser sig själva vara ganska framstående inom smart industri och digital utveckling. Man har, som pappersindustrin i stort, arbetat mycket med processeffektivisering de senaste decennierna. Då varje produktionsstopp är relativt kostsamt (uppskattningsvis ungefär 200 000 kronor per timme) är det väldigt viktigt att produktionssystemet är uppkopplat för att snabbt kunna identifiera eventuella problem i produktionen.

Företrädare för bruket anser att offentliga aktörer bör ha ett pragmatiskt förhållningssätt till förändring och styrmedel då verksamheten och basindustrin bidrar med stora skatteintäkter till staten och regionen. Man bedömer även att spridningseffekten till följd av brukets verksamhet är av stor regional betydelse. Bruket samarbetar med ett antal mindre verkstäder som kan reparera maskiner leverera reservdelar såsom hydraulikslangar.

Bruket hyr även ofta in bemanning från närområdet vid behov då man ser detta som en flexibel och mer effektiv lösning än att ha individerna anställda direkt på bruket.

3.2.5 Andra framstående företag

I Tabell 3.11 nedan redovisas en sammanställning av andra framstående företag inom industrisektorn i Stockholmsregionen. Urvalet baseras på företag som lyfts av de personer som intervjuats inom ramen för denna studie.

TABELL 3.11
Framstående företag inom industri och industrinära tjänstesektor i Stockholmsregionen

Företag	Kommun	Verksamhetsinriktning (på lokal nivå om koncern)
AGA Gas	Lidingö	Produkter och tjänster för industri- och specialgas
Alfa Laval	Botkyrka	Produktutveckling, tekniskt och produktmässigt stöd samt reservdelar för separatorer
Atea	Stockholm (Kista)	IT-infrastruktur
Atlas Copco	Nacka	Huvudkontor för koncernen
Beijer Tech	Tyresö	Flödesteknik och industrigummi
Contiga	Norrtälje	Prefabricerade stomlösningar för byggnader
De Laval	Botkyrka	Separatorer för mjölkning
Eltel	Bromma	Konstruktion och underhåll av el- och teleinstallationer
Huawei	Stockholm (Kista)	IKT-lösningar, huvudkontor samt FoU
IBM	Stockholm (Kista)	IKT-lösningar, huvudkontor samt FoU
Laminova	Upplands Väsby	Kylare för fordon
Roslagsgjuteriet	Norrtälje	Gjuteriverksamhet
Siemens	Upplands Väsby	Elektronikprodukter
SAAB	Järfälla	Siktessystem, flygövervakningssystem, telekrigssystem, flygelektronik, ledningssystem, system för civil säkerhet och säker kommunikation
TD Tech Data	Spånga	Distribution av IT-produkter
ÅF	Solna	Huvudkontor för koncernen
Öhlins	Upplands Väsby	Tillverkare av stötdämpare

3.3 Science Parks

I detta avsnitt redogörs för tre science parks med koppling till industrisektorn, Södertälje Science Park (SSP), Kista Science City (KSC) samt Karolinska Institutet Science Park (KISP).

KARTA 3.3
Science Parks

3.3.1 Södertälje Science Park

BOX 3.1

Snabba fakta Södertälje Science Park

Startår: 2016

Fokusområden:

- Hållbar produktion
- Life Science
- Hållbara livsmedel

Huvudparter:

- AstraZeneca
- Acturum Biovation
- KTH
- Scania
- Södertälje kommun

Södertälje Science Park (SSP) är en internationell samverkansmiljö för forskning, innovation och utbildning inom de tre fokusområdena Hållbar produktion, Life Science och Hållbara livsmedel. SSP erbjuder en neutral utvecklingsmiljö där aktörer från näringsliv, akademi och samhälle tillsammans kan driva forsknings- och utvecklingsprojekt. I miljön träffas människor som verkar inom SSPs fokusområden. Detta innefattar exempelvis forskare, företagare, studenter, entreprenörer, projektledare, specialister, kreatörer och politiker. SSP satsar för att bli ett kunskapsintensivt och expansivt område i södra Stockholmregionen. Inom området finns även yrkeshögskoleutbildningar samt Campus Telge, en mötesarena för högre utbildning och samarbetar både med näringsliv och offentlig sektor samt yrkeshögskoleanordnare.

Inom Hållbar produktion arbetar SSP för att stärka förutsättningarna för avancerad industriproduktion i

Sverige. KTH har i samarbete med industriföretagen Scania och AstraZeneca gjort en gemensam satsning på nya utbildningar och forskning inom områdena (i) Industriell driftsäkerhet, (ii) Produktionslogistik samt (iii) produktionsledning.

Inom Life Science finns ett nätverk av forskare, i forsknings- och utvecklingsföretag och läkemedelstillverkning i som ligger i framkant inom sina respektive nischer. Det skapar förutsättningar för samverkan och utveckling mellan nya och befintliga aktörer såsom AstraZeneca, Acturum Biovation, inkubatorn Uppsala Innovation Center, det nationella forskningscentret Swetox och Södertälje Sjukhus med bland annat Diagnostiskt centrum. Astra Zeneca har en produktionsanläggning i direkt anknytning till SSP.

Det tredje och sista fokusområdet inom SSP är Hållbara livsmedel. Här ämnar SSP bygga upp en regional, nationell och internationell arena för forskning och utveckling inom den hållbara livsmedelsnäringen med syfte att en hållbar livsmedelsnäring med koppling till miljö och hälsa. Projektet "Matlust" drivs i bred samverkan mellan näringsliv, akademi och samhälle. Matlust är ett femårigt EU-projekt vars syfte är att stärka tillväxt och hållbarhet inom livsmedelsnäringen i Stockholmsregionen. Målgruppen är befintliga små och medelstora företag inom livsmedelsnäringen. Projektet har en budget på 57 miljoner kronor för hela perioden. Hälften, dvs 28,5 miljoner kronor från europeiska regionala utvecklingsfonden, ERUF, resten från Södertälje kommun och medfinansiärer. En forskningsförstudie inom hållbara livsmedelskedjor håller även på att tas fram tillsammans med SLU.

Inom miljön finns även entreprenörskapsfrämjande aktörer såsom Nyföretagarcentrum, Drivhuset, Connect och Coompanion.

3.3.2 Kista Science City

BOX 3.2

Snabba fakta Kista Science City

Startår:

1986 (Kista Science City AB bildades 1999)

Huvudparter:

- Ericsson
- IBM
- KTH
- SU
- Stockholm Stad
- Stockholm Länsstyrelse
- Swedish ICT

Antal företag i parken:

Uppskattningsvis 1 200 i centrala KSC, varav 300 IKT-företag.*

**baserat på uppskattningar från KSP:s ledning*

Den formella verksamheten inom Kista Science City inleddes 1986 då representanter från näringsliv, akademi och offentlig sektor formerade stiftelsen Electrum. Sedan 1999 har stiftelsen genom Kista Science City AB arbetat för att marknadsföra och utveckla Kistaregionen med fokus på IKT. Stiftelsen syftar även till att skapa samverkan mellan näringsliv, akademi samt offentlig sektor. Inom klustret är även inkubatorn STING etablerad, vars idé är att

hjälpa start-ups inom IKT. Även denna inkubator ägs av stiftelsen Electrum.⁹

I Electrums styrelse sitter representanter från Ericsson, IBM, Swedish ICT, KTH, Stockholms Universitet, Stockholms stad, Stockholms Läns Landsting, Stockholm Business Region samt Länsstyrelsen i Stockholms län.¹⁰

KSC har fokuserat på att stärka samverkan mellan akademi, företagande och offentlig sektor för att säkerställa områdets tillväxt. Parken sträcker sig över totalt fem kommuner runt Järvafältet; Sollentuna, Sundbyberg, Solna samt stadsdelarna Kista, Husby och Akalla i Stockholm. Huvudparten av verksamheten sker dock i Kista.

Inom KSC finns även testbädden Urban ICT Arena som nyligen inlett sin verksamhet. Inom ramen för denna testbädd bedrivs projekt inom tekniker såsom 5G, fibernät och trådlös kommunikation. Testbäddens infrastruktur tillhandahålls av koordineras av Acreo Swedish ICT. Verksamheten bedrivs inom tre fokusområden:

- **Hållbara städer** – Syftet med detta område är att utveckla IKT-innovationer som underlättar en omställning till hållbara lösningar inom stadsutveckling.
- **Innovationsutveckling** – Detta område syftar till att understödja små och medelstora företag att utvecklas och få tillgång till den arbetskraft som krävs för att skapa tillväxt.
- **Utveckling av morgondagens jobb** – Urban ICT Arena har som långsiktigt mål att skapa förutsättningar för att arbetskraft i regionen ska vara efterfrågad även i framtiden.

⁹ STING är även lokaliserad på Regeringsgatan i Stockholm (SUP46) samt vid KTH.

3.3.3 Karolinska Institutet Science Park

BOX 3.3

Snabba fakta Karolinska Institutet Science Park

Startår: 2003

Fokusområden:

- Life Science
- Medicinteknik
- Tjänsteproduktion

Huvudparter:

- Karolinska Institutet
- Solna Stad
- SLL
- Akademiska hus

Karolinska Institutet Science Park (KISP) etablerades 2003 och ägs av KI Holding, som i sin tur är ett helägt dotterbolag till Karolinska Institutet. Parken erhåller finansiella resurser från Stockholms läns landsting samt Huddinge och Botkyrka kommun. Även SLL stöttar och samverkar med KISP. Landstinget är även företrätt i styrelsen för bolaget.

Karolinska Institutet Science Park ska, som en del av Karolinska Institutets innovationssystem, nyttiggöra forskningsresultat inom Life Science, genom att skapa en affärsutvecklande miljö av högsta internationella kvalitet för tillväxt av nystartade och etablerade företag och utgör därmed ett stöd för hälso- och sjukvårdens utveckling.

KISP är en sammanhållen miljö för kunskapsintensiva företag, både nystartade och mer etablerade, som önskar verka i ett kreativt och vetenskapligt

¹⁰ Länsstyrelsen har en adjungerad representant i styrelsen

sammanhang. Vidare är KISP en plats för utveckling och tillväxt där innovation, kunskapsöverföring, rådgivning och erfarenhetsutbyte är centrala inslag, allt för att skapa bästa möjliga villkor för utveckling av innovativa idéer och företag.

KISP:s vision är att bli internationellt erkänd som en ledande arena för att nyttiggöra forskningsresultat inom Life science. Forskningsparken ska vara det självklara valet för innovativa forskningsbolag, såväl inhemska som internationella, som önskar etablera sig i regionen eller utveckla sin befintliga verksamhet.

KISP är en något mer etablerad miljö än SSP och innefattar lite knappt 80 företag inom läkemedel, diagnostik, medicinsk teknik, R&D service, vård och hälsa, service och konsulter, innovationsstöd och övriga.

Inom parken erbjuds kontorslokaler, laboratoriemiljöer, inkubatorer samt serviceutbud riktat mot företag inom Life Science, medicinteknik samt tjänsteproduktion. Parken är fysiskt etablerad i fem olika byggnader, varav fyra är belägna i Solna och en är belägen i Flemingsberg.

3.4 Statliga forskningsinstitut

RISE och dess dotterbolag bedriver forskning utveckling och demomiljöer i Stockholmsregionen. Institutet är primärt lokaliserade inom två geografiska områden – vid KTH samt Kista. Ett undantag är SP Process Development som är lokaliserat i Södertälje. Verksamheten inom detta institut inleddes 2015 som en följd av Astra Zenecas neddragna forskningsaktiviteter i Södertälje.

SP har totalt sju anläggningar i regionen, varav samtliga förutom ovan nämnda Process Development är belägna vid KTH. Vid CBI Betonginstitutet

bedrivs forskning, utveckling och provning med fokus på betong- och bergmaterial. Inom Energi och bioekonomi bedrivs forskning och teknisk utvärdering inom bland annat förbränningsteknik och byggnaders energianvändning och inom miljö. SP Certifiering utfärdar certifikat inom standarder för exempelvis tekniska lösningar och processer. Inom ramen för SP Hållbar Samhällsbyggnad bedrivs teknisk utvärdering, forskning och utbildning inom hållbar samhällsbyggnad. Inom Ädelmetallkontroll bedrivs kontroll och märkning av bearbetade ädelmetaller och inom Kemi, Material och Ytor bedrivs bland annat forskning och utveckling samt test- och demonstrationsmiljöer inom kemi och material.

Swedish ICT har tre anläggningar i Kista, SICS, Acreo samt Interactive Institute. Inom dessa organisationer bedrivs forskning och utveckling, samt test- och demonstrationsverksamhet inom IKT. Institutet bidrar i och med den geografiska placeringen till att stötta IKT-klustret i Kista genom att tillhandahålla plattformar för forskning och utveckling samt företagsstödande insatser.

Även Swerea Kimab är beläget i Kista, där testbäddar och demonstratorer för utveckling och verifiering av produktionsprocesser för optimerade materialprestanda. Swerea är även beläget vid KTH, där IVF utför forsknings- och uppdragstjänster till den tillverkande och produktutvecklande industrin med fokus på material.

Innventia har sitt huvudkontor vid KTH där merparten av organisationens labb och pilotanläggningar är belägna. Institutet har även en enhet i Kista där man driver ett testcenter för miljötålighetsprovning av produkter och förpackningar.

Observera att RISE omorganiseras under 2017. SP, Swedish ICT samt Innventia byter namn till RISE, men verksamheterna bedrivs vidare som vanligt.

Se Tabell 3.12 nedan för sammanställning av respektive forskningsinstitut i Stockholms län.

TABELL 3.12
Offentliga forskningsinstitut i Stockholmsregionen

Organisation	Institut / inriktning	Huvudkontor	Beskrivning
SP	CBI Betonginstitutet	Stockholm (KTH)	Forskning, utveckling, provning och kontroll, rådgivning och utredningar samt kurser och information inom betong- och bergmaterial.
	Energi och bioekonomi	Stockholm (KTH)	Forskning och teknisk utvärdering inom förbränningsteknik, akustik, installationsteknik, byggnaders energianvändning och inom miljö.
	Certifiering	Stockholm (KTH)	Utfärdar certifikat enligt en lång rad standarder inom ledningssystem, produkt och person.
	Hållbar samhällsbyggnad	Stockholm (KTH)	Teknisk utvärdering, forskning och utbildning inom hållbar samhällsbyggnad.
	Ädelmetallkontroll	Stockholm (KTH)	Kontroll och märkning av bearbetade ädelmetaller.
	Kemi, Material och Ytor	Stockholm (KTH)	Forskning, utveckling och verifiering, utbildning, Innovations management samt test- och demomiljöer inom kemi och material.
	Process Development	Södertälje	Processkemisk och farmaceutisk forskning och utveckling
Swedish ICT	SICS	Stockholm (Kista)	Stöd för digitalisering av produkter, tjänster och affärsmodeller.
	Acreo	Stockholm (Kista)	Tillhandahåller testbäddar och företagsutveckling med fokus på IKT.
	Interactive Institute	Stockholm (Kista)	Forskning och företagsstöd inom interaktiv IT-design.
Swerea	Kimab	Stockholm (Kista)	Testbäddar och demonstratorer för utveckling och verifiering av produktionsprocesser för optimerade materialprestanda.
	IVF	Stockholm (KTH)	Utför forsknings- och uppdragstjänster till den tillverkande och produktutvecklande industrin med fokus på material.
Innventia	-	Stockholm (KTH)	Huvudkontor samt merparten av organisationens labb och pilotanläggningar
	-	Stockholm (Kista)	Testcenter för miljötolighetsprovning av produkter och förpackningar

3.5 Industrisektorn i närbelägna län

I detta avsnitt beskrivs kortfattat industrisektorn i tre närbelägna län – Uppsala, Västmanlands samt Södermanlands län.

KARTA 3.4
Företag

Totalt bor nästan en miljon individer i dessa tre län. Ökade pendlings- och transportmöjligheter skapar förutsättningar att integrera regionernas ekonomier. De tre länen huvudorter kan nås på mindre än en timme från centrala Stockholm.

3.5.1 Uppsala län

TABELL 3.13
Snabba fakta Uppsala län

Parameter	
Antal invånare (2015):	354 000
Andel anställda i industrisektorn (2014):	15,3%
Utbildningsnivå (2015):	32%
Arbetslöshet (2015):	6,5%
Största privata arbetsgivare (2015):	Sandvik Coromant 1525 anställda

Not: Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition. Information om största privata arbetsgivare från Företagsregistret. Antal anställda är ungefärliga siffror.

Uppsala läns invånare har en utbildningsnivå som ligger i linje med Stockholms, då ungefär 32 procent av invånare mellan 25-64 har minst en 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslösheten i länet är relativt låg och uppgår till 6,5 procent. I Uppsala erbjuder Uppsala Universitet utbildningar inom ett stort antal inriktningar mot industrisektorn.

Uppsala läns största arbetsgivare inom privat sektor är Sandvik Coromant. Företaget bedriver tillverkning av verktyg och hårdvarumetall vid sin anläggning i Gimo i Östhammar kommun. I länet finns även kärnkraftverket Forsmark.

Relativt många företag har dock koppling till Uppsalas starka Life Science-sektor. Vid Fresenius Kabis fabrik i Uppsala sysselsätts ungefär 700 personer med en verksamhet inriktad mot intravenösa näringslösningar. I Uppsala är även GE Health Care belägna där man bedriver tillverkning av ett stort antal produkter samt bedriver forskning och utveckling. Recipharm är ytterligare en läkemedelstillverkare som är aktiv i Uppsala.

I Uppsala Science Park finns ungefär 140 företag inom Life Science, bioteknik. Materialvetenskap, medicin samt IT. I denna science park är även inkubatorn Uppsala Innovation Centre (UIC) belägen, vilken nyligen har utsetts till Sveriges bästa inkubator. Inkubatorn riktar sig mot alla branscher, exempelvis Life Science, IKT och teknik. Förutom en enhet i Uppsala är denna inkubator etablerad i Östhammar samt även Södertälje (i Biovation Park), vilket möjliggör synergieffekter mellan Uppsalas starka läkemedelskluster och klustret Astra Zeneca samt underleverantörer i Södertälje.

3.5.2 Västmanlands län

TABELL 3.14
Snabba fakta Västmanlands län

Parameter	
Antal invånare (2015):	264 000
Andel anställda i industrisektorn (2014):	31,3%
Utbildningsnivå (2015):	21,5%
Arbetslöshet (2015):	8%
Största privata arbetsgivare (2015):	ABB 4 275 anställda

Not: Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition. Information om största privata arbetsgivare från Företagsregistret. Antal anställda är ungefärliga siffror.

Västmanland har en lång tradition av industriverksamhet, både i centralorten Västerås och på mindre orter i länet. Ungefär 31 procent av invånarna är anställda i industrisektorn. Utbildningsnivån är i länet något lägre än rikssnittet, samtidigt som arbetslösheten är något högre.

Västmanlands största privata arbetsgivare är ABB. Företagets huvudkontor är lokaliserat i Västerås. Här bedrivs verksamhet inom företagets samtliga

affärsområden – (i) Electrification products, (ii) Discrete automation and motion, (iii) Process automation, samt (iv) Power grids. I Västerås finns även ett av företagets största Research Centres.

I Västmanland finns även andra framstående industriföretag. I Fagersta är Atlas Copco Secoroc som arbetar med utveckling, tillverkning, distribution och tekniskt stöd för verktyg till brunnborring samt bergsprängning etablerade. I Fagersta är även Seco Tools, dotterbolag till Sandvik, etablerade. Företaget tillverkar skärverktyg för svarvning, fräsning och borrar. Bombardier, en kanadensisk tillverkare av flygplan och tåg, har sitt svenska huvudkontor i Västerås. Även Westinghouse som arbetar med kärnkraftsteknologi är etablerat i Västerås. GKN Driveline i Köping tillverkar system för fyrhjulsdraft.

Mälardalens högskola (MDH) har nära samverkan med ABB och erbjuder grundutbildningar inom bygg, data och nätverk, energi, innovation (produktion/logistik, matematik, robotik samt flyg- och rymdteknik. På avancerad nivå erbjuds utbildningar inom programvaruteknik, hållbara energisystem, innovation och design, intelligenta inbyggda system, teknisk matematik samt produkt- och processutveckling. Forskning bedrivs inom områden som benämns Framtidens energi, Inbyggda system samt Innovation och produktrealisering. MDH är även huvudman för de regionala satsningarna Robotdalen samt Automation Region.

I Västerås är Västerås Science Park beläget. Denna park stöttar innovation och entreprenörskap primärt inom fem olika områden:

- Automation
- Järnväg
- Energi
- Valfärd och hälsa
- IKT

3.5.3 Södermanlands län

TABELL 3.15

Snabba fakta Södermanlands län

Parameter	
Antal invånare (2015):	283 700
Andel anställda i industrisektorn (2014):	26,1%
Utbildningsnivå (2015):	18,8%
Arbetslöshet (2015):	7,8%
Största privata arbetsgivare (2015):	SSAB Emea 2275 anställda

Not: Utbildningsnivå definierad som andel invånare 25-64 år med minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Arbetslöshet i öppet arbetslösa enligt Arbetsförmedlingens definition. Information om största privata arbetsgivare från Företagsregistret. Antal anställda är ungefärliga siffror.

Södermanland präglas av en relativt hög andel yrkesverksamma i industrisektorn. År 2014 uppgick denna andel till 26,1 procent vilket är högre än Stockholms och Uppsala län, men inte lika högt som Västmanlands län. Utbildningsnivån är dock lägst av de fyra studerade länen, medan arbetslösheten ligger på ungefär samma nivå som i Västmanland.

Utanför länets centralort Eskilstuna har Volvo CE verksamhet inom utveckling samt tillverkning av strategiska komponenter till produkter som erbjuds av företaget. Dessutom är Volvo Parts, som arbetar med anskaffning, lagerhållning, marknadsföring och distribution av reservdelar till produkter från Volvo CE etablerade på samma fysiska plats. Även Volvo IT har verksamhet i regionen (som dock efter Volvos försäljning av Volvo IT övergått till indiska företaget HCL Technologies).

Industriverksamhet sker dock även i andra delar av länet. I Oxelösund har SSAB Emea huvudkontor. Företaget är Södermanlands största företag mätt i antal anställda. SSAB Emeas dotterbolag SSAB

Merox bedriver i kommunen även hantering av moderbolagets biprodukter såsom skrot och avfall. Bland de framställda produkterna finns exempelvis fyllnadsmaterial till vägar, cementindustri och mineralindustri. I Katrineholm har SKF Mekan ett smältverk och i Nyköping bedriver Eberspächer Exhaust Technology tillverkning av avgassystem.

Mälardalens högskola är även lokaliserad i Eskilstuna, där enheterna i de båda kommunerna samverkar i stor utsträckning. Det går även gratisbussar mellan lärosätena för studenter som studerar på båda orter.

I Eskilstuna finns även Munktell Science Park som arbetar brett för att stötta näringslivets utveckling i regionen.

4 Länsstyrelsens roll

I detta kapitel beskriver vi intervjupersoners rekommendationer för hur Länsstyrelsen kan understödja Stockholmsregionens industrisektor samt industri-nära tjänsteföretag. Vi redovisar inledningsvis övergripande rekommendationer. Därefter redovisas konkreta rekommendationer inom ramen för de fyra olika fokusområdena.

4.1 Övergripande rekommendationer

I detta avsnitt beskriver vi de mest återkommande övergripande rekommendationerna som nämns av intervjupersonerna som inte har direkt koppling till nyindustrialiseringsstrategins fyra fokusområden.

Den främsta frågan som lyfts bland intervjupersoner, oavsett fokusområde, är Länsstyrelsens roll att **skapa plattformar för samverkan** mellan olika aktörer. Länsstyrelsen ses som en lämplig aktör att sammanföra olika typer av aktörer med koppling till Stockholmsregionens industrisektor.

Samverkansformer kan ske på olika vis, men genomgående i intervjuerna nämns vikten av att understödja **samverkan mellan aktörer över kommungränserna** i Stockholmsregionen. Länsstyrelsen kan hjälpa underleverantörer till större företag i olika kommuner att hitta alternativa köpare av varor och tjänster för att minska företagets sårbarhet. Generellt lyfts vikten av att hjälpa företag att möta varandra ofta av intervjupersonerna.

Förutom att stötta samverkan inom regionen mellan kommungränser nämns att Länsstyrelsen kan understödja **samverkan med andra regioner i Sverige**, där samarbeten kan formas antingen med andra länsstyrelser, eller direkt med aktörer som exempelvis teknikparker eller större företag. Närbelägna län har, som även kortfattat beskrivits i Kapitel 3, stora industrisektorer som Stockholmsregionen

kan skapa synergieffekter med. Exempelvis är Uppsala- och Västmanlands Life Science-sektor och Västmanlands specialisering mot industriautomatisering av hög relevans för industrisektorn i Stockholms län.

Länsstyrelsen har även möjlighet att skapa **samverkan på internationell nivå** med exempelvis andra storstad- samt huvudstadsregioner i Europa. Primärt nämns behov av att hitta goda exempel för understödjande av industrisektorn i andra regioner samt att förmedla kunskap om den europeiska marknaden för mindre företag i Stockholmsregionen. Industriföretag i Stockholmsregionen är ofta nischade mot en internationell marknad.

Många intervjupersoner påpekar även vikten av att **sprida kunskap om och marknadsföra** Stockholmsregionens industrisektor. Som visats i Kapitel 2 är Stockholmsregionens industrisektor stor i absoluta tal jämfört med andra regioner i Sverige, även om den är liten jämfört med tjänstesektorn. Många intervjupersoner nämner att industrisektorn i Stockholmsregionen ofta "glöms bort" och att endast tjänstesektorn framhävs i beskrivningar av Stockholmsregionens näringslivsstruktur. Genom kunskapspridning och marknadsföring beskrivs att fler aktörer kan få upp ögonen för Stockholmsregionen som en stark industriregion. Denna kunskapspridning kan dels ske nationellt men dels även på internationell nivå.

En annan punkt som genomgående lyfts av intervjupersonerna är att **understödja satsningarna inom industrisektorn i Stockholmsregionens mest industripräglade kommun Södertälje** inom Life Science och transport, med koppling till Scantias och Astras verksamhet i regionen. Detta för att dessa företags verksamhet dels är viktiga för regionen i form av direkta arbetstillfällen och forskning och utveckling som bedrivs inom företagen, men dels även för att industrisektorn i Södertälje är

mycket viktig för underleverantörer i hela regionen. Eventuella omlokaliseringar av Scania eller Astra Zeneca skulle inte enbart slå mot anställda i dessa företag utan riskerar att få stora konsekvenser för underleverantörer i hela Stockholmsregionen.

Dock nämns även vikten av att **lyfta fram bredden i Stockholmsregionens industrisektor** – även om Södertälje är den mest uttalade industrikommunen är många andra stora företag, såsom exempelvis Ericsson och SAAB, etablerade i Stockholmsregionen. Även många framstående underleverantörer till stora företag finns i länet. Denna bredd är en fördel gentemot många andra regioner eller på kommunal nivå där näringsstrukturen ibland är nischad gentemot specifika sektorer.

Samtidigt lyfts vikten av att **stötta de underleverantörer** som skapar förutsättningar för större företag att verka i Stockholmsregionens industrisektor. Främst fokuserar rekommendationerna på att öka företagets kunskaper om andra marknader och kunder för att minska företagets sårbarhet vid eventuella förändringar i efterfrågan, men även att öka företagets kunskaper om processeffektivisering för att öka sin konkurrenskraft. Att **lyfta fram goda exempel på företag som utvecklats positivt genom organisationsförändringar** eller andra anpassningsåtgärder nämns som viktigt då industrisektorn kan snabbt genomgå tvära förändringar vilket kan slå hårt mot mindre företag som inte är förberedda på en förändrad efterfrågan.

Ett ytterligare förslag med fokus på kommande delar av förstudien inför arbetet med Länsstyrelsens implementering av nyindustrialiseringsstrategin i regionen är att genomföra en **större kartläggning av behoven hos industriföretag och industrinära företag** genom enkäter och/eller intervjuer. Detta skulle dels medföra ett större kunskapsunderlag för Länsstyrelsen, men underlaget skulle även kunna

vara till nytta för andra aktörer som på olika vis kan stötta regionens industrisektor såsom exempelvis kommuner, statliga myndigheter eller teknikparker.

Nedan beskrivs mer konkreta förslag på insatser inom respektive fokusområde. I intervjuerna framhålls primärt att Länsstyrelsen har en viktig roll att fylla vad gäller digitalisering (Industri 4.0) samt kompetensförsörjning (Kunskapslyft industri) i regionen. Insatser inom kompetensförsörjning anses relativt viktigt då industrisektorn i Stockholmsregionen uppvisar höga produktivitetsnivåer och relativt ofta kräver högutbildad och yrkeserfaren personal. Insatser inom digitalisering anses relativt viktigt då detta är ett styrkeområde för Stockholms län som kan skapa fördelar för industrisektorn i regionen.

4.2 Industri 4.0

Som beskrivits i Kapitel 3 har Stockholmsregionen en framstående IKT-sektor där både input i form av anställda och output i form av exempelvis förädlingsvärde är stort i förhållande till övriga Sverige. Även produktiviteten – förädlingsvärdet per anställd – är hög inom denna sektor vilket indikerar att Stockholmsområdet befinner sig högt i värdekedjan inom IKT i Sverige.

Många intervjupersoner framhåller vikten av att ta **vara på kompetensen inom Stockholmsregionens IKT-sektor** för att stötta befintliga industriföretag. Digitalisering av företagsverksamheter är en process som kan ske inifrån, utan samverkan med andra aktörer. Ett exempel är att företag kan minska pappershantering genom att tillämpa digitala system för processhantering. Digitalisering kan även ske genom att digitala plattformar utvecklas av externa aktörer som kan utnyttjas av befintliga företag.

Att **stötta start-ups inom IKT** har nämnts som en viktig hörnpelare för Stockholmsregionen då detta i

princip är en unik nisch för regionen i arbetet med att öka digitalisering i industrisektorn men även i övriga delar av ekonomin. Mindre, ofta nystartade, företag bedöms av intervjupersoner ha större möjlighet att skapa disruptiva genombrott i digitaliseringsprocesser för industriföretag än vad som annars skulle vara möjligt. Länsstyrelsen kan arbeta för att delta i processer för att **sammanföra mindre företag inom IKT-sektorn med större företag inom industrisektorn**. Genomgående i intervjuerna lyfts **IKT-klustret i Kista** fram som viktigt att stötta för att understödja digitalisering inom industrisektorn men även inom industrinära tjänsteföretag. Genom detta kluster skapas nya företag inom IKT-sektorn men samtidigt kan redan existerande företag i övriga delar av regionen samverka med dessa företag vilket skapa synergieffekter för hela regionen. Förutom att direkt stötta Kista Science City kan klustret användas i marknadsföringssyfte för att attrahera ytterligare IKT-kompetens till Stockholmsregionen.

Utöver att stötta mindre företag lyfts vikten av att **stötta den relativt sett stora tjänstesektorn och industrinära tjänsteföretag**. Detta innefattar dels IKT-företag, men även företag inom andra sektorer. Då dessa typer av företag är så dominerande i Stockholm jämfört med andra regioner bör detta utnyttjas för att skapa tillväxt inte bara i Stockholmsregionen utan även i resten av landet.

Överlag nämns att Länsstyrelsen har en viktig roll att **skapa samverkan mellan akademi och näringsliv** för att skapa nya digitala lösningar. Detta sker idag bland annat i Kista och genom satsningar såsom Digital Demo Stockholm där KTH samverkar med Ericsson, Vattenfall, ABB, Skanska och Scania. Dock lyfts vikten av att lärosäten inte enbart bör samverka med stora företag utan även skapa samarbeten med mindre företag där nya med disruptiva digitaliseringslösningar ofta skapas vilket kan leda till mer övergripande genombrott.

Specifikt nämns att företag inriktade mot tekniker som **5G, Internet of Things (IoT) samt artificiell intelligens** är viktiga att stötta. Stora företag som Ericsson ligger långt fram inom exempelvis 5G, men även mindre företag har genom IKT-klustret i regionen möjlighet att skapa genombrott som kan appliceras även i större tillverkningsföretag i industrisektorn.

4.3 Kunskapslyft industri

Många intervjupersoner beskriver att industrisektorn, men även industrinära tjänsteföretag, har problem med att hitta relevant kompetens för att kunna utvecklas och därmed skapa tillväxt. Generellt befinner sig industrisektorn i Stockholmsregionen högt upp i värdekedjan och har en hög efterfrågan på personal med en längre akademisk utbildning samt yrkeserfarenhet, men även andra enklare typer av yrken kan vara svåra att tillsätta. Ett konkret exempel på det sistnämnda är tillverkningsindustrins efterfrågan på svetsare som det råder brist på, inte bara i Stockholmsregionen, utan i hela landet.

Ett förslag som lyfts bland intervjupersonerna är att **stötta samverkan mellan kommuner för att effektivisera utbildningsprocesser** för att försörja industrisektorn med relevant arbetskraft. I praktiken kan detta ske genom att understödja kommuner att samordna utbildningsinsatser på lokal nivå inom olika typer av yrkesutbildningar för att optimera regionens försörjning av arbetskraft inom industrin. Ett exempel som lyfts är att skapa en strategi där kommuner specialiserar sig på att erbjuda utbildningar inom vissa yrkesgrupper som har koppling till den lokala arbetsmarknaden. Förutom att skapa samverkan med och mellan kommuner och andra regionala aktörer rekommenderas att Länsstyrelsen i arbetet för att effektivisera utbildningsprocesser involverar privata aktörer i regionens industrisektor, samt näringslivs- och arbetstagarorganisationer.

Förutom att skapa samverkan för att utbilda kompetent arbetskraft inom regionen kan Länsstyrelsen arbeta för att **attrahera högkompetent personal**, inte minst till den industrinära tjänstesektorn. Många företag med hög kunskapsintensitet i Stockholmsregionen har ett stort behov av att rekrytera inte bara från den svenska arbetsmarknaden utan även internationellt. Ett exempel på detta är det stora antalet IT-specialister som rekryteras till Stockholmsregionen från länder utanför EU/EES, och som ofta är avgörande för företags utveckling och tillväxt.¹¹ Exempel på strategier för att attrahera arbetskraft är att inleda samverkan med regioner i andra länder varifrån Stockholmsregionens företag kan finna relevant arbetskraft, samt att marknadsföra regionen på ett internationellt plan. Länsstyrelsen kan även, i samverkan med andra aktörer, verka för att underlätta för högkvalificerad arbetskraft att etablera sig i det svenska samhället. Ett positivt exempel som nämns i sammanhanget är Amsterdam, där regionala aktörer samarbetar med både myndigheter och privata företag för att etablera arbetskraftsinvandrare i samhället. Några exempel på behov internationell arbetskraft har är att etablera sig på bostadsmarknaden, vilket kan vara en utmaning i Stockholmsregionen, samt praktiska åtaganden som att skaffa försäkringar och öppna bankkonton.

Länsstyrelsen kan även **regelbundet kartlägga framtida arbetskraftsbehov** i regionen, vilket dels underlättar för andra regionala aktörer såsom kommuner att skapa en bild om och planera inför framtiden, men även för privata aktörer att se över framtida rekryteringsbehov. Ett exempel på utveckling för industrisektorn är automatiseringen som innebär att kompetenskraven på både kort och lång sikt kommer

att förändras - även om antalet anställda inom tillverkningsindustrin förväntas minska över tid är minskningen för högutbildad personal relativt liten.

4.4 Hållbar produktion

Inom hållbar produktion sker mycket arbete i samverkan mellan industri och akademi. Processer som i intervjuerna lyfts fram som viktiga stötte är **samverkan mellan forskning inom ämnen med relation till hållbar produktion och näringsliv**.

Länsstyrelsen kan även genom att öka företags medvetenhet om underleverantörer och beställare i regionen bidra till att skapa miljömässiga fördelar och minska koldioxidavtrycket genom att undvika transporter från leverantörer i andra regioner eller länder. Dessutom finns omfattande synergier mellan hållbar produktion och digital utveckling, där digitala lösningar kan bidra till allt från att optimera tillverkningsprocesser till att minska pappersanvändningen. Miljömässiga aspekter kan kommuniceras direkt till företag i regionen för att öka incitament att bete sig på ett miljö- och klimatvänligt vis. Anpassning till mer hållbara verksamhetsmodeller bör dock ske utan att företags ekonomiska villkor försämras.

Ett inspel som också i viss mån överlappar rekommendationerna inom digital utveckling är att stödja **nätverkandet mellan företag** i Stockholmsregionen för att öka företagets kunskaper om hur man kan ställa om till en hållbar produktion. Dessutom lyfts vikten av att visa upp **goda exempel** på företag som lyckas ställa om sina processer till att bli mer hållbara.

¹¹ Se exempelvis Svenskt Näringsliv (2016)

4.5 Testbädd Sverige

Som nämns ovan anses Länsstyrelsen ha en viktig roll i att skapa samverkan mellan olika aktörer i regionen. En rekommendation för Länsstyrelsen som nämnts i intervjuerna är främja samverkan mellan akademi och näringsliv dels i existerande samarbetsformer såsom Urban ICT och Digital Demo Stockholm samt att stimulera till fler samarbeten mellan akademi och företag av olika storlekar.

En aktivitet med koppling till fokusområdet kunskapslyft industri, och som även nämns specifikt i handlingsplanen för nyindustrialiseringsstrategin, är att **göra det attraktivt för forskare att vara verksamma i Stockholmsregionen**. Detta kan dels ske genom marknadsföringsinsatser på internationell nivå samt insatser för att de internationella forskare som är verksamma i Stockholmsregionen etablerar sig i det svenska samhället. Här kan samma metoder som beskrivits i avsnittet om kompetensförsörjning ovan tillämpas.

I den mån det är möjligt kan Länsstyrelsen upphandla på ett vis som stimulerar nya teknologiska lösningar – även om detta kan antas ge marginella praktiska effekter på industrisektorn i Stockholmsregionen.

Ett ytterligare tillvägagångssätt för att utveckla Testbädd Sverige är att **stödja samverkanskluster där stora företag ingår**. Om stöd ges runt stora forskningsintensiva företagen i form av samverkansplattformar för universitet och små och medelstora företag kan det skapas synergieffekter av de större företagens verksamhet då industriell forskning kan spridas till andra aktörer. Då det redan finns Science Parks runt om i länet kan en konkret stödform vara att stödja dessa ytterligare, eller att stödja mindre företag som inte är i en sådan miljö men som borde vara det.

5 Rekommendationer

I detta avsnitt konkretiserar vi rekommendationer inför Länsstyrelsens fortsatta implementering av ny-industrialiseringsstrategin i Stockholmsregionen. Rekommendationerna baseras dels på det statistiska materialet som presenterats i denna studie, samt de förslag som identifierats i intervjuerna. Rekommendationerna sammanfattas i Figur 5.1.

5.1 Länsstyrelsens roll

Utifrån det empiriska material som samlats in inom ramen för denna studie ser vi tre övergripande aktivitetsområden genom vilka Länsstyrelsen bedöms få störst genomslag för sina insatser:

4. **Skapa samverkan** – Länsstyrelsen har som regional aktör förutsättningar att skapa samverkan dels mellan aktörer på lokal nivå, men även med aktörer nationellt och internationellt.
5. **Kommunikationsinsatser** – Länsstyrelsen bör förmedla kunskap dels mellan aktörer inom regionen men även genomföra riktade insatser mot externa aktörer.
6. **Säkra kompetensförsörjning** – Länsstyrelsen bör underlätta kompetensförsörjning både för industrisektorn och industrinära tjänsteföretag.

5.2 Stockholmsregionens styrkor

Stockholmsregionen har många styrkeområden inom både industrisektor och industrinära tjänstesektor. Vi ser att Länsstyrelsen primärt bör fokusera på tre övergripande styrkor inom regionen:

4. Stockholmsregionens **IT-sektor** är mycket stark. Denna sektor täcker både industriverksamhet samt industrinära tjänstesektor. Av de fokusområden som nämns i strategin är Digitalisering 4.0 Stockholmsregionens starkaste nisch.
5. Stockholmsregionen har en **industrinära tjänstesektor** som är unik i Sverige. Detta bör

utnyttjas för att stärka industriföretag både i regionen men även i övriga Sverige.

6. Samtidigt är Stockholmsregionens **industri-sektor** stor i absoluta tal, och den kritiska massan är betydande. Även detta ger förutsättningar som andra regioner saknar.

5.3 Konkreta rekommendationer

- För att stötta utvecklingen i IT-sektorn, och därmed fokusområdet Digitalisering 4.0, bör Länsstyrelsen främja samverkan mellan mindre och större företag. Detta kan ske inom Science Parks (vilket redan sker), men även genom att identifiera företag (och företagskluster) med potential att utvecklas genom samverkan med större företag. Konkret bör detta ske genom statistiska analyser, men även genom att tillsammans med lokala aktörer anordna konferenser, nätverksträffar och föreläsningar riktade mot företagen samt även direktkontakt med företag.

- Många mindre företag saknar kompetens och kunskap om de mervärden digitalisering skapar. Länsstyrelsen bör genom goda exempel sprida kunskap om sådana processer. Dessa goda exempel bör sammanställas i rapportformat, och sedan kommuniceras till företag genom exempelvis föreläsningar och riktade informationsinsatser. Företag som genomfört lyckade digitaliseringsinsatser bör utses till "ambassadörer" för att sprida kunskap om de mervärden digitalisering skapar.

- Länsstyrelsen bör som regional aktör arbeta aktivt för att attrahera IT-kompetens till Sverige. En konkret insats är att skapa goda förutsättningar för arbetskraftsinvandrare att etablera sig i Stockholmsregionen. En kartläggning bör genomföras för att identifiera konkreta behov hos arbetskraftsinvandrare, varpå lämpliga insatser kan utföras. Generellt är brist på bostäder ett område där Länsstyrelsen

har möjlighet att göra en insats tillsammans med regionala aktörer på bostadsmarknaden.

- Stockholms industrinära tjänstesektor har en unik position i Sverige vilket innebär att den kan skapa mervärden inte bara inom regionen utan även i övriga landet. Länsstyrelsen bör i samverkan med andra länsstyrelser och större företag arbeta för att industrisektorn, men även industrinära tjänsteföretag, i andra regioner tar del av de mervärden som skapas av industrinära tjänstesektor i Stockholmsregionen. Hur detta samarbete utformas konkret bör ske utifrån dialoger med respektive motpart.

- En förutsättning för att den industrinära tjänstesektorn ska behålla sin konkurrenskraft och utvecklas positivt på längre sikt krävs förutsättningar för internationalisering. Länsstyrelsen bör genomföra kommunikationsinsatser riktade mot internationella aktörer med potentiellt intresse av Stockholmsregionens högkvalificerade kompetens bland industrinära tjänsteföretag. Dessa insatser bör riktas mot företag på ett internationellt plan, men även mot regioner i omvärlden (primärt i Europa). Vilka regioner dit marknadsföringsinsatserna riktas mot bör i ett inledande skede kartläggas, där principen bör vara att nå ut till så många relevanta aktörer som möjligt, såsom större industriföretag. Här bör kontaktnät och internationella forum utnyttjas för att nå ut till relevanta aktörer.

- Då den industrinära tjänstesektorn i Stockholmsregionen befinner sig relativt högt upp i värdekedjan krävs högkvalificerad arbetskraft. Genom regelbundna kartläggningar av behoven hos företag inom industrinära tjänstesektor har näringslivet i regionen större förutsättning att planera sina långsiktiga rekryteringsstrategier. Dessa analyser bör kommuniceras ut till intresserade parter genom konferenser och seminarier. Större industriföretag bör involveras i denna process.

- Stockholmsregionens industrisektor har en stor kritisk massa vilket skapar fördelar men även utmaningar. Länsstyrelsen bör samverka med närbelägna län för att skapa synergieffekter mellan regionernas styrkeområden – ett exempel är specialiseringen gentemot automatisering i Västmanland vilket har potential att skapa mervärden inom Stockholms IT-sektor. Samarbeten bör ske genom samverkansforum med motparter på regional nivå (såsom länsstyrelser) i respektive län, men även näringsliv bör involveras. Inledande workshops bör genomföras för att identifiera processer som bör etableras inom ramen för samverkansprocessen.

- Stockholmsregionens industrisektor är stor i absoluta tal men jämförelsevis liten i jämförelse med regionens tjänstesektor. Kunskap om Stockholmsregionens breda industrisektor är låg på ett nationellt plan. Kommunikationsinsatser bör därför genomföras för att förmedla att Stockholmsregionen har en omfattande industrisektor och de goda förutsättningar som finns för industriföretag i regionen (såsom exempelvis en stor industrinära tjänstesektor). Sådana kommunikationsinsatser sker med fördel på nationellt plan men även internationella insatser är relevanta, och bör ske i samverkan med större företag med intresse av att marknadsföra sin verksamhet. Länsstyrelsen bör även hjälpa till att skapa "industriföretagsmontrar" på lämpliga mässor för att marknadsföra regionens breda industrisektor.

- Länsstyrelsen har även som regional aktör goda förutsättningar att skapa samarbeten mellan aktörer på lokal nivå, såsom utbildningssamordnare i kommuner och bemanningsföretag, med syfte att koordinera arbetet med att täcka Stockholmsregionens industriföretags behov av kvalificerad kompetens. Samverkan bör ske med Länsstyrelsen som koordinerande part och initieras genom kontakter med utbildningsansvariga och bemanningsföretag i respektive kommun.

FIGUR 5.1
Sammanställning av rekommendationer

Styrkeområden i Stockholmsregionens industrisektor och industrinära tjänsteföretag				
		Stark IT-sektor	Framstående industrinära tjänstesektor	Stor industrisektor – kritisk massa
Länsstyrelsens roll	Samverkan	<p>Utmaning: Synergieffekter kan skapas om mindre IT-företag samverkar med större företag – samarbeten skapar bättre förutsättningar för disruptiva genombrott.</p> <p>Aktivitet: (i) Arbeta strategiskt för samverkan mellan små och stora företag inom befintliga plattformar såsom Science Parks, samt (ii) samverka med kommuner för att kartlägga potential för mindre företag på lokal nivå. Eventuellt direktkontakt med företag.</p> <p>Involverade aktörer: Science Parks Kommuner</p>	<p>Utmaning: Stockholmsregionens industrinära tjänstesektor har en unik position i Sverige – viktigt att utnyttja detta inte bara för Stockholmsregionen utan för hela landet.</p> <p>Aktivitet: Samverkan med regionala aktörer för att underlätta för företag i andra regioner att samverka med den industrinära tjänstesektorn i Stockholm.</p> <p>Involverade aktörer: Länsstyrelser i andra län Större företag i andra län</p>	<p>Utmaning: Närbelägna län har stora industrisektorer där det finns outnyttjad potential för samverkan. Ökad samverkan minskar även sårbarhet för underleverantörer i Stockholmsregionen.</p> <p>Aktivitet: Samverkan med närbelägna län för gemensamma strategier för skapande av synergieffekter mellan regionernas styrkeområden.</p> <p>Involverade aktörer: Närbelägna länsstyrelser – primärt Västmanland, Uppsala samt Södermanlands län.</p>
	Kommunikationsinsatser	<p>Utmaning: Mindre företag saknar kunskap om mervärden av digitalisering.</p> <p>Aktivitet: Kommunicera och lyfta fram goda exempel på företag som implementerat lyckade digitaliseringsprocesser genom rapporter samt seminarier. Utse "digitaliseringsambassadörer".</p>	<p>Utmaning: Stockholmsregionens industrinära tjänstesektor uppvisar stor produktivitet och tillväxt, men för långsiktig tillväxt krävs internationalisering.</p> <p>Aktivitet: Kommunikationsinsatser riktade mot internationella aktörer med intresse av högkvalificerad kompetens inom industrinära tjänstesektor.</p> <p>Involverade aktörer: Internationella företag som ej är etablerade i Stockholm idag. Regioner i omvärlden (primärt i Europa)</p>	<p>Utmaning: Låg kunskap om Stockholmsregionens stora industrisektor nationellt. Detta kan innebära att regionen går miste om att etableringar i regionen.</p> <p>Aktivitet: Kommunikationsinsatser för att marknadsföra Stockholmsregionens breda och mångfacetterade industrisektor. - Kunskapsutbyte med regioner i omvärlden - Nationella marknadsföringsinsatser - Deltagande vid mässor.</p> <p>Involverade aktörer: Större företag med intresse av att marknadsföra sig</p>
	Kompetensförsörjning	<p>Utmaning: Attrahera IT-kompetens till regionen.</p> <p>Tillvägagångssätt: Skapa goda förutsättningar för arbetskraftsinvandrare inom IT-sektorn att etablera sig i Stockholm.</p> <p>Involverade aktörer: - Migrationsverket - Skatteverket - Privata aktörer (primärt banker och bostadsförmedlare)</p>	<p>Utmaning: Den industrinära tjänstesektorn i Stockholm befinner sig högt i värdekedjan och kräver högkvalificerad kompetens. Kunskap om förändringar inom strukturen för industriföretag samt industrinära tjänsteföretag oklar.</p> <p>Aktivitet: Kartläggning av framtida kompetensbehov inom industrinära tjänsteföretag. Utförs med fördel i samverkan med näringslivet.</p>	<p>Utmaning: Stockholmsregionens industrisektor har stort behov av kvalificerad kompetens</p> <p>Aktivitet: Skapa forum där utbildningsaktörer på kommunal nivå kan samordna sina yrkesutbildningar. - Forum - Nätverkande</p> <p>Involverade aktörer: - Utbildningssamordnare i kommuner - Bemanningsföretag</p>

6 Referenser

Arbetsförmedlingen (2016a). *Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2016 Stockholms län – prognos för arbetsmarknaden 2017*

Arbetsförmedlingen (2016b). *Jobbmöjligheter i Stockholms län 2016–2017*

IT & telekomföretagen (2015). *Akut och Strukturell Kompetensbrist i IT- och telekomsektorn*

Länsstyrelsen i Stockholm län (2016). *Stockholm 2025 – En utbildnings- och arbetsmarknadsprognos*, Rapport 2016:16

Näringsdepartementet (2016a). *Handlingsplan Smart Industri – en nyindustrialiseringsstrategi för Sverige*, artikelnummerr N2016.14

Näringsdepartementet (2016b). *Smart Industri – en nyindustrialiseringsstrategi för Sverige*, artikelnummerr N2015.38

Svenskt Näringsliv (2016). *Värdet av internationell kompetens – Arbetskraftsinvandringens bidrag till produktion och tillväxt*

VINNOVA (2016). *Årsbok 2015 - Svenskt deltagande i Europeiska program för forskning och innovation*

7 Appendix

TABELL 7.1
Arbetsställen i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

Sektor	Antal	Andel av Sverige	Index
Kolutvinning	0	0%	0.0
Utvinning av råpetroleum och naturgas	0	0%	0.0
Utvinning av metallmalmer	17	40%	1.3
Annan utvinning av mineral	55	8%	0.2
Service till utvinning	47	34%	1.0
Livsmedelsframställning	641	17%	0.4
Framställning av drycker	96	22%	0.5
Tobaksvarutillverkning	6	29%	0.8
Textilvarutillverkning	455	22%	0.5
Tillverkning av kläder	490	24%	0.6
Tillverkning av läder, läder- och skinnvaror m.m.	80	16%	0.4
Tillverkning av trä och varor av trä, kork, rotting o.d. utom möbler	552	11%	0.2
Pappers- och pappersvarutillverkning	54	14%	0.3
Grafisk produktion och reproduktion av inspelningar	817	28%	0.8
Tillverkning av stenkolsprodukter och raffinerade petroleumprodukter	6	14%	0.3
Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter	156	19%	0.5
Tillverkning av farmaceutiska basprodukter och läkemedel	52	34%	1.0
Tillverkning av gummi- och plastvaror	192	13%	0.3
Tillverkning av andra icke-metalliska mineraliska produkter	333	15%	0.3
Stål- och metallframställning	35	9%	0.2
Tillverkning av metallvaror utom maskiner och apparater	1144	11%	0.2
Tillverkning av datorer, elektronikvaror och optik	519	33%	0.9
Tillverkning av elapparatur	190	21%	0.5
Tillverkning av övriga maskiner	359	12%	0.3
Tillverkning av motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar	131	13%	0.3
Tillverkning av andra transportmedel	271	30%	0.8
Tillverkning av möbler	457	20%	0.5
Annan tillverkning	1173	26%	0.7
Reparation och installation av maskiner och apparater	1015	16%	0.4
Landtransport; transport i rörsystem	5879	25%	0.6
Sjötransport	527	41%	1.4
Lufttransport	137	37%	1.1

Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.2

Antal anställda i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

Sektor	Antal	Andel av Sverige	Index
Stenkolsutvinning	0	-	0.0
Brunkolsutvinning	0	-	0.0
Utvinning av råpetroleum	0	-	0.0
Utvinning av naturgas	0	-	0.0
Järnmalsutvinning	2	0%	0.0
Utvinning av andra metallmalmer än järnmalm	20	1%	0.0
Utvinning av sand, grus, sten och lera	126	6%	0.2
Övrig utvinning av mineral	6	3%	0.1
Stödtjänster till råpetroleum- och naturgasutvinning	35	15%	0.5
Stödtjänster till annan utvinning	25	36%	1.6
Beredning och hållbarhetsbehandling av kött och köttvaror	804	8%	0.2
Beredning och hållbarhetsbehandling av fisk samt skal- och blötdjur	117	6%	0.2
Beredning och hållbarhetsbehandling av frukt, bär och grönsaker	176	5%	0.1
Framställning av vegetabiliska och animaliska oljor och fetter	4	0%	0.0
Mejerivaru- och glasstillverkning	665	13%	0.4
Tillverkning av kvarnprodukter och stärkelse	277	19%	0.7
Tillverkning av bageri- och mjölprodukter	2087	16%	0.6
Annan livsmedelsframställning	1004	14%	0.5
Framställning av beredda djurfoder	26	3%	0.1
Framställning av drycker	744	24%	0.9
Tobaksvarutillverkning	4	0%	0.0
Garntillverkning	2	4%	0.1
Vävnadstillverkning	7	3%	0.1
Blekning, färgning och annan textilberedning	31	10%	0.3
Annan textiltillverkning	217	5%	0.2
Tillverkning av kläder, utom pälsvaror	159	16%	0.6
Tillverkning av pälsvaror	5	23%	0.9
Tillverkning av trikåvaror	1	1%	0.0
Garvning och annan läderberedning; tillverkning av reseffekter, handväskor, sadel- och seldon; pälsberedning	23	5%	0.1
Tillverkning av skodon	20	11%	0.4
Sågning och hyvling av trä	81	1%	0.0
Tillverkning av varor av trä, kork, halm, rotting o.d.	683	4%	0.1

Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.3

Antal anställda i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag forts.

Sektor	Antal	Andel av Sverige	Index
Massa-, pappers- och papptillverkning	1105	6%	0.2
Tillverkning av pappers- och pappvaror	317	4%	0.1
Grafisk produktion	2603	22%	0.8
Reproduktion av inspelningar	59	65%	5.5
Tillverkning av stenkolsprodukter	0	-	0.0
Petroleumraffinering	529	29%	1.2
Tillverkning av baskemikalier, gödselmedel och kväveprodukter, plaster och syntetgummi i obearbetad form	125	2%	0.0
Tillverkning av bekämpningsmedel och andra lantbrukskemiska produkter	21	40%	1.9
Tillverkning av färg, lack, tryckfärg m.m.	580	17%	0.6
Tillverkning av rengöringsmedel, parfym och toalettartiklar	429	25%	1.0
Tillverkning av andra kemiska produkter	216	7%	0.2
Konstfibertillverkning	0	0%	0.0
Tillverkning av farmaceutiska basprodukter	12	2%	0.1
Tillverkning av läkemedel	4952	52%	3.1
Tillverkning av gummivaror	82	2%	0.1
Plastvarutillverkning	639	4%	0.1
Glas- och glasvarutillverkning	95	4%	0.1
Tillverkning av elfasta produkter	0	0%	0.0
Tillverkning av byggmaterial av lergods	1	1%	0.0
Tillverkning av andra porslinsprodukter och keramiska produkter	165	20%	0.7
Tillverkning av cement, kalk och gips	2	0%	0.0
Tillverkning av varor av betong, cement och gips	395	5%	0.2
Huggning, formning och slutlig bearbetning av sten	68	7%	0.2
Tillverkning av slipmedel och övriga icke-metalliska mineraliska produkter	768	37%	1.7
Framställning av järn och stål samt ferrolegeringar	7	0%	0.0
Tillverkning av rör, ledningar, ihåliga profiler och tillbehör av stål	2	0%	0.0
Annan primärbearbetning av stål	34	1%	0.0
Framställning av andra metaller än järn	75	2%	0.0
Gjutning av metall	128	6%	0.2
Byggnadsmetallvarutillverkning	1049	9%	0.3
Tillverkning av cisterner, tankar, kar och andra behållare av metall	8	1%	0.0
Tillverkning av ånggeneratorer utom varmvattenpannor för centraluppvärmning	29	37%	1.7

Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.4

Antal anställda i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag forts.

Sektor	Antal	Andel av Sverige	Index
Tillverkning av vapen och ammunition	2	0%	0.0
Smidning, pressning, prägling och valsning av metall; pulvermetallurgi	120	7%	0.2
Beläggning och överdragning av metall; metallegoarbeten	1781	6%	0.2
Tillverkning av bestick, verktyg och andra järnhandelsvaror	282	3%	0.1
Annan metallvarutillverkning	729	7%	0.2
Tillverkning av elektroniska komponenter och kretskort	735	24%	0.9
Tillverkning av datorer och kringutrustning	527	34%	1.5
Tillverkning av kommunikationsutrustning	471	13%	0.4
Tillverkning av hemelektronik	37	7%	0.2
Tillverkning av instrument och apparater för mätning, provning och navigering samt ur	2198	26%	1.0
Tillverkning av strålningsutrustning samt elektromedicinsk och elektroterapeutisk utrustning	217	42%	2.1
Tillverkning av optiska instrument och fotoutrustning	146	27%	1.1
Tillverkning av magnetiska och optiska medier	0	0%	0.0
Tillverkning av elmotorer, generatorer och transformatorer samt eldistributions- och elkontrollapparater	496	5%	0.1
Batteri- och ackumulatortillverkning	12	2%	0.1
Tillverkning av ledningar och kablar och kabeltillbehör	188	5%	0.2
Tillverkning av belysningsarmatur	109	5%	0.1
Tillverkning av hushållsmaskiner och hushållsapparater	7	0%	0.0
Tillverkning av annan elapparat	613	30%	1.2
Tillverkning av maskiner för allmänt ändamål	551	4%	0.1
Tillverkning av andra maskiner för allmänt ändamål	1130	5%	0.2
Tillverkning av jord- och skogsbruksmaskiner	495	15%	0.5
Tillverkning av maskiner för metallbearbetning och verktygsmaskiner	169	6%	0.2
Tillverkning av andra specialmaskiner	667	4%	0.1
Motorfordonstillverkning	3560	15%	0.5
Tillverkning av karosserier för motorfordon; tillverkning av släpfordon och påhängsvagnar	232	3%	0.1
Tillverkning av delar och tillbehör till motorfordon	242	1%	0.0
Byggande av fartyg och båtar	256	14%	0.5
Tillverkning av rälsfordon	0	0%	0.0
Tillverkning av luftfartyg, rymdfarkoster o.d.	118	2%	0.0
Tillverkning av militära stridsfordon	0	0%	0.0
Övrig tillverkning av transportmedel	243	14%	0.5

Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.5

Antal anställda i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag forts.

Sektor	Antal	Andel av Sverige	Index
Tillverkning av möbler	622	5%	0.1
Tillverkning av smycken, guld- och silversmedsvaror samt bijouterier	116	24%	0.9
Tillverkning av musikinstrument	48	34%	1.5
Tillverkning av sportartiklar	49	8%	0.3
Tillverkning av spel och leksaker	69	40%	1.9
Tillverkning av medicinsk och dental utrustning	1505	20%	0.7
Övrig tillverkning	246	11%	0.4
Reparation av metallvaror, maskiner och apparater	2902	18%	0.6
Järnvägstransport, passagerartrafik	1389	22%	0.8
Järnvägstransport, godstrafik	267	9%	0.3
Annan landtransport, passagerartrafik	21459	36%	1.7
Vägtransport, godstrafik och flyttjänster	10334	16%	0.6
Transport i rörsystem	0		0.0
Havs- och kustsjöfart, passagerartrafik	396	27%	1.1
Havs- och kustsjöfart, godstrafik	146	11%	0.4
Sjöfart på inre vattenvägar, passagerartrafik	735	48%	2.7
Sjöfart på inre vattenvägar, godstrafik	39	45%	2.4
Lufttransport, passagerartrafik	2674	65%	5.3
Lufttransport, godstrafik och rymdfart	213	43%	2.2
Magasinering och varulagring	2252	20%	0.7
Stödtjänster till transport	10590	25%	1.0
Trådbunden telekommunikation	4210	35%	1.5
Trådlös telekommunikation	3898	61%	4.6
Telekommunikation via satellit	276	88%	22.3
Annan telekommunikation	959	38%	1.8
Dataprogrammering, datakonsultverksamhet o.d.	45249	46%	2.4
Databehandling, hosting o.d.; webbportaler	6371	72%	7.4
Andra informationstjänster	749	63%	4.9
Juridisk verksamhet	6187	51%	3.0
Redovisning och bokföring, revision, skatterådgivning	11923	36%	1.7
Verksamheter som utövas av huvudkontor	42242	59%	4.2
Konsulttjänster till företag	27778	54%	3.4
Reklamverksamhet	11000	51%	3.0
Marknads- och opinionsundersökning	1199	50%	2.9
Kontorstjänster	1414	48%	2.7
Callcenterverksamhet	2521	19%	0.7
Arrangemang av kongresser och mässor	1814	49%	2.7
Andra företagstjänster	2619	36%	1.6

Källa: DAMVAD Analytics baserat på rAps Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.6

Produktionsvärde i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

Bransch	Mkr	Andel av Sverige	Indexvärde
Gruvor och mineralutvinningsindustri	1334	3%	0.1
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri	23547	15%	0.6
Textil-, beklädnads-, läder - och lädervaruindustri	749	7%	0.2
Industri för trä och varor av trä, kork och rotting o.d. utom möbler	1626	2%	0.1
Massa-, pappers- och pappersvaruindustri	5358	4%	0.1
Grafisk och annan reproduktionsindustri	5371	25%	1.1
Kemisk industri, petroleumprodukter och läkemedelsindustri	67473	27%	1.2
Gummi- och plastvaruindustri	2569	6%	0.2
Industri för andra icke-metalliska mineraliska produkter	5787	14%	0.5
Stål- och metallverk; industri för metallvaror utom maskiner och apparater	27038	11%	0.4
Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur	58224	31%	1.4
Övrig maskinindustri	11590	7%	0.2
Transportmedelsindustri	39598	16%	0.6
Möbelindustri	1132	5%	0.2
Annan tillverkningsindustri	3895	18%	0.7
Reparationsverkstäder och installationsföretag för maskiner och apparater	5488	21%	0.8
Land-, sjö- och lufttransport	83812	33%	1.5
Magasin och serviceföretag till transport	31415	21%	0.8
Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.	79975	51%	3.3
Informationstjänstföretag	21748	84%	16.0
Juridiska och ekonomiska konsultbyråer	27319	47%	2.8
Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företagsorganisation	56503	60%	4.8
Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.	37635	68%	6.8
Kontors- och andra företagstjänstföretag	10905	38%	1.9

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta)
Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.7

Förädlingsvärde i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

Bransch	Mkr	Andel av Sverige	Indexvärde
Gruvor och mineralutvinningsindustri	436	3%	0.1
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri	7583	19%	0.6
Textil-, beklädnads-, läder - och lädervaruindustri	288	7%	0.2
Industri för trä och varor av trä, kork och rotting o.d. utom möbler	556	3%	0.1
Massa-, pappers- och pappersvaruindustri	1423	4%	0.1
Grafisk och annan reproduktionsindustri	1965	26%	0.9
Kemisk industri, petroleumprodukter och läkemedelsindustri	24737	41%	1.8
Gummi- och plastvaruindustri	750	5%	0.1
Industri för andra icke-metalliska mineraliska produkter	1820	13%	0.4
Stål- och metallverk; industri för metallvaror utom maskiner och apparater	5293	7%	0.2
Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur	27206	41%	1.8
Övrig maskinindustri	4458	8%	0.2
Transportmedelsindustri	9407	16%	0.5
Möbelindustri	409	5%	0.1
Annan tillverkningsindustri	1413	16%	0.5
Reparationsverkstäder och installationsföretag för maskiner och apparater	2173	20%	0.6
Land-, sjö- och lufttransport	24063	29%	1.0
Magasin och serviceföretag till transport	8517	26%	0.9
Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.	43476	52%	2.8
Informationstjänstföretag	5175	75%	7.8
Juridiska och ekonomiska konsultbyråer	17129	46%	2.2
Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företagsorganisation	26576	59%	3.6
Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.	9431	57%	3.4
Kontors- och andra företagstjänstföretag	4670	34%	1.3

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta) Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.8
Intäkter i industrisektorn samt industrinära tjänsteföretag

Bransch	Mkr	Andel av Sverige	Indexvärde
Gruvor och mineralutvinningsindustri	1350	3%	0.1
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri	32522	18%	0.7
Textil-, beklädnads-, läder - och lädervaruindustri	815	7%	0.2
Industri för trä och varor av trä, kork och rotting o.d. utom möbler	2051	2%	0.1
Massa-, pappers- och pappersvaruindustri	5630	4%	0.1
Grafisk och annan reproduktionsindustri	5596	25%	1.1
Kemisk industri, petroleumprodukter och läkemedelsindustri	69127	26%	1.1
Gummi- och plastvaruindustri	2900	6%	0.2
Industri för andra icke-metalliska mineraliska produkter	6861	15%	0.6
Stål- och metallverk; industri för metallvaror utom maskiner och apparater	27963	11%	0.4
Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur	66844	31%	1.4
Övrig maskinindustri	13785	7%	0.2
Transportmedelsindustri	43164	16%	0.6
Möbelindustri	1413	6%	0.2
Annan tillverkningsindustri	4110	16%	0.6
Reparationsverkstäder och installationsföretag för maskiner och apparater	6212	21%	0.8
Land-, sjö- och lufttransport	85356	33%	1.5
Magasin och serviceföretag till transport	31817	21%	0.8
Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.	92444	51%	3.3
Informationstjänstföretag	21907	83%	15.7
Juridiska och ekonomiska konsultbyråer	27467	47%	2.8
Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företagsorganisation	56719	60%	4.7
Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.	37815	68%	6.7
Kontors- och andra företagstjänstföretag	11523	34%	1.6

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta)
Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.9
Utveckling för antal anställda inom industrisektorn

Bransch	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utveckling i % 2007- 2014
Gruvor och mineral- utvinningsindustri	285	338	312	279	306	278	247	295	4
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri	8.636	8.697	8.406	8.472	9.308	9.225	9.096	8.953	4
Textil-, beklädnads-, lä- der - och lädervaruindu- stri	488	531	474	512	509	509	540	477	-2
Industri för trä och varor av trä, kork och rotting o.d. utom möbler	904	910	877	967	986	864	848	852	-6
Massa-, pappers- och pappersvaruindustri	1913	1830	1862	1684	1597	1512	1551	1371	-28
Grafisk och annan reproduktionsindustri	3805	4141	3518	3625	3314	3178	2874	2877	-24
Kemisk industri, petrole- umprodukter och läke- medelsindustri	11321	10277	9405	9069	8856	8574	8513	7931	-30
Gummi- och plastvaruindustri	1013	945	865	915	891	870	860	942	-7
Industri för andra icke- metalliska mineraliska produkter	1265	1217	1196	1342	1977	2047	1925	2079	64
Stål- och metallverk; in- dustri för metallvaror utom maskiner och ap- parater	5511	5843	5121	5082	5119	5178	5161	5408	-2
Industri för datorer, elektronikvaror, optik och elapparatur	18939	19735	19481	18207	19020	19349	19576	18857	0
Övrig maskinindustri	4864	6016	0	0	5335	5481	5419	.665	-4
Transportmedelsindustri	0	0	0	0	0	0	0	10564	-
Möbelindustri	585	568	529	548	635	660	644	667	14
Annan tillverkningsindustri	3919	1906	1848	1859	1887	1844	1704	1729	-56
Reparationsverkstäder och installationsföretag för maskiner och appa- rater	4671	4300	3841	3552	3580	3430	3219	3249	-30

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta)
Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

TABELL 7.10
Utveckling för antal anställda inom industrinära tjänstesektor

Bransch	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utveckling i % 2007-2014
Land-, sjö- och lufttransport	32337	34437	34108	36079	38149	38928	40378	38304	18
Magasin och serviceföretag till transport	10982	10754	10085	10597	10698	9322	9255	10441	-5
Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.	36043	39150	39265	39948	42079	42546	42217	43523	21
Informationstjänstföretag	4188	3790	3847	4229	4259	4432	4702	5289	26
Juridiska och ekonomiska konsultbyråer	13103	14182	14632	15143	16002	16942	17056	17169	31
Huvudkontor; konsultbyråer inom pr och kommunikation samt företags organisation	18721	20196	20192	21525	24331	26590	26373	27839	49
Reklam- och marknadsföringsbyråer; marknadsundersökningsbyråer o.d.	11785	12412	11426	11681	11636	11689	11870	11755	0
Kontors- och andra företagstjänstföretag	5571	7868	7782	7836	7892	8328	9800	9337	69

Källa: DAMVAD Analytics baserat på SCB (Regional basfakta)
Sektorsindelningen baseras på SNI2007.

7.1 Intervjuguide

Nedan framgår den intervjuguide som använts som ramverk för de samtal som förts med aktörer i Stockholmsregionen.

1. Organisationens roll

Vilka aktiviteter bedriver din organisation för att på olika vis stötta industrisektorn [*definiera vid behov*]

...

- ...generellt?
- ...specifikt i Stockholmsregionen?

Vilken roll har din organisation inom ramen för ny-industrialiseringsstrategin [*relatera till handlingsplanen*] ...

- ...generellt?
- ... i Stockholmsregionen?

Vilka processer deltar er organisation (t ex nationella, regionala, branschspecifika etc.) i för att implementera nyindustrialiseringsstrategin [*alt. stötta industrisektorn*] i det regionala tillväxtarbetet i Stockholms län...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?

Vilka eventuella samarbetspartners har ni för att implementera nyindustrialiseringsstrategin [*alt. stötta industrisektorn generellt*] i det regionala tillväxtarbetet i Stockholms län...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?

2. Stockholmsregionens styrkeområden inom industrisektorn

Vilka förutsättningar har industrisektorn i Stockholmsregionen idag...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?
- Hur ser utvecklingen ut?
- Vilka hinder finns?
- Vilka möjligheter finns?

Inom vilka nischer har Stockholms industriföretag och industrinära tjänsteföretag [*definiera vid behov*] en stark position...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?

Finns nischer med potential att bli framstående, men som idag inte är det...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?

Vilka klusterformeringar med koppling till industrisektorn i Stockholms län är mest framträdande...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?
- Var finns de geografiskt?
- Hur stora / viktiga är de?

3. Länsstyrelsens roll

Vilken roll ser du att Länsstyrelsen inom ramen för implementering av nyindustrialiseringsstrategin [alt. för att stötta industrisektorn] i Stockholms län...

- ...har idag?
- ...bör ha i framtiden?

Kan Länsstyrelsen bidra till att motverka marknadsmisslyckanden...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?

På vilket sätt kan Länsstyrelsen understödja *existerande* satsningar inom ramen för nyindustrialiseringsstrategin [alt. *stödsystem för industrisektorn generellt*]...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?

På vilket sätt kan Länsstyrelsen skapa ett ramverk för att understödja framtida satsningar inom ramen för nyindustrialiseringsstrategin [alt. *stödsystem för industrisektorn generellt*]...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?

Med återkoppling till ovanstående frågeställningar - vilka potentiella samarbetspartners kan Länsstyrelsen skapa synergieffekter tillsammans med...

- ...generellt?
- ... inom fokusområdet Industri 4.0?
- ... inom fokusområdet Hållbar produktion?
- ... inom fokusområdet Kunskapslyft industri?
- ... inom fokusområdet Testbädd Sverige?

Ser du att några särskilda teknikområden/enabling technologies (tex. cleantech, fotonik etc.) bör prioriteras inom ramen för Länsstyrelsens implementering av strategin?

4. Övrigt

Har du några andra tankar kring Stockholmsregionens industrisektor samt förutsättningar för nyindustrialiseringsstrategin i regionen?

Har du några andra tankar kring hur Länsstyrelsen kan understödja arbetet med nyindustrialiseringsstrategin i Stockholmsregionen?

Känner du till relevanta dokument eller kartläggningar av industrisektorn i Stockholmsregionen vi kan ha nytta av?

Känner du till relevant kvantitativ data eller statistik över industrisektorn i Stockholmsregionen vi kan ha nytta av?

Länsstyrelsen arbetar för att Stockholmsregionen ska vara attraktiv att leva, studera, arbeta och utveckla företag i.

*Mer information kan du få av Länsstyrelsens
enhet för näringslivsutveckling
Tfn: 010-223 10 00*

*Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm*